

Rapport
2021:9

Et akademisk annerledesår

Konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved norske universiteter og høyskoler

Espen Solberg, Elisabeth Hovdhaugen, Magnus Gulbrandsen,
Lisa Scordato, Silje M. Svartefoss og Thea Eide

Rapport
2021:9

Et akademisk annerledesår

Konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved
norske universiteter og høyskoler

Espen Solberg, Elisabeth Hovdhaugen, Magnus Gulbrandsen, Lisa
Scordato, Silje M. Svartefoss og Thea Eide

Rapport	2021:9
Utgitt av Adresse	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.
Prosjektnr.	21171
Oppdragsgiver Adresse	Kunnskapsdepartementet Postboks 8119 Dep., 0032 Oslo
Foto	Adobe Stock
ISBN	978-82-327-0509-2
ISSN	1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Denne rapporten beskriver funn fra en undersøkelse av konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved norske universiteter og høyskoler. Arbeidet er gjort på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, og ble påbegynt sommeren 2020. Analysene bygger på to omfattende spørreundersøkelser til ca. 22 000 studenter og 4000 faglig ansatte. I tillegg er det gjort intervjuer med 36 personer ved tre institusjoner og innhentet supplerende informasjon fra en rekke beslektede studier.

I løpet av prosjektperioden har pandemien utviklet seg og tiltakene blitt mer langvarige enn antatt. Rapporten må derfor leses med det forbehold at den omhandler et bevegelig mål og en situasjon som fortsatt er i utvikling.

NIFUs prosjektgruppe har bestått av følgende personer: Elisabeth Hovdhaugen har hatt ansvar for utforming og analyse av spørreundersøkelsen til studentene. Magnus Gulbrandsen har hatt ansvar for analyser av spørreundersøkelsen til de faglig ansatte. Thea Eide har stått for selve gjennomføringen av undersøkelsen, med bistand fra Hebe Gunnes for uttrekk av utvalget. Lisa Scordato og Silje M. Svartefoss har gjennomført intervjuer og gjennomgått andre undersøkelser. Espen Solberg har vært prosjektleder, hovedforfatter av rapporten og involvert i alle faser av arbeidet.

Vi retter en stor takk til alle som besvarte spørreskjemaene og lot seg intervjuer i forbindelse med undersøkelsen. Videre takker vi for innspill fra den eksterne referansegruppen samt vår interne referansegruppe, spesielt Cathrine Tømte for gode råd og innspill i alle faser av prosjektet. Takk også til NOKUT for godt samarbeid om utvikling og gjennomføring av studentundersøkelsen. Sist, men ikke minst vil vi takke Kunnskapsdepartementet for et interessant oppdrag og godt samarbeid underveis. Vi håper at rapporten er til hjelp i arbeidet med å følge opp konsekvensene av koronapandemien i norsk UH-sektor.

Oslo, 18.03.21

Vibeke Opheim
direktør

Nicoline Frølich
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	8
1 Innledning og bakgrunn	17
1.1 Koronapandemiens hovedfaser i UH-sektoren.....	17
1.2 Hovedinntrykk fra andre norske undersøkelser.....	19
1.2.1 Undersøkelser blant studenter	19
1.2.2 Undersøkelser blant ansatte	21
1.3 Hovedinntrykk fra internasjonale undersøkelser	22
1.4 Om rapporten: oppbygging og metode.....	23
2 Digital tilstand før pandemien	25
2.1 Hovedtrekk ved det digitale Norge	25
2.2 Politisk og strategisk trykk på digitalisering	26
2.3 Fra strategi til praksis	28
2.4 Massiv overgang til digital undervisning.....	28
2.5 Oppsummering	29
3 Arbeidsvilkår og livssituasjon	30
3.1 Hjemmesituasjonen for studenter og ansatte våren 2020.....	30
3.1.1 Hjemmesituasjon og hindringer for undervisning	32
3.1.2 Forsinkelser i studiene	34
3.1.3 Psykososiale forhold blant studentene.....	37
3.1.4 Konsekvenser for studentenes økonomi og deltidsarbeid	42
3.2 Oppsummering	45
4 Tidsbruk	46
4.1 Tidsbruk blant studenter.....	46
4.2 Tidsbruk blant faglig ansatte	51
4.3 Oppsummering	57
5 Undervisning og eksamen.....	58
5.1 Omfang av undervisning: Tilbud og deltakelse.....	58

5.1.1	Undervisningstilbud sett fra studentene	58
5.1.2	Undervisningstilbud sett fra de faglig ansattes side.....	60
5.2	Erfaringer med nettbasert undervisning.....	62
5.2.1	Påstander om de faglig ansattes undervisningsinnsats	62
5.2.2	Påstander om studentenes innsats og læringsutbytte.....	64
5.2.3	Påstander om de faglig ansattes digitale kompetanse	67
5.2.4	Påstander om synkron og asynkron undervisning.....	69
5.3	Nettbasert veiledning.....	70
5.4	Eksamen.....	72
5.5	Oppsummering	75
6	Forskning og forskningssamarbeid	76
6.1	Ressurser til forskning.....	76
6.2	Hindringer for forskning.....	78
6.3	Forskningshverdagen under korona	79
6.4	Doktorgradsstudentenes situasjon	81
6.5	Oppsummering	83
7	Omstilling og læring	84
7.1	Institusjonelle forhold.....	84
7.1.1	De ansattes syn på institusjonenes håndtering	84
7.1.2	Erfaringer fra administrasjon og ledelse	87
7.2	Digital omstilling og læring.....	90
7.2.1	Studentenes digitale kompetanse.....	90
7.3	De faglig ansattes digitale kompetanse og læring.....	90
7.3.1	Institusjonenes arbeid med digital omstilling.....	94
7.4	Nytenkning og nye løsninger	95
7.5	Oppsummering	96
8	Framtidsperspektiver	97
8.1	Studentenes framtidsperspektiver.....	97
8.2	Faglig ansattes framtidsperspektiver	99
8.3	Framtidsperspektiver fra ledelse og administrasjon	102
8.4	Oppsummering	104
9	Konklusjoner og implikasjoner	105
9.1	Samlede betraktninger	105
9.2	Implikasjoner og veivalg.....	107
9.3	Behov for mer kunnskap.....	109
10	Data og metode	110
10.1	Metodiske veivalg	110

10.2	Nærmere om studentundersøkelsen.....	111
10.3	Spørreundersøkelsen til faglig ansatte	116
10.4	Intervjuopplegget	120
10.5	Møter og dialog gjennom prosjektperioden.....	121
Referanser.....		122
Vedlegg 1: Oversikt over andre undersøkelser		125
Vedlegg 2: Spørreskjema til studenter.....		127
Vedlegg 3: Spørreskjema til faglig ansatte		134
Tabelloversikt.....		149
Figuroversikt.....		150

Sammendrag

Hovedfunn

Siden 12. mars 2020 har koronapandemien lagt betydelige begrensninger på aktiviteten ved landets universiteter og høyskoler. Situasjonen har framtvinget en massiv omlegging til digitale undervisnings- og arbeidsformer og krevd betydelig omstillingsevne som følge av stadig skiftende smittevernregler.

Ett år etter den første nedstengningen er situasjonen fortsatt ikke over. Likevel kan vi konstatere at universitets- og høyskolesektoren har håndtert situasjonen godt på mange områder: Det har vært få smitteutbrudd med utgangspunkt i faglig aktivitet ved institusjonene. Samtidig viser tall for 2020 at antall avlagte studiepoeng er høyere enn noen gang, strykprosenten er historisk lav, og det ble satt ny rekord i antall avlagte doktorgrader.

Denne rapporten ser imidlertid bak disse hovedtallene. Vi har kartlagt de faglige aspektene ved undervisning og forskning, hvordan studentene og forskerne har opplevd situasjonen, hvordan institusjonene har håndtert utfordringene og hva vi kan forvente oss når pandemien er over. Noen sentrale funn i rapporten er:

- Sektoren har lagt ned et enormt arbeid med omlegging til digital undervisning. Dette har kostet: De faglig ansatte har brukt vesentlig mindre tid på forskning og mye mer tid på undervisning. Forskjeller i hjemmesituasjon har hatt stor betydning for de ansattes tidsbruk.
- Likevel har to av tre studenter fått redusert undervisningstilbud. Et stort flertall av studenter og faglig ansatte mener også at studentene ville ha lært mer med undervisning på campus.
- Kun 15 prosent av studentene tror at de blir forsinket. Men det er store forskjeller og betydelige sosiale konsekvenser: To av tre studenter har opplevd ensomhet, redusert motivasjon og problemer med å strukturere studiehverdagen.
- Syv av ti doktorgradsstipendiater tror de blir forsinket. Det er bred bekymring for situasjonen og framtiden for stipendiater, postdoktorer og unge forskere.
- 80–90 prosent av de faglig ansatte sier at koronasituasjonen har styrket deres digitale kompetanse. Et flertall ser for seg mer innslag av digital undervisning og mindre reising i framtiden. Men situasjonen har også vært en øyeåpner for betydningen av fysiske møter.

En langvarig og omskiftelig situasjon

Koronatiltakene har både vært mer omfattende og mer langvarige enn mange trodde våren 2020. Ut fra våre intervjuer med 36 informanter i sektoren avtegner det seg en situasjon som har gått fra sjokk og dugnadsinnsats (vår), til uklarhet og stadige skift (høst) til en fase med økende slitasje og bekymring for langtidsvirkninger. Forhåpentligvis ikke langt foran oss ligger en konklusjons- og læringsfase, som denne rapporten skal bidra til.

Supertankeren som bråsnudde

Den største og mest krevende utfordringen for sektoren har uten tvil vært den brå overgangen til digital undervisning. Før koronapandemien hadde to av tre studenter og ansatte ingen form for nettbasert undervisning. Høsten 2020 var det under 10 prosent som sa det samme. Det illustrerer en massiv snuoperasjon for en sektor som ofte har vært framstilt som en «supertanker» preget av tradisjonelle lærings- og arbeidsformer. Våre intervjuer viser at institusjonene har hatt ulike utgangspunkt, men det generelle inntrykket er at sektoren var relativt godt forberedt når det gjaldt systemer og strategier. Det som manglet, var å ta dem i bruk i stor skala.

Bratt læringskurve

Selv om de færreste hadde erfaring med nettbasert undervisning før 12. mars, sier halvparten av de faglig ansatte at de hadde den digitale kompetansen de trengte for å håndtere koronasituasjonen. Det er også få studenter som har opplevd egen digital kompetanse som mangelfull. Dette gjenspeiler at Norge er et land hvor de aller fleste er godt vant til bruk av digital teknologi. Samtidig har mye av digitaliseringen i den første perioden vært i form av strakstiltak og minimumsløsninger basert på eksisterende kompetanse. Spørreundersøkelsen og intervjuene tyder på at svært mange undervisere har kastet seg rundt og utvist stor fleksibilitet og vilje til å lære. Institusjonenes egne læringsressurser har vært aktivt og hyppig brukt. Men generelt ser det ut til at «nære kilder» som kolleger, samarbeidspartnere og egen prøving og feiling har vært vel så viktig. Høsten 2020 sa 70 prosent av de faglig ansatte at de har høynet sin tekniske digitale kompetanse under koronasituasjonen, mens rundt halvparten mener at de har økt sin pedagogiske kompetanse.

Fra auditoriet til kjøkkenbordet

Hjemmekontor og fjernundervisning har preget mye av studie- og arbeidshverdagen under koronapandemien. Hvordan man har hatt det hjemme, har hatt stor betydning for evnen til å yte faglig. I våre undersøkelser sier kun 42 prosent av

studentene at de hadde en egnet arbeidsplass under den første nedstengningen våren 2020. Også blant de faglig ansatte var det under halvparten som hadde tilgang til et godt sted å jobbe. Mange av de ansatte og de eldste studentene har hatt ansvar for barn hjemme, og dette henger nært sammen med manglende tilgang til egnet arbeidsplass. I det hele tatt ser vi at hjemmesituasjon og tilgang på egnet arbeidsplass gir utslag på mange av spørsmålene i denne undersøkelsen.

Kun 15 prosent av studentene tror de blir forsinket

Samlet sett er det kun 15 prosent av studentene som tror at de blir forsinket på grunn av koronasituasjonen våren 2020. Her er det stor forskjell mellom dem som hadde et egnet sted å jobbe, kontra dem som manglet en egnet arbeidsplass. Mange er usikre på om de blir forsinket, og det er store forskjeller mellom fag og utdanningsnivå. Blant yngre studenter og bachelorstudenter er det vesentlig flere som tror de blir forsinket. Det samme gjelder studenter på praksisorienterte fag, mens studenter på lengre profesjonsstudier har betydelig større tro på å unngå forsinkelser. Alt i alt ser det ut til at forsinkelser særlig vil kunne ramme de studentene som er tidlig i studieløpet.

7 av 10 doktorgradsstipendiater tror de blir forsinket

For doktorgradsstipendiatene er bildet ganske annerledes. Her sier over 70 prosent at de tror de blir forsinket, hvorav over en tredel tror de blir forsinket med ett semester eller mer. Hovedforklaringen er verken manglende forskningstid, merarbeid med undervisning eller manglende oppfølging fra veileder. Derimot har mange stipendiater hatt en vanskelig hjemmesituasjon og vært rammet av at forskningsaktivitet og samarbeid er hindret og satt på vent i den aktuelle perioden.

Mental påkjenning for studenter og ansatte

Koronasituasjonen har også hatt betydelige sosiale konsekvenser for mange studenter og ansatte. Av studentene sier nesten åtte av ti at de savnet det sosiale studiemiljøet. Videre sier bortimot to tredeler at det var vanskeligere å strukturere studiehverdagen samt at studiemotivasjonen ble lavere. Litt over halvparten sier at de følte seg mer ensomme. Men det er samtidig en del studenter som melder om positive sider ved situasjonen. For eksempel sier nesten tre av ti at de fikk mer ro over livet sitt. De som generelt har opplevd situasjonen positivt, utgjør imidlertid et mindretall på 14 prosent, og vi finner ingen klare fellestrekk i denne gruppen av «happy fews». Vår spørreundersøkelse rettet seg mot situasjonen våren 2020, men ut fra de intervjuene vi har gjort, er det grunn til å tro at den mentale påkjenningen har økt utover høsten og vinteren. Det bekreftes også av andre undersøkelser som har sammenliknet tilstanden på våren og høsten 2020.

Bekymring for yngre forskere

Intervjuer og åpne kommentarer i spørreundersøkelsen avdekker at mange forskere har hatt det vanskelig. Spesielt er mange av intervjuinformantene bekymret for stipendiatene og de yngre forskerne. Dels fordi de oftere har en krevende hjemmesituasjon, dels fordi koronasituasjonen har hindret muligheten til å bygge faglige nettverk for forskere i startfasen av karrieren. De unge forskerne har gjerne en mer usikker karrieresituasjon, og i denne gruppen er det også en stor andel utenlandske forskere. I spørreundersøkelsen er rundt 40 prosent av postdoktorene og stipendiatene helt eller delvis enig i at koronasituasjonen vil ha negative konsekvenser for deres framtidige karriere.

Studentene har brukt mer tid på egenstudier, mindre på undervisning

Et sentralt spørsmål er hvordan koronasituasjonen har påvirket tidsbruken i sektoren. For alle studenter ser vi at tid til undervisning har gått ned med halvannen time per uke, mens tid til egenstudier har gått opp med én time og nesten veid opp for mindre deltakelse i undervisning. Mer tid til egenstudier og mindre til undervisning er et forventet utfall av koronasituasjonen. Når utslagene ikke er større, kan det være et uttrykk for at institusjonene har klart å opprettholde en god del av undervisningstilbudet digitalt. Men det kan også forklares med at studentene svarer for tidsbruk i *hele* studiet, dvs. også perioden før pandemien. På eksplisitte spørsmål om effekten av koronasituasjonen våren 2020 svarer halvparten at de brukte mindre tid på undervisning, mens 40 prosent svarer at de brukte like mye tid som før. Det er altså kun 10 prosent som brukte *mer* tid på studiene som følge av koronasituasjonen.

De ansatte har brukt mer tid på undervisning, mindre på forskning

De faglig ansatte har brukt vesentlig mer tid på undervisning. Hele 82 prosent sier at de brukte mer tid på å *forberede* undervisning, og 63 prosent sier de brukte mer tid på å *gjennomføre* undervisning. Mye av denne mertiden er tatt fra forskningsaktiviteter. Drøyt halvparten av forskerne sier at de brukte mindre tid på forskning, hvorav over 30 prosent brukte «mye mindre tid». De mange åpne svarene fra respondentene understreker at forskning ble salderingsposten når merarbeid med undervisning og uegnet arbeidssituasjon preget hverdagen. Formidling, samarbeid, søknadsarbeid og ikke minst internasjonalt samarbeid er andre forskningsrelaterte aktiviteter som i stor grad har blitt nedprioritert. Dette har særlig rammet forskere som hadde barn hjemme samtidig som de skulle kombinere forskning og undervisning. Våre intervjuer med institusjonene gir det samme hovedinntrykket.

Redusert undervisningstilbud i praksis- og lab-orienterte fag

Til tross for ekstraordinær undervisningsinnsats har omfanget av undervisningstilbudet gått ned. For perioden 12. mars 2020 og ut vårsemesteret sier én av tre studenter at de fikk like mye undervisning som de skulle hatt. 44 prosent sier at omfanget ble «noe redusert», mens 24 prosent oppgir at det ble «betydelig redusert». Det er særlig bachelorstudentene som har opplevd redusert tilbud, mens nærmere halvparten av masterstudentene sier at omfanget ble opprettholdt. Ikke uventet har fag med mye praksis en vesentlig høyere andel studenter med redusert tilbud. Fag med praksis og laboratorieøvelser er også de som i størst grad har opplevd avlysninger. Et interessant unntak er sykepleierstudentene, hvor kun én av tre sier at de opplevde avlysning av praksis. Dette er utdanninger som både har vært spesielt skjermet og til dels dratt inn i den helsemessige beredskapen under pandemien.

Antatt høyere utbytte ved stedlig undervisning på campus

Hva så med innholdet i undervisningen? I spørreundersøkelsene ble både studenter og faglig ansatte spurt om de trodde læringsutbyttet ville vært høyere om studentene hadde vært fysisk til stede på campus. Av studentene er 70 prosent enige i dette, mens hele 80 prosent av de faglig ansatte sier det samme. Troen på utbyttet av campus-basert undervisning er altså noe høyere blant de ansatte. Det er særlig undervisere innenfor humaniora som mener at campus-basert undervisning ville vært bedre, mens undervisere innenfor teknologi og medisin/helse er noe mindre enig i dette. Vi ser også at to tredeler av de ansatte mente at de klarte å lage gode nettbaserte undervisningsopplegg, mens under halvparten av studentene mente det samme om underviserne. I begge grupper er det imidlertid rundt en femtedel som sier seg helt enig. Med andre ord er det et fåtall av studenter og undervisere som mener at det nettbaserte opplegget har vært optimalt. Ut fra fritekstsvarene ser vi at mange undervisere er svært usikre på hva studentene har fått med seg, og ikke minst hva de har lært av den nettbaserte undervisningen.

Faglig ansatte mest positive til nettbasert veiledning

Vi har spurt både studenter og faglig ansatte om hvordan veiledningen fungerte når kommunikasjonen måtte foregå digitalt. Blant studentene som har hatt veiledning, er bildet veldig delt. En drøy tredel er enig i at veiledning over nett fungerte bra, mens omtrent like mange er uenig. De faglig ansatte ser derimot ut til å ha langt mer positive erfaringer. Her sier nærmere 70 prosent at veiledning over nett var et godt alternativ, og bare 6 prosent sier seg helt uenig. Samtidig uttrykker også et tydelig flertall av de ansatte at det var vanskelig å holde kontakt med studentene når man ikke kunne møtes på campus.

Eksamen: Stor omlegging med usikkert utfall

Å få avvirket eksamen var en annen høyt prioritert oppgave våren 2020. Omleggingen fra fysisk til nettbasert eksamensform har vært omfattende. Av studentene oppgir hele 83 prosent at eksamensformen ble endret, mens 70 prosent av de ansatte svarer det samme. Et stort flertall av de ansatte sier også at overgangen til nettbasert eksamen medførte ekstra arbeid. Respondentene er mer delt i spørsmålet om hvordan den nye eksamensformen har fungert: Godt over halvparten av studentene mente at nettbasert hjemmeeksamen var godt egnet for deres fag/studieprogram, mens kun en drøy tredel av de faglig ansatte mente det samme. På dette spørsmålet er det også store forskjeller mellom fag. Studenter og ansatte innenfor humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag har hatt mer positive erfaringer med ny eksamensform enn studenter og ansatte innenfor matematikk, naturvitenskap, ingeniørfag og medisin. I fritekstfeltene er det mange undervisere som har gitt kommentarer om at omlegging til digital hjemmeeksamen skjedde raskt, samtidig som mange var alene om oppgaven. Dermed er mange ansatte usikre på om de har klart å lage gode oppgaver, og de er bekymret for at det kan ha forekommet juks.

Forskning på vent

Det er ikke bare merarbeid knyttet til undervisning som har hindret forskningsaktivitetene i vårsemesteret. Vi har også spurt om andre faktorer har begrenset muligheten til å forske. Manglende tilgang på laboratorier og utstyr har vært en viktig hindring for forskere innenfor matematikk/naturvitenskap, teknologi og medisin. Medisinsk og særlig samfunnsvitenskapelig forskning har blitt begrenset av manglende kontakt med informanter, pasienter og andre grupper. Reiserestriksjoner er derimot den faktoren som har ført til størst begrensning på tvers av fag. Med unntak av teknologene har en tredel til to tredeler av forskerne opplevd reiserestriksjoner som en hindring, spesielt restriksjoner på utenlandsreiser. Intervjuene både bekrefter og nyanserer dette: Kontakten med etablerte internasjonale nettverk ser ut til å gå ganske greit med digitale møter, men mange intervjuinformanter er bekymret for at stipendiater og andre forskere i etableringsfasen har blitt forhindret fra å bygge nettverk internasjonalt. Likeledes har utvikling av nye forskningsprosjekter og nye samarbeidskonstellasjoner vært vanskelig å få til med digitale møter. Etter snart ett år med digitalt forskningssamarbeid ser det ut til at etablerte nettverk er opprettholdt, mens nye samarbeidskonstellasjoner og nye prosjekter i stor grad er satt på vent.

Positive effekter for et mindretall

Også for noen forskere har koronasituasjonen hatt positive effekter. Blant annet sier drøyt 20 prosent at de har fått mer tid til å konsentrere seg om forskningen. Det er særlig ansatte i rene forskerstillinger som svarer dette, hvilket henger sammen med at de ikke har vært så rammet av merarbeid knyttet til undervisning. Forskere som sier at de har fått mer tid, er gjennomgående også eldre. Det må ses i sammenheng med at de gjerne har en enklere hjemmesituasjon og etablerte nettverk. Videre sier en tredel at de har fått nye ideer til forskningsprosjekter som følge av koronapandemien. Men det er betydelig flere som er uenige i at koronasituasjonen har frigjort tid eller generert ideer. På samme måte som for studentene er det altså et klart mindretall blant forskerne som har opplevd koronasituasjonen som positiv.

Organisatorisk stresstest

Hvordan koronasituasjonen er håndtert organisatorisk, er belyst gjennom intervjuer med administrasjon, ledelse, studenter og faglig ansatte. I tillegg inneholdt spørreundersøkelsen til faglig ansatte en rekke spørsmål om institusjonens håndtering av situasjonen. Hovedinntrykket fra spørreundersøkelsen er at institusjonene har kastet seg rundt og gitt de ansatte både frihet og ulike former for støtte til omlegging av undervisning, om enn ikke alltid med tydelige forventninger. De ansatte har hatt god oversikt over gjeldende tiltak.

Institusjonenes ivaretagelse av arbeidsmiljøet og håndtering av forsinkede forskningsprosjekter er blant de organisatoriske aspektene som kommer dårligst ut. Kvinnelige forskere er spesielt misfornøyd med institusjonens oppmerksomhet om arbeidsmiljøet. Flere i administrasjon og ledelse mener at det har vært uklart hva de har kunnet innvilge av utsettelse og kompensasjon for forsinkede doktorgradsprosjekter. Svarene fra doktorgradsstudentene selv gir et blandet bilde av saken: Halvparten sier at de har fått tilbud om utsettelse, mens den andre halvparten ikke har fått slikt tilbud. Her er det også store forskjeller mellom institusjonene, hvilket understreker at utsettelse for doktorgradsstipendiater har vært ulikt praktisert.

Forutsigbarhet vs. fleksibilitet

Informantene i administrasjon og ledelse trekker også fram de mange skiftene i smitteverntiltak som en utfordring. Valget har stått mellom forutsigbarhet og strenge tiltak på den ene siden og fleksibilitet og dertil hørende uforutsigbarhet på den andre siden. Fra et organisatorisk og IT-teknisk synspunkt virker det som at total nedstengning og 100 prosent digitale løsninger har vært lettere å håndtere enn begrenset aktivitet og hybride løsninger. På dette området er det store

forskjeller mellom institusjonene. Noen har ønsket å tolke smitteverntiltakene liberalt, mens andre har lagt seg på en mer restriktiv linje. Disse forskjellene henger også sammen med hvilke lokale retningslinjer som har vært gjeldende i den enkelte kommune. Dessuten er det ikke slik at alle studenter og forskere har ønsket mest mulig åpning. En del har også vært bekymret for smittesituasjonen og ønsket en strengere linje. Institusjonene har dermed hatt en krevende balansegang gjennom hele koronaperioden.

Mye beredskap, mindre refleksjon og strategi

Institusjonenes beredskapshåndtering får gjennomgående svært gode karakteristikk gjennom intervjuene. Det gjelder også blant informanter på grunnplanet og de som har representert studenter og faglig ansatte. I det store og hele har raske og uventede endringer blitt håndtert og kommunisert på en god måte. Med noen unntak har dialogen internt og med sentrale og kommunale myndigheter også vært god. Selv om institusjonene har ønsket å åpne opp mer enn myndighetene, har det vært forståelse for de innstrammingene som er gjort. Da vi gjorde intervjuene (januar/februar 2021), fikk vi likevel et klart inntrykk av at mange nå er slitne av de stadige endringene og bekymret for de langsiktige effektene. En rekke informanter pekte også på at alle strakstiltakene og den gjentatte brannslukkingen har skjøvet det meste av strategisk tenkning og utviklingsprosjekter til side. Koronasituasjonen ser ut til å ha skapt en «strategipause» som det vil være viktig å komme ut av for å lære av den ekstraordinære situasjonen og styrke de områdene som har vært særlig rammet.

Mot den nye normalen

Hva tar vi med oss videre når koronasituasjonen er over? Dette spørsmålet ble stilt til samtlige informanter. Det ble også berørt i spørreundersøkelsene. Her er det naturlig nok mange ulike oppfatninger, men vi kan trekke fram fire punkter som særlig har pekt seg ut:

- 1) *Mer innslag av digital undervisning:* Så å si alle vi har snakket med mener at undervisningen vil få et langt større innslag av digitale læringsformer også når campus åpnes for fullt. Men det er få som tror på en radikal omlegging. I spørreundersøkelsen sier 55 prosent av de faglig ansatte at de i framtiden vil ha innslag av digital undervisning, men med hovedvekt på fysiske læringsformer. Kun 1 prosent ser for seg kun digital undervisning. Koronasituasjonen ser altså ut til å ha vært en øyeåpner både for mulighetene og begrensningene ved digital kommunikasjon.

- 2) *Mindre reising:* De aller fleste informantene trakk fram mindre reising som en varig endring etter koronasituasjonen. Spesielt ble det pekt på at mange vil slutte med reising for å delta på korte møter. Reising vil i mye større grad bli vurdert kritisk opp mot tidsbruk og miljøhensyn. I spørreundersøkelsen sier hele to av tre faglig ansatte at de i tiden framover kommer til å delta på færre møter og konferanser som krever flyreiser. Men på den annen side framstår reiserestriksjoner som den mest gjennomgående hindringen for forskerne i løpet av koronasituasjonen. Ambisjonene om mindre reising kan derfor stå i konflikt med behovet for å gjenetablere internasjonale nettverk.
- 3) *Hjemmekontor og digitale møter:* Mange i administrasjon og ledelse mener at de vil fortsette med digitale møter og hjemmekontor også når smitteverntiltakene er opphevet. Hjemmekontor ser dog ikke ut til å bli hovedregelen, men en ordning som vil øke fleksibiliteten i organisasjonen. Koronasituasjonen har vist at korte informasjonsmøter fint kan gjøres digitalt, mens kreative prosesser og utviklingsarbeid krever fysiske møter. Vårt hovedinntrykk er også at de fleste foretrekker at møter enten er heldigitale eller kun fysiske.
- 4) *Digitale disputaser:* Innføring av digitale disputaser var en av strakstiltakene som ble innført for å avvikle planlagt aktivitet under nedstengningen. Erfaringene herfra synes å være ganske positive. Det gjelder også blant de unge forskerne vi har snakket med, selv om det påpekes at mange har savnet den høytidelige rammen rundt disputasen. At 2020 ble et rekordår i antall avlagte doktorgrader, kan også bidra til at ordningen med digitale disputaser helt eller delvis blir videreført.

Et mer generelt inntrykk fra intervjuene er at institusjonene i liten grad har hatt tid eller kapasitet til å reflektere over de mer varige konsekvensene av koronasituasjonen. For eksempel var det få som hadde refleksjoner rundt hva en fortsatt digitalisering vil kunne bety for framtidig campus-struktur og arbeidsdeling i sektoren. Vi ser dette i sammenheng med observasjonen om en «strategipause» i sektoren. Det er behov for en bred diskusjon om hvordan UH-sektoren bør utvikle seg framover i lys av den ekstraordinære omstillingen som koronapandemien har framtvinget. Denne rapporten er ment å danne utgangspunkt for en slik diskusjon.

1 Innledning og bakgrunn

Siden mars 2020 har koronapandemien preget så å si alle deler av det norske samfunnet. Pandemien har særlig påvirket virksomheter hvor mange mennesker samles og er i kontakt på tvers av grupper. Med over 300 000 studenter og 40 000 ansatte har landets universiteter og høyskoler (heretter kalt UH-sektoren) vært utsatt i så måte. Institusjonene har måttet overholde en rekke restriksjoner og håndtere raske skifter, fra innstramminger til lettelser og nye innstramminger.

Denne rapporten ser på konsekvensene av koronapandemien for hele den norske UH-sektoren. Vi ser på alle fag og institusjoner og kartlegger situasjonen både ut fra studentenes, de faglig ansattes og administrasjonens perspektiv. I dette innledningskapitlet gir vi en oversikt over situasjonen og et bakteppe for analysen.

1.1 Koronapandemiens hovedfaser i UH-sektoren

Det konkrete utgangspunktet er regjeringens pressekonferanse torsdag 12. mars, hvor det ble annonsert omfattende smitteverntiltak og nedstengning av en rekke samfunnsfunksjoner, herunder alle høyere utdanningsinstitusjoner. I Kunnskapsdepartementets brev til UH-institusjonene av 13. mars het det at

all undervisning hvor studentene er fysisk til stede, stoppes, (...) Universitetene og høyskolene skal, så langt som mulig, fortsette undervisningen på de måtene og gjennom de kanalene som de finner hensiktsmessige, eksempelvis i form av digitale undervisningstilbud. Vi viser også til rådene fra Helsedirektoratet om at ansatte bør arbeide hjemmefra. (Kunnskapsdepartementet, 2020a)

To dager forut for dette var institusjonene i UH-sektoren bedt om å sette stab og avlevere ukentlig rapportering til Kunnskapsdepartementet om håndteringen av situasjonen. Gjennom det påfølgende året har endringene i smittesituasjonen medført en rekke nye retningslinjer å forholde seg til. Tabellen nedenfor oppsummerer de viktigste skiftene for UH-sektoren som er meddelt fra sentralt hold så langt i koronasituasjonen (medio mars 2020).

Tabell 1.1: Oversikt over nasjonale tiltak og endringer i koronasituasjonen, med særlig henblikk på UH-sektoren (rød farge=innstramming, grønn farge=lettelse)

Dato	Tiltak/åpning: Hvilke, for hvem	Forutsetninger/unntak
12. mars 2020	All undervisning hvor studentene er fysisk til stede, stoppes,	Institusjonene skal, så langt som mulig, fortsette undervisningen på de måtene og gjennom de kanalene som de finner hensiktsmessige (...).
27. april 2020	Gradvis fysisk tilgang for studenter, stipendiater og postdoktorer som skal fullføre våren og er avhengig av utstyr og infrastruktur	Forutsatt at smittevernaglige hensyn ivaretas Regler og råd om smittevern i arbeidslivet gjelder også for studenter og ansatte i UoH
12. mai 2020	Fysisk tilgang utvides til alle studenter som er avhengig av lokaler for å holde progresjonen sin. 25-30 prosent av studentene.	Institusjonene skal utvikle egne smittevernveiledere som kontinuerlig oppdateres.
15. juni 2020	Fysisk tilgang for alle studenter og ansatte (I praksis begrenset pga. smittevern)	Forutsatt at smittevernaglige hensyn ivaretas
7. august 2020	Arbeidsgivere må legge til rette for at halvparten så mange bruker kollektivtrafikk Det anbefales at arbeidsgivere legger til rette for bruk av hjemmekontor 2-3 dager per uke for alle som har mulighet til det	
11. august 2020	Oppfordring om varsomhet ved semesterstart og fadderuker	Private sammenkomster skal ikke samle mer enn 20 personer, god håndhygiene, antibac og 1 meter avstand er regelen for alle.
28. oktober 2020	Generell innstramming i samfunnet	Begrensning av private sammenkomster og større arrangementer. (ikke spesifikt UH)
5. november 2020	Alle universiteter, høyskoler og fagskoler skal vurdere om de fremover kan redusere undervisning og annen aktivitet som bidrar til økt mobilitet	
15. desember 2020	Institusjonene bør ha som mål å øke andel fysisk tilstedeværende i undervisning, spesielt i områder med lavere smittepress	Alle skal vurdere om de kan redusere undervisning og annen aktivitet som bidrar til økt mobilitet
4.-18. januar 2021	All undervisning ved fagskoler, høyskoler og universiteter gjøres digital frem til og med 19. januar.	Ansatte skal forholde seg til smittevernreglene i arbeidslivet for øvrig og reglene i den kommunen der de er.
19. januar 2021	Tiltakene forlenges. Alle universiteter, høyskoler og fagskoler bør bruke digital undervisning der dette er mulig.	Studenter i områder uten høy smitte bør få mulighet til fysisk undervisning minst en gang i uken (...) i tråd med smittevernveilederne. Alle planlagte arrangementer bør være digitale. Større forelesninger og sammenkomster bør unngås
30. januar 2021	For universiteter, høyskoler og fagskoler er lokalene fortsatt stengt for studenter og undervisning, og planlagte arrangementer skal utsettes eller gjennomføres digitalt.	Det gjøres unntak for studenter som er helt avhengige av tilgang til lokaler for å gjøre forsøk eller ferdighetstrening for å ikke bli forsinket i studiene sine.
19. februar 2021	Studenter kan igjen være fysisk til stede ved undervisning på universiteter, høyskoler og fagskoler.	Forsterkede smitteverntiltak; 1 meters avstand, bruk av munnbind, seteplassering, stengte kantiner. Undervisning i mindre grupper kan gjennomføres. Større forelesninger bør unngås.
23. mars 2021	Nye nasjonale tiltak mot mutert virus: Lokaler ved universiteter og høyskoler holdes stengt for studenter. Undervisningen gjøres digitalt	Biblioteker og lesesaler kan holde åpent. Ansatte følger reglene for arbeidslivet for øvrig. Institusjonene kan gjøre unntak for studenter som er avhengige av forsøk/ferdighetstrening.

Kilde: Kunnskapsdepartementet/Regjeringen.no

I tillegg til disse nasjonale tiltakene og signalene har sektoren måttet forholde seg til kommunale regler samt de regler som har vært gjeldende for arbeidslivet og samfunnet generelt, blant annet med hensyn til hjemmekontor, fysisk avstand og rammer for antall mennesker som kan samles. Ut fra våre intervjuer med 36 informanter i sektoren avtegner det seg (så langt) tre hovedfaser under pandemien:

- 1) Den første fasen fra 12. mars til sommeren 2020 var preget av sjokk, brå stilling og strakstiltak, men også av stor dugnadsånd, samarbeidsvilje og evne til å finne løsninger.
- 2) I løpet av høsten 2020 har flere utfordringer funnet sin løsning, innsatsviljen har vært der, men det har samtidig vært mye forvirring, fram og tilbake og krevende å planlegge virksomheten.
- 3) Den tredje fasen kan tidfestes til senhøsten/vinteren og er mer preget av tilbakeslag, bekymring for senvirkninger samt økende slitasje blant studenter og ansatte.

Forhåpentligvis ikke langt foran oss ligger en konklusjons- og læringsfase, som denne rapporten skal bidra til.

1.2 Hovedinntrykk fra andre norske undersøkelser

En rekke UH-institusjoner har i løpet av 2020 gjennomført egne undersøkelser av håndteringen av koronasituasjonen. Tidlig på høsten 2020 kontaktet vi alle UH-institusjoner og ba om oversikt over eventuelle interne undersøkelser. Det ble også gjort en oppdatering rundt årsskiftet. Nedenfor gir vi en kort oppsummering av noen sentrale funn med referanser til enkelte undersøkelser. I vedlegg 3 følger en fullstendig oversikt over de undersøkelsene vi har fanget opp¹.

1.2.1 Undersøkelser blant studenter

Undersøkelsene har hatt ulike målgrupper, men flertallet har vært rettet mot studenter. De fleste undersøkelsene har blitt gjennomført våren 2020, i løpet av april og mai, men noen er også gjort på høsten, hvorav enkelte som en oppfølging av vårens undersøkelse. I hovedsak er det de større universitetene og høyskolene som har gjennomført undersøkelser.

Et gjennomgående tema i alle studentundersøkelsene er overgangen til digital undervisning, men de omhandler også temaer som tilgang til informasjon, motivasjon, studiesituasjon og andre utfordringer rundt den endrede situasjonen.

¹ Referansene i teksten i kap 1.2.1 og 1.2.2 viser til de undersøkelsene som er listet opp i Vedlegg 3

Når det gjelder undervisning, ser det ut til at de aller fleste studentene har fått tilbud om digital undervisning (se bl.a. NTNU/OsloMet, 2020²; HiØ, 2020; HVL, 2020ab). I de fleste undersøkelsene er også studentene fornøyd med hvordan den digitale undervisningen har fungert, men de ønsker seg også tilbake til fysisk undervisning (se bl.a. UiA, 2020a; UiS, 2020a). I en del undersøkelser peker resultatene mot at undervisning i opptak foretrekkes fremfor digital undervisning i sann-tid (synkron undervisning). En utfordring med overgangen til digital undervisning ser ut til å være interaksjonen mellom studentene og underviserne. Særlig rapporteres det om at studentene opplever det som vanskeligere å medvirke i undervisningen (NORD, 2020a; NTNU, 2020a, UiA, 2020a).

Læringsutbyttet ser ut til å ha blitt noe dårligere etter 12. mars 2020 (se bl.a. OsloMet, 2020a; UiA, 2020a; UiO, 2020a). I den forbindelse pekes det på behov for større variasjon i undervisningen og viktigheten av et fysisk læringsfellesskap (OsloMet, 2020b; HVO, 2020; HiM, 2020a). Studentene opplever også at det er vanskeligere enn før å gjøre seg relevante erfaringer og få forståelse av hva som ventes av dem. Noen studenter opplever at undervisningen ikke dekker like mye av pensum som før.

I de fleste undersøkelsene der motivasjon har vært et tema, rapporterer flertallet av studentene at denne har blitt dårligere i perioden (se bl.a. HVL, 2020cd; UiB, 2020; UiT, 2020a). I mange av undersøkelsene oppgir studentene også at de har brukt mindre tid på studiene i perioden eller at innsatsen er redusert sammenlignet med tidligere. Samtidig rapporterer noen undersøkelser at studieprogresjonen samlet sett er lik som i 2019 (UiO, 2020a). Her finner man også en korrelasjon mellom opplevd progresjon og hvor mye tid studentene rapporterer å ha brukt på studiene.

I flertallet av undersøkelsene ser studentene ut til å være tilfreds med den informasjonen de har fått i perioden, men flertallet sier at studiesituasjonen har blitt dårligere eller negativt påvirket (se bl.a. HiM, 2020a; HVL, 2020c; HiØ, 2020, UiB, 2020b). Stengte campus har åpenbart vært en negativ faktor, både fordi færre har hatt tilgang til egnet arbeidssted og fordi den sosiale kontakten med medstudenter har blitt begrenset. Stengt campus har også gjort at mange studenter opplever det som utfordrende å strukturere hverdagen og opprettholde konsentrasjonen. I de fleste undersøkelsene rapporterer studentene at de har det utstyret de trenger, men i noen av undersøkelsene rapporterer mange at de er bekymret for om teknisk utstyr vil fungere i avgjørende øyeblikk som for eksempel eksamen (UiS, 2020a). De fleste av funnene omtalt ovenfor gjenspeiles i stor grad i denne rapporten (se kapittel 3,4 og 5).

² Resultater hentet fra «The COVID-19 Multi-Country Student Well-being Study (C19 ISWS)», men resultatene presentert her gjelder bare det norske utvalget som er studenter fra OsloMet og NTNU.

De oppfølgingsundersøkelsene som er gjennomført høsten 2020 indikerer at selv om mye undervisning fortsatt er digital er kvaliteten bedret utover høsten (NTNU, 2020c; UiA, 2020b; UiS, 2020b). Likevel foretrekkes fysisk undervisning fremfor hybride eller heldigitale former for undervisning. I tillegg ser ikke hovedutfordringene ut til å ha endret seg. Studiesituasjonen er fortsatt krevende. Det er utfordrende å studere hjemmefra og å etablere sosiale forhold til medstudenter. Flere institusjoner har også gjennomført studiestartundersøkelser i etterkant av studiestarten denne høsten (INN, 2020; NORD, 2020b; HiM, 2020b, HVL, 2020e; UiBc). I disse undersøkelsene er flertallet fornøyd med hvordan opplegget ved hver enkelt institusjon var organisert ved studiestart, men jevnt over var det færre som deltok på arrangementer enn tidligere år. I disse undersøkelsen ser også hovedutfordringen ut til å være det sosiale rundt studiene og ikke undervisningen.

1.2.2 Undersøkelser blant ansatte

I de fleste undersøkelsene sendt ut til ansatte er målgruppen vitenskapelig ansatte, men noen undersøkelser har også inkludert administrativt ansatte. Fokuset i undersøkelsene er undervisning, men kontakt med kollegaer og administrasjon samt endringer i arbeidssituasjonen er også tema som går igjen.

Av de underviserne som har deltatt i undersøkelsene, ser flertallet ut til å mene at den digitale undervisningen har fungert ganske godt (HK, 2020; UiO, 2020c; UiT, 2020b). I en av undersøkelsene oppgir flertallet at de før koronapandemien hadde lite erfaring med digital undervisning (UiO, 2020c). Mange undervisere rapporterer også at de har brukt mer tid på undervisningsplanlegging og gjennomføring eller at de har fått mer å gjøre i perioden. Når det gjelder kontakten med studenter, peker noen undersøkelser på at den har gått ned noe. Andre mener den har vært tilfredsstillende.

I de undersøkelsene som tar for seg kontakt med undervisere og administrasjon, rapporterer underviserne at de har jobbet mye alene, men at de har hatt god kontakt med kollegaer i arbeidet med undervisningsplanlegging og gjennomføring (UiO, 2020c; UiT, 2020b). Det kollegiale nettverket har fungert produktivt, og lokal studieadministrasjon har vært viktig. Noen undersøkelser peker på at det fremover er behov for støtte til mer profesjonell produksjon av digital undervisning og generell støtte til det tekniske og pedagogiske (HK, 2020).

Det ser ut til at de aller fleste ansatte har hatt hjemmekontor i perioden. Basert på undersøkelsene virker det som de fleste synes dette har fungert godt, både blant faglig og administrativt ansatte (OsloMet, 2020c; UiT, 2020b). En av undersøkelsene antyder dog at de administrativt ansatte er mer fornøyd med hjemmekontor enn de faglig ansatte og at en høyere andel faglig ansatte enn administrativt

ansatte ønsker seg tilbake til kontoret (OsloMet, 2020c). De fleste mener at det tekniske utstyret har fungert (UiO, 2020c; UiT, 2020b; OsloMet, 2020c).

I tillegg til institusjonenes undersøkelser er det gjort noen undersøkelser på tvers av institusjoner. Blant annet har Forskerforbundet gjennomført en undersøkelse blant nærmere 5000 ansatte i sektoren. Den avdekket stor grad av merarbeid og forsinkelser av faglig aktivitet (Forskerforbundet, 2020). Stipendiatorganisasjonene i Norge har også gjennomført en undersøkelse blant 800 stipendiater. Den så spesielt på forsinkelser og tilbud om utsettelse av doktorgradsprosjekter, og avdekket betydelige forsinkelser blant et stort flertall av stipendiatene.

1.3 Hovedinntrykk fra internasjonale undersøkelser

Høyere utdanningsinstitusjoner i andre land har også gjennomført lignende undersøkelser om ulike aspekter ved koronapandemien. En syntese av alle disse vil være altfor omfattende i dette prosjektet. Nedenfor omtaler vi derfor noen undersøkelser som er gjort på tvers av flere land og i regi av internasjonale organisasjoner.

En spørreundersøkelse gjennomført av International Association of Universities (IAU)³ viser at koronautbruddet våren 2020 fikk store konsekvenser for høyere utdanningsinstitusjoner verden over og at situasjonen har hatt store konsekvenser for samtlige av institusjonenes ansvarsområder, fra utdanning og læring til forskning og samfunnskontakt. Undersøkelsen avdekker også store regionale variasjoner. For eksempel går det fram at studenter i mellom- og lavinntektsland ble rammet spesielt hardt av den fysiske nedstengningen og risikerer å ikke kunne fullføre studieåret.

En undersøkelse fra EUA⁴ viser at nær alle høyere utdanningsinstitusjoner i Europa (95 prosent) gikk over til digital undervisning i perioden mellom april og mai 2020 og at responsen i stor grad varierte avhengig av institusjonenes størrelse, styringsmodell, fagprofil og tidligere erfaring med digital undervisning (EUA, 2020).

Generelt viser de internasjonale undersøkelsene at overgangen til digital undervisning har medført en rekke utfordringer for institusjonene, og at disse i stor grad handler om bruk av teknisk infrastruktur, utvikling av digital kompetanse og pedagogiske metoder for digital undervisning. Undersøkelsene viser også at krisen har vært spesielt krevende for ansatte og studenter innenfor praksisorienterte fag (for eksempel klinisk medisin, veterinærfag, kunst og design), der mangel på

³ Undersøkelsen ble sendt ut til 9670 høyere utdanningsinstitusjoner i perioden 25. mars–17. april 2020. Resultatene baseres på 424 svar fra unike institusjoner i 109 land.

⁴ Undersøkelsen “Survey on digitally enhanced learning & teaching” gjennomførtes i regi av European University Association (EUA) i perioden april–juni 2020.

adgang til laboratorier og andre fasiliteter utgjorde et vesentlig problem. Flesteparten av forskerne som svarte på IAU's undersøkelse rapporterte om utsatte forskningsprosjekter og avlyste eller innstilte utenlandsreiser og konferanser (Marinoni et al., 2020). Flere av undersøkelsene har også vist at forskere, spesielt kvinner, rapporterer om økt arbeidsmengde og belastning som en følge av økt ansvar for barn og hjemmearbeid (Lärarförbundet Universitet & Högskola, 2020, CBS 2020, De Gruyter', 2020a og 2020b).

Flere undervisere ved utenlandske institusjoner rapporterer at den påkrevde overgangen til digital undervisning har gitt dem mulighet til å ta i bruk fleksible undervisningsmetoder, og at de har fått anledning til å teste ut hybride læringsformer, for eksempel det å kombinere synkron og asynkron undervisning (Marinoni et al., 2020; Gatti, et al. 2020). En undersøkelse rettet til europeiske institusjoner viser at synkron undervisning var den hyppigst brukte undervisningsformen i vårsemesteret 2020, og at dette var den foretrukne undervisningsformen blant flesteparten av studentene (57 prosent) (Barada et al., 2020). I samme undersøkelse svarte majoriteten av de europeiske institusjonene at de i framtiden ønsker å utvikle nye undervisningsformer (87 prosent) og forbedre egen kapasitet for digital undervisning (70 prosent). Flesteparten (70 prosent) forventet også at det ville komme flere omveltende endringer knyttet til digitalisering innen høyere utdanning de nærmeste årene (EUA, 2020b).

Samtidig har mange av de samme undersøkelsene avdekket at den fysiske nedstengningen av campus og digital undervisning har medført en psykososial belastning for flere studenter (Brada et al., 2020, Gatti, et al., 2020, Super, 2020). En av undersøkelsene finner en sammenheng mellom nedgang i studentenes prestasjoner og andre faktorer, som for eksempel tilgang til egnede studieomgivelser og studiemateriell, digital kompetanse, internetttilgang, sosiale kontaktnett samt mental helsetilstand. Disse resultatene ses som en indikasjon på at pandemien har forsterket eksisterende sosioøkonomiske ulikheter blant studentene (Barada et al., 2020).

1.4 Om rapporten: oppbygging og metode

De fleste inntrykkene fra undersøkelsene beskrevet over gjenspeiles også i denne rapporten. Vår undersøkelse baserer seg imidlertid på et større utvalg av respondenter, og gir derfor mer belegg for funnene enn det som er tilfellet for en del andre undersøkelser. Dertil kommer at vår undersøkelse ser på tvers av institusjoner og inkluderer både studenter og faglig ansatte. Så vidt oss bekjent er det få andre undersøkelser, også internasjonalt, som har kombinert studentenes og de faglig ansattes syn på samme spørsmål.

Rapporten bygger i hovedsak på følgende datagrunnlag:

- Et spørreskjema til studenter ble inkludert som egen modul i det årlige Studiebarometeret til NOKUT. Undersøkelsen ble gjennomført i oktober/november 2020 og fikk svar fra ca. 22 000 studenter (43% svarandel).
- En egen spørreundersøkelse til faglig ansatte ble utviklet og i november 2020 sendt til et representativt utvalg av nærmere 8000 faglig ansatte, og fikk svar fra drøyt 4000 (51% svarandel).
- Det er foretatt intervjuer med 36 informanter i administrasjon og ledelse og med representanter for studenter og faglig ansatte ved tre institusjoner (UiB, USN og AHO). Det kom også inn totalt 1762 åpne svar til ulike spørsmål i spørreundersøkelsen. Dette materialet har beriket det kvalitative grunnlaget og supplert svarene i selve undersøkelsen.
- I tillegg har undersøkelsen hentet informasjon fra en rekke andre undersøkelser samt dokumentasjon om koronasituasjonen generelt og for UH-sektoren spesielt.

Rapporten er strukturert slik at studentenes og de faglig ansattes erfaringer i størst mulig grad ses i sammenheng. De fleste kapitlene omhandler derfor både studenter og faglig ansatte. Der ikke annen kilde er oppgitt, er tallene hentet fra de to spørreundersøkelsene nevnt over. Disse er også beskrevet nærmere i kapittel 10.2 og 10.3. Videre er kvalitativ informasjon fra informanter og fritekstsvaret spredt på ulike kapitler og knyttet til det tema uttalelsen gjelder. Rapporten er strukturert som følger:

1. Innledning og bakgrunn om situasjonen
2. UH-sektorens digitale tilstand før pandemien
3. Hjemmesituasjon og psykososiale aspekter, med særlig vekt på studentene
4. Tidsbruk for forskere og studenter
5. Omfang av undervisning, studentenes og de faglig ansattes erfaringer fra undervisningen
6. Forskning og forskningssamarbeid
7. Institusjonens håndtering av situasjonen, herunder omstilling og læring
8. Framtidsperspektiver sett fra studenter og ansatte
9. Avsluttende betraktninger om implikasjoner
10. Nærmere omtale av metode og datagrunnlag

I lesingen av rapporten og tolkningen av analysene er det viktig å ta i betraktning at de to spørreundersøkelsene primært har spurt informantene og studentene om situasjonen *fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020*. Noen spørsmål gjelder situasjonen generelt og framtiden, men situasjonen utover høsten og vinteren stort sett er kartlagt gjennom intervjuer, fritekstsvaret og annen informasjon.

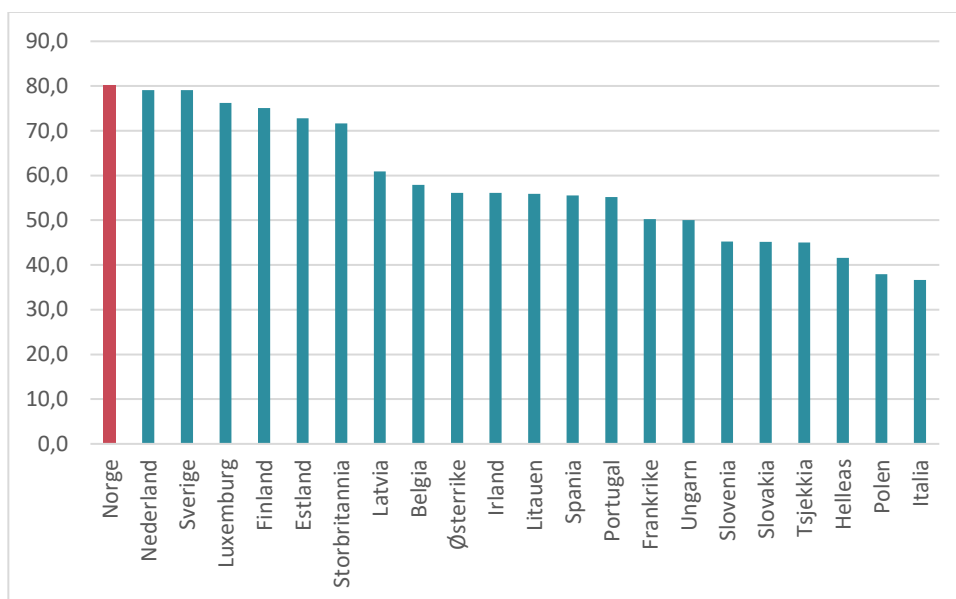
2 Digital tilstand før pandemien

Selv om forelesninger og fysiske møter har vært begrenset, har myndighetene og sektoren selv hele tiden fastholdt at *aktivitetene* i størst mulig grad skal opprettholdes. Dette har skapt et brått og massivt behov for alternative digitale løsninger, både for undervisning, forskning og administrasjon. Hvor godt var sektoren forberedt på en slik omstilling? For å gi et svar på det, trekker vi i dette kapitlet fram noen fakta om samfunnets og UH-sektorens digitale tilstand før 12. mars 2020.

2.1 Hovedtrekk ved det digitale Norge

En rekke internasjonale sammenlikninger viser at Norge lenge har vært i forkant når det gjelder bruk og utbredelse av IKT og digitale løsninger. Ifølge OECD var det kun Island som hadde en høyere andel jevnlig internettbrukere i befolkningen per april 2020. Norge er i tillegg blant de landene som har minst forskjeller i befolkningen når det gjelder tilgang til og bruk av IKT. Det gjelder for både alder og utdanningsnivå (OECD, 2020). Selv om mange har hatt problemer også i Norge, er det få land som hadde et bedre utgangspunkt for å takle den brå og massive overgangen til hjemmekontor fra mars 2020.

Etter hvert som tilgang til Internett og digitale løsninger har blitt en selvfølge, har det blitt mer oppmerksomhet om *hvordan* løsningene brukes og hva slags kompetanse brukerne har. En utbredt bekymring er at det kan utvikles et såkalt «digital divide», hvor noen deler av befolkningen blir hengende igjen i enkel bruk av digital teknologi, slik som chatting og informasjonsinnhenting, mens andre tilegner seg kompetanse i mer avansert bruk av løsninger, som for eksempel til læring og kreativt arbeid (van Deursen et al, 2017). Ifølge OECD har Norge et godt utgangspunkt også på dette området. Som vist i figur 2.1 nedenfor anslår OECD at hele 80 prosent av den norske befolkningen behersker diversifisert og kompleks bruk av digitale løsninger. Det er høyest i hele OECD-området.

Figur 2.1: Andel av befolkningen med diversifisert og kompleks bruk av Internett i 2016.

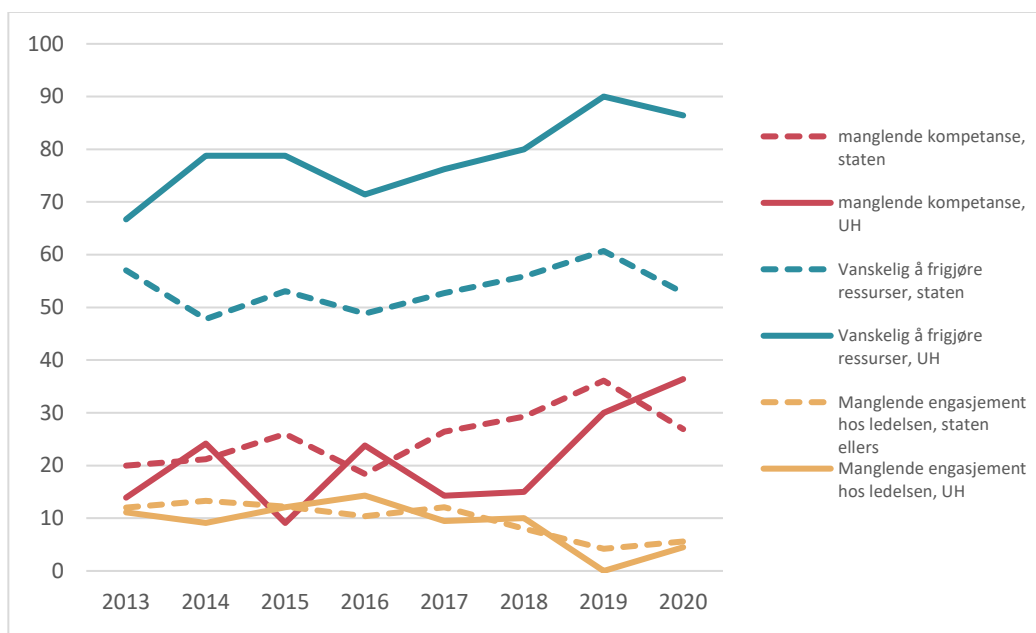
Kilde: OECD, *Digital Economy Outlook*, 2020

Samtidig er det forskjeller innad i den norske befolkningen og utfordringer knyttet til bruk. Blant annet viser Medietilsynets rapporter at særlig unge og eldre norske nettbrukere synes det er vanskelig å identifisere og håndtere desinformasjon på Internett. Et flertall av nordmenn er også usikre på reglene knyttet til opphavsrett og bildedeling på nettet (Medietilsynet, 2019).

2.2 Politisk og strategisk trykk på digitalisering

Hva så med UH-institusjonenes digitale modenhet? SSB kartlegger årlig utviklingen når det gjelder bruk av IKT i offentlig sektor. Den siste undersøkelsen ble gjort i februar 2020 og gir derfor et oppdatert bilde av den digitale tilstanden for offentlige virksomheter rett før pandemien.⁵ Blant de 219 statlige virksomhetene som svarte, finner vi alle landets universiteter og høyskoler. Figur 2.2 nedenfor viser at manglende engasjement fra ledelsens side oppfattes som en stadig mindre begrensning for utvikling av digitale tjenester, mens kompetanse og ressurser utgjør viktige hindringer, både i staten generelt og i UH-sektoren spesielt.

⁵ Undersøkelsen er gjennomført siden 2004 og het tidligere «IKT i staten», men er nå utvidet til å også omfatte øvrige deler av offentlig sektor. Tall for statlig sektor kan fortsatt hentes separat. Siste undersøkelse er fra 2020 og inneholder svar basert på første kvartal 2020.

Figur 2.2: Andel statlige virksomheter som i svært stor eller stor grad opplever følgende barrierer for utvikling av digitale tjenester. 2013-2020. UH og staten ellers.

Kilde: SSB, IKT i offentlig sektor

Indikasjonen på overordnede ambisjoner om digitalisering må ses i sammenheng med flere sentrale prosesser for digitalisering i UH-sektoren de siste årene. Kvalitetsmeldingen fra 2017 fremhevet bruk av digital teknologi som et viktig verktøy for å styrke kvaliteten i høyere utdanning (Meld. St. 16 (2016-2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*). Samme år kom Kunnskapsdepartementet med en egen digitaliseringsstrategi for den høyere utdanningssektoren. Her ble det vist til at sektoren har kommet langt, men at det fortsatt er «behov for å løfte fokuset på digitalisering og IKT» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Strategien er senere fulgt opp med en handlingsplan og skal revideres i løpet av 2021. Etableringen av de sammenslåtte organene Unit og DIKU er også uttrykk for økt oppmerksomhet om betydningen av digitalisering i høyere utdanning.

Parallelt med dette har UH-institusjonene selv utarbeidet og oppdatert egne digitaliseringsstrategier. SSBs undersøkelse viser at nesten åtte av ti universiteter og høyskoler hadde en oppdatert digitaliseringsstrategi i februar 2020. Det var en dobbelt så høy andel som i 2013 og høyere enn i statlig sektor generelt. De intervjuene som er gjort i forbindelse med denne rapporten, bekrefter også at flere UH-institusjoner har jobbet systematisk med digitalisering de siste årene, og at de ikke stod på bar bakke da koronasituasjonen inntraff.

2.3 Fra strategi til praksis

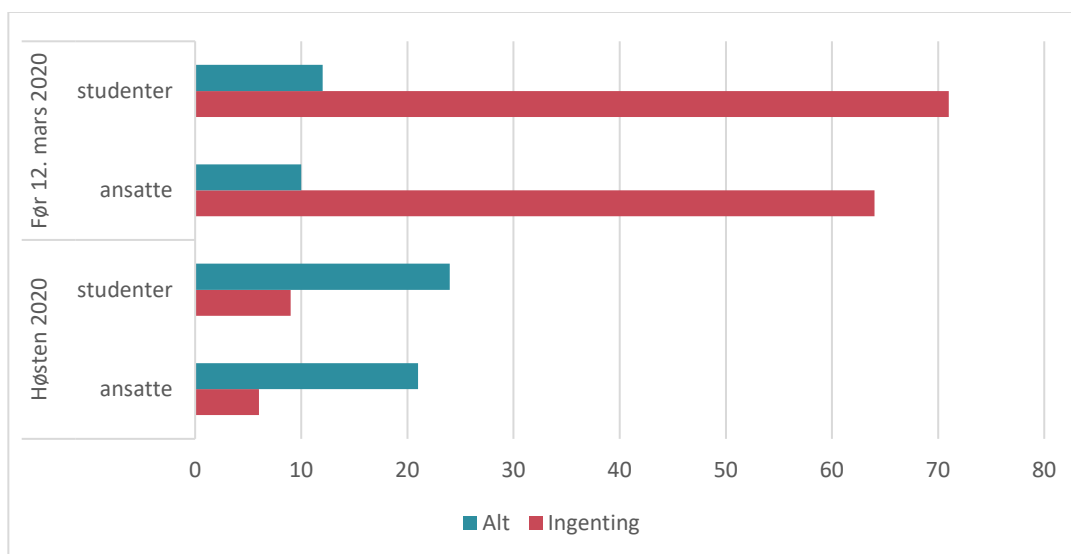
Men strategier og systemer er én ting, praksis kan være noe annet. DIKU's rapport fra 2019 tegner et mer blandet bilde av UH-ansattes bruk av digitale verktøy (DIKU, 2019). Undersøkelsen viser blant annet at nesten alle de faglig ansatte legger materiale fra forelesninger ut i læringsplattformen, og at omtrent halvparten har benyttet seg av såkalt «omvendt klasserom» (flipped classroom) som metode. Det siste anser DIKU som et høyt tall og et tegn på at nye digitale undervisningsformer er i ferd med å bli mer vanlig. Samtidig viser samme undersøkelse at nesten 7 av 10 faglig ansatte sier at de har behov for mer opplæring i bruk av digital teknologi for bruk i undervisning og vurdering. Som i statlig sektor ellers, framheves mangel på tid og ressurser som de viktigste begrensningene.

I Arendalsuka i august 2018, omtalte flere universitetsrektorer UH-sektoren som en «supertanker» som henger fast i gamle læringsformer. Foranledningen var NIFUs kandidatundersøkelse (Støren og Nesje, 2018), som viste at tradisjonelle forelesninger fortsatt er den mest utbredte undervisningsformen ved norske læresteder, og at lite har skjedd siden tidlig på 2000-tallet.

Det kan være flere forklaringer på at alle ambisjonene om digitalisering og nye læringsformer ikke er like synlige i praksis. For det første har flere studier karakterisert UH-institusjoner som «bottom heavy organisations», hvor det kan være lang vei fra overordnede strategier til oppfølging i praksis (Gornitzka 1999; Olsen 2007). For det andre har de overordnede strategiene vært tydelige på at digitalisering ikke er et mål i seg selv, men et *verktøy* for å heve kvaliteten i utdanning og forskning. Bruk av digitale undervisnings- og arbeidsformer har derfor i stor grad vært opp til den enkeltes vurdering, noe som igjen har ført til at mye av digitaliseringen i sektoren lenge har vært båret fram av ildsjeler (Tømte et al, 2013). For det tredje har digitaliseringsprosesser i UH-sektoren ofte vært styrt av administrasjon og initiativer «ovenfra», mens faglig ledelse og faglig ansatte har vært mindre påkoblet og dermed følt mindre eierskap til prosessene (Lund og Aagaard, 2019; Tømte, Fosslund, Aamodt & Degn, 2019). Nedstengningen som følge av koronapandemien har imidlertid endret dette bildet radikalt og nærmest over natten. I underkapitlet nedenfor illustrerer vi omfanget av snuoperasjonen, med funn fra den undersøkelsen som ligger til grunn for denne rapporten.

2.4 Massiv overgang til digital undervisning

I våre spørreundersøkelser ble både studenter og faglig ansatte spurt om andelen nettbasert undervisning før og etter koronapandemien. Figuren nedenfor viser svarene for begge grupper.

Figur 2.3: Andel nettbasert undervisning før 12. mars og høsten 2020. Svar fra studenter (N=22703) og faglig ansatte (N=2603).

Noter: Svar fra studentene er fra oktober/november 2020, mens svar fra faglig ansatte er fra november/desember 2020.

Før koronapandemien oppga minst to tredeler av både studenter og faglig ansatte at de ikke hadde noen form for nettbasert undervisning. Høsten 2020 er dette snudd på hodet, da kun 5–10 prosent ikke har nettbasert undervisning, og 20–25 prosent oppgir at all undervisning er nettbasert. Dette viser for det første at innslaget av nettbasert undervisning var relativt begrenset før koronapandemien. For det andre bekrefter dette at både studenter og faglig ansatte har vært gjennom en radikal omstilling i løpet av 2020.

2.5 Oppsummering

Norge hadde på mange måter et godt utgangspunkt for å takle den digitale omstillingen som koronapandemien krevde. Bruken og utbredelsen av digitale løsninger i samfunnet er høy, og digitalisering har vært høyt prioritert både i politikk og virksomhetsledelse de siste årene. Dette gjelder også i UH-sektoren, hvor både strategier og infrastruktur i stor grad har vært på plass. I praksis har imidlertid mye undervisning og faglig virksomhet vært gjennomført med tradisjonelle campus-baserte metoder. Koronapandemien har dermed medført en brå og grunnleggende endring i den faglige virksomheten ved landets universiteter og høyskoler. I de påfølgende kapitlene vil vi belyse disse endringene nærmere.

3 Arbeidsvilkår og livssituasjon

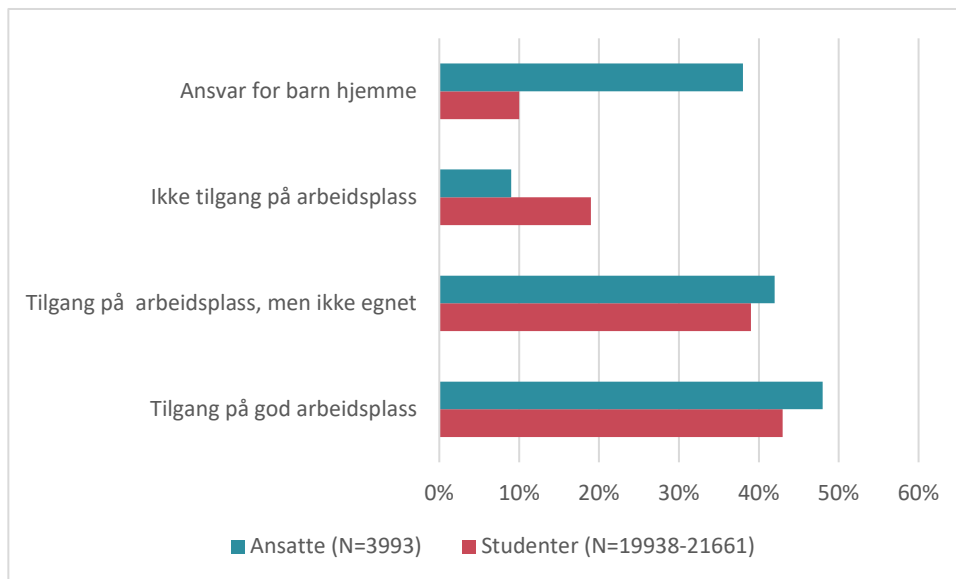
Overgangen til digitale arbeidsformer har på mange måter visket ut skillet mellom faglig virksomhet og privatliv. På den ene siden får hjemmesituasjonen større betydning for studie- og forskningsvilkår, når mer av den faglige virksomheten må håndteres hjemmefra. På den andre siden griper studier og arbeid mer inn i privatlivet til den enkelte, når jobb og studier bokstavelig talt tas med hjem. En rekke undersøkelser har også vist at mangel på sosial kontakt og normale hverdager over tid sliter mentalt på oss mennesker. I dette kapitlet ser vi først på arbeidsforhold og livssituasjon for studenter og faglig ansatte, før vi går nærmere inn på psykososiale forhold for studentene⁶.

3.1 Hjemmesituasjonen for studenter og ansatte våren 2020

Siden mars 2020 har jobbing hjemmefra blitt hovedregelen for store grupper i det norske samfunnet. Dette var heller ikke ukjent før pandemien. En undersøkelse av Fafo fra 2018 viste at om lag en tredel av norske lønnstakere hadde mulighet til å jobbe hjemmefra, enten som en fast ordning eller ved behov (Neergaard et al., 2018). SSBs siste arbeidskraftundersøkelse viser en betydelig økning i andelen arbeidstakere med avtale om hjemmekontor det siste året, fra drøyt 3 prosent i 2019 til 5 prosent i 2020 (SSB, 2020a). Men økningen er trolig langt høyere, ettersom de fleste i løpet av 2020 har hatt hjemmekontor som et generelt pålegg, og ikke som en individuell avtale. Begge undersøkelser viser dessuten at akademikere og høyskoleansatte er blant de yrkesgruppene som har høyest andel ansatte med hjemmekontor.

Et sentralt spørsmål er om studenter og ansatte hadde tilgang til egnet arbeidsplass når de måtte jobbe hjemme under koronapandemien. Et annet viktig forhold er om de hadde ansvar for barn hjemme som følge av stengt barnehage eller skole. I våre to spørreundersøkelser ble både studenter og faglig ansatte bedt om å oppgi dette for vårsemesteret 2020. Figur 3.1 viser hovedbildet for begge grupper.

⁶ Spørreundersøkelsen til studentene omfattet et eget spørsmålsbatteri om psykososiale forhold, mens undersøkelsen til de faglig ansatte hadde færre spørsmål om dette. Se metodekapittel 9 for nærmere forklaring.

Figur 3.1: Andel faglig ansatte og studenter med egnet/uegnet arbeidsplass og ansvar for barn våren 2020.

Av studentene er det 10 prosent som svarer at de hadde ansvar for barn hjemme i den aktuelle perioden. Andelen med barn var 12 prosent blant de kvinnelige studentene og 7 prosent blant de mannlige, og det er særlig studenter over 30 år som oppgir at de hadde ansvar for barn hjemme som følge av nedstengt skole eller barnehage. I denne aldersgruppen var andelen med ansvar for barn hele 49 prosent. Halvparten av de eldste studentene har altså måttet håndtere hjemmestudier med ansvar for barn i de periodene hvor skoler og barnehager har vært helt eller delvis stengt.

De faglig ansatte er i en alder hvor det er mer naturlig med barn, og her oppgir 38 prosent at de hadde ansvar for barn hjemme i den aktuelle perioden. Kjønnssfordelingen er ganske jevn, med 36 prosent av mennene og 39 prosent av kvinnene. Det sier selvsagt ingenting om hvordan ansvaret ble fordelt i hjemmet.

Ser vi på egnet arbeidsplass, er det bare 42 prosent av studentene som sier at de hadde tilgang på en god arbeidsplass hjemme. Ytterligere 39 prosent sier at de hadde en arbeidsplass, men at den ikke var godt egnet, mens 19 prosent sier at de ikke hadde tilgang på arbeidsplass hjemme overhodet. Med andre ord sier hele seks av ti studenter at de under den første nedstengningen ikke hadde et egnet sted å jobbe med studier hjemme. Blant de faglig ansatte ser vi at situasjonen har vært noe bedre, men også i denne gruppen sier over halvparten at de ikke hadde en god arbeidsplass i den aktuelle perioden.

Ansvar for barn hjemme henger nært sammen med tilgang på arbeidsplass. Av ansatte uten ansvar for barn hadde 56 prosent tilgang på god arbeidsplass mot 36 prosent av dem med slikt ansvar. I kapittel 4 og 6 skal vi se at tilgang til god

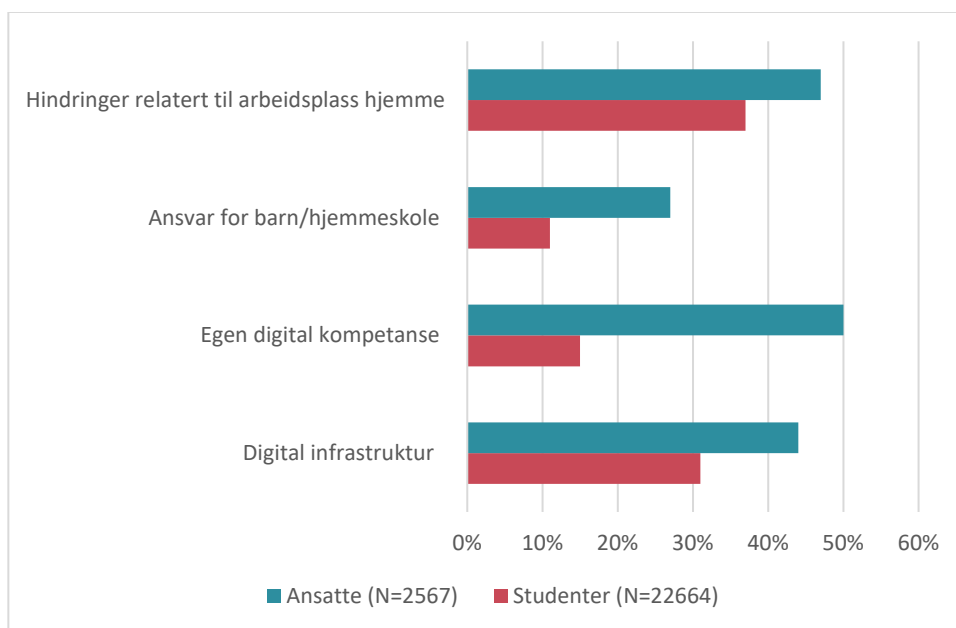
arbeidsplass hjemme er en viktig forklaring på mange av forskjellene i erfaringer og opplevde problemer for de faglig ansatte.

Det er også stor variasjon i tilgang til god arbeidsplass mellom de ulike stillingskategoriene. Nesten to tredeler av de ansatte i lederstillinger og førstestillinger sier at de hadde tilgang til god arbeidsplass, mens det samme var tilfellet for kun 30 prosent av stipendiatene. Forskjellene mellom fagområdene er små, mens de er noe større mellom institusjonene. Variasjonen mellom institusjoner følger imidlertid ikke et klart mønster. Vi ser for eksempel ikke noe tegn til at uhensiktsmessig arbeidsplass er et entydig storbyfenomen.

3.1.1 Hjemmesituasjon og hindringer for undervisning

Et annet spørsmål er om hjemmesituasjonen har hindret studenter og ansatte i å henholdsvis delta i og tilby undervisning. I de to spørreundersøkelsene var det fire spørsmål om hindringer som ble stilt noenlunde likt til studenter og ansatte⁷. Generelt ser vi at ansvar for barn og manglende digital kompetanse i mindre grad har hindret studentene, mens uegnet arbeidsplass og manglende digital infrastruktur har vært et hinder for rundt en tredel. Alle de fire hindringene har hatt større betydning for de ansatte enn for studentene. Forskjellen i omsorg for barn som hindring henger naturlig sammen med at det er færre studenter som har barn sammenliknet med de ansatte. Forskjellene knyttet til de øvrige hindringene må ses i lys av at det å *lede* undervisning stiller større krav til kompetanse, infrastruktur og egnet arbeidsplass enn det å *følge* den samme undervisningen. Dette går klart fram av det vi avdekker om tidsbruk i kapittel 4. Studentenes *faglige utbytte* kan derimot ha blitt rammet mer av disse forholdene. Det ser vi nærmere på i kapittel 4.

⁷ Spørreundersøkelsen til studentene inneholdt kun disse fire hindringene, mens undersøkelsen til de ansatte hadde flere hindringer å velge mellom. Se også kapittel 5

Figur 3.2: Hindringer som i stor eller noen grad har hindret studenter og faglig ansatte i å hhv. delta i og tilby nettbasert undervisning. Våren 2020.

Gjennom intervjuene og fritetekstsvarene har vi fanget opp at mange faglig ansatte har slitt med både praktiske/tekniske utfordringer, uegnet hjemmesituasjon og en følelse av å stå alene med ansvar for å lage nye digitale undervisningsopplegg. Sitatene nedenfor er hentet fra de i alt 370 åpne svarene som ble gitt i forbindelse med spørsmålet om hindringer for å tilby undervisning (se også kapittel 5).

Utrolig utfordrende å ha barnehageunge hjemme og to skoleunger, mens man skal ha undervisning og forberede den. Å drive hjemmeskole og barnehage - er jo mer krevende enn 100% jobb som høgskolelektor.

Det var generelt utfordrende å tilby undervisning (og å jobbe i det hele tatt) på vårsemesteret på grunn av dårlige arbeidsforhold på hjemmekontoret. Den største mangel var dessuten den manglende kontakt med kolleger (...).

Hjemmekontor mangler gode ergonomiske løsninger, men blir fort stiv i nakken osv. fordi bordet er for høyt eller stolen for lav, skjermen ikke optimalt plassert. Og man mangler litteraturen man plutselig oppdager at man trenger. (...)

Ubehagelig å holde forelesninger digitalt hjemmefra samtidig med at resten av familien var hjemme, siden studentene tok opp forelesningen og innimellom fikk med seg bakgrunnsstøy (barnestemmer ol.). (...)

3.1.2 Forsinkelser i studiene

For studentene kan det å bli hindret i å delta i undervisningen gå ut over studieprogresjonen. Spørreundersøkelsen til studentene inneholdt derfor også spørsmål om hvorvidt studentene tror at koronasituasjonen vil forsinke studiene deres (forsinkelser for stipendiater omtales i kapittel 6).

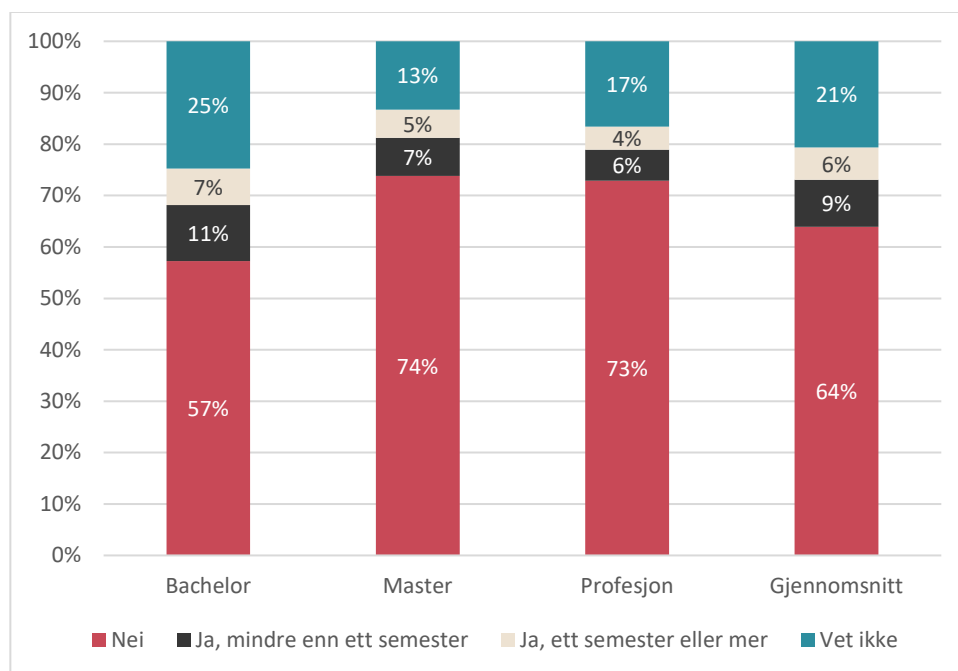
Statistikk fra SSB viser at halvparten av alle bachelorstudenter fullfører i løpet av de normerte tre årene, men at det er store variasjoner mellom fagområdene (SSB 2020b). Innenfor lengre femårige profesjonsutdanninger som juss, psykologi, odontologi, siviløkonom og sivilingeniør fullfører også rundt halvparten på normalt tid (SSB 2020c). Men på medisin fullfører 69 prosent i løpet av de normerte seks år (SSB 2020d).

Et mindretall av studentene tror de blir forsinket på grunn av korona

I vår undersøkelse sier i gjennomsnitt 64 prosent av studentene at de ikke tror at de blir forsinket, drøyt 20 prosent er usikre (vet ikke) mens kun 15 prosent tror at de blir forsinket. Det generelle bildet er altså ganske positivt, men det er viktig å presisere at spørsmålet gjaldt forsinkelser relatert til vårsemesteret 2020. Vi vet ikke hvordan de ville ha svart dersom de hadde visst at situasjonen ville trekke ut i tid.

Som vist i figur 2.3, er det også ganske store forskjeller mellom de forskjellige utdanningene. Av bachelorstudentene er det bare litt over halvparten, 57 prosent, som ikke tror at omleggingen av undervisningen våren 2020 kommer til å gjøre at de blir forsinket. Her ser vi også at så mange som én av fire bachelorstudenter er usikker på om hun/han blir forsinket, noe som kan indikere at studenter som er tidlig i løpet, finner det vanskelig å vurdere om de blir forsinket⁸. Blant studenter som enten går på masterstudier (som bygger på en bachelor) eller på integrerte lange profesjonsutdanninger, er det nesten tre av fire studenter som ikke tror at de vil bli forsinket.

⁸ De som i undersøkelsen er bachelorstudenter, var i sitt andre studieår da de svarte på undersøkelsen høsten 2020 og førsteårsstudenter våren 2020.

Figur 3.3: Andel studenter som tror at de vil bli forsinket pga. nedstengingene våren 2020, etter type utdanning. (N=23026)

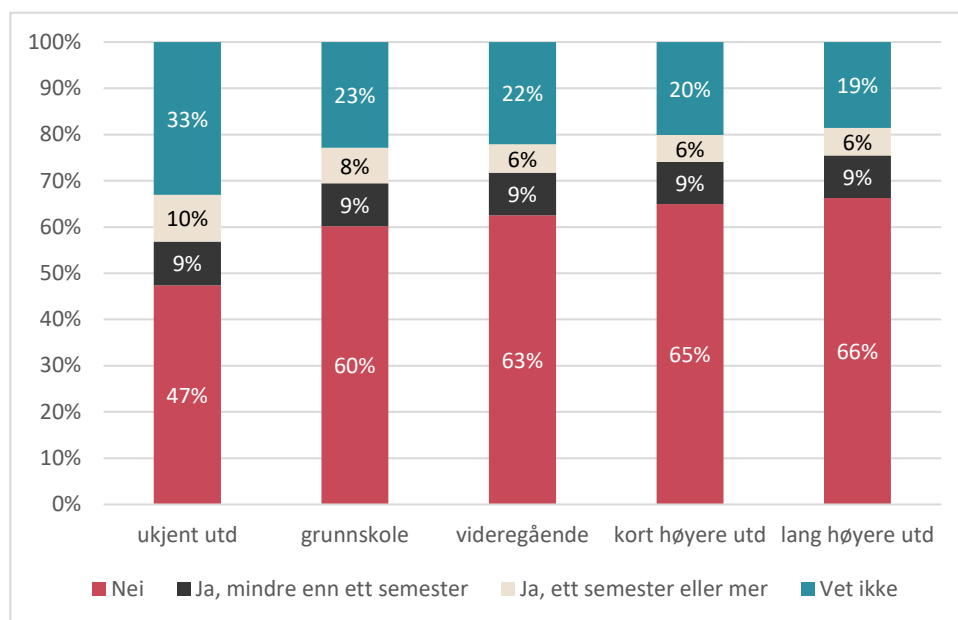
Større risiko for forsinkelser i fag med praksis

Når det gjelder forsinkelser i studiene, er det mindre forskjeller mellom lærestedene. Forskjellene følger i stor grad institusjonenes fordeling av studenter på bachelor- og masternivå. Derimot ser vi klare forskjeller etter studium/fagområde. Innenfor studier med mye praktisk aktivitet i studiet eller stor andel praksis, som ingeniør, kunst og arkitektur, sykepleie, sosialt arbeid og barnehagelærer er det merkbart færre som antar at de ikke blir forsinket (55–58 prosent) og flere som er usikre (ca. 25 prosent). Derimot tror over 70 prosent av studentene på medisin, sivilingeniør, juss, lærer/lektorutdanning og annen pedagogisk utdanning at de ikke blir forsinket. Det siste kan henge sammen med at dette er studier med høye opptakskrav, hvor studentene er godt forberedt på kravene i høyere utdanning og trygge på at de klarer å fullføre studiene. Men det kan også skyldes at dette er lange studier, hvor studentene har mer tid på seg til å hente inn eventuelle forsinkelser.

Sammenheng mellom forsinkelser og sosial bakgrunn

Videre finner vi en viss sammenheng mellom studentenes familiebakgrunn og antakelse om å bli forsinket som følge av koronasituasjonen. Figur 2.3 viser at andelen som tror de ikke blir forsinket, øker noe jo høyere utdanning foreldrene har. Tilsvarende er det færre som er usikre på om de vil bli forsinket jo høyere utdanningsnivå foreldrene har. Med andre ord ser det ut til at studenter med høyt

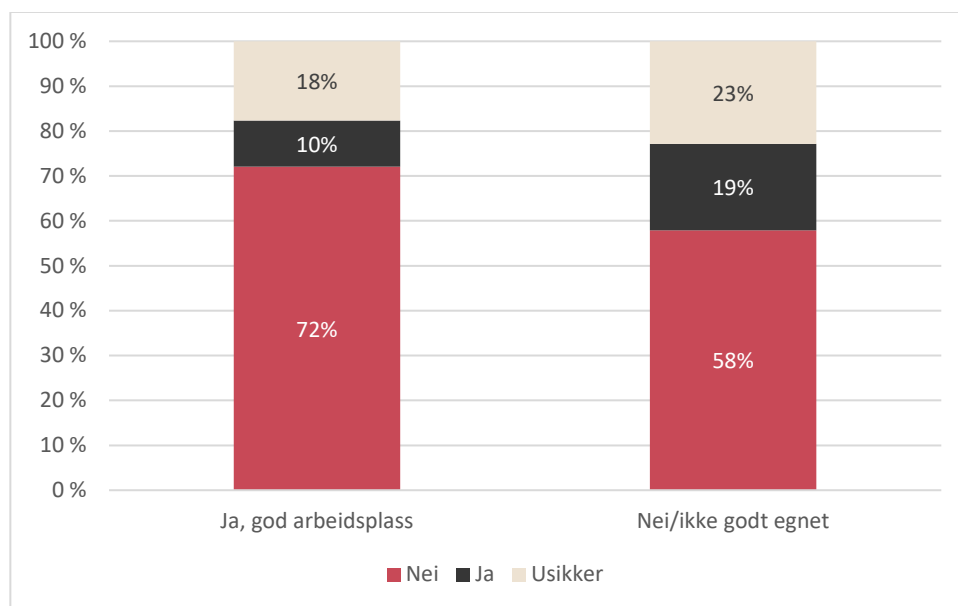
utdannede foreldre har større tro på at de vil gjennomføre studiene på normert tid enn studenter som ikke kommer fra en familie med erfaring fra høyere utdanning. Dette indikerer at koranasituasjonen kan ha bidratt til å forsterke noen av de eksisterende sosiale forskjellene i utdanningssystemet. Vi finner derimot ingen klar sammenheng mellom sosial bakgrunn og tilgang på egnet arbeidsplass.

Figur 3.4: Andel som tror at de vil bli forsinket på grunn av nedstengningene 12. mars og ut vårsemesteret, etter foreldrenes utdanningsnivå. (N=22705)

Egnet arbeidsplass viktig for progresjon

Derimot ser vi at det er ganske stor sammenheng mellom tilgang på egnet arbeidsplass og tro på å unngå forsinkelser. Blant dem som har en god arbeidsplass hjemme, er det kun 10 prosent som tror at de kommer til å bli forsinket i studiet som følge av koronasituasjonen våren 2020. Blant dem som ikke har en god arbeidsplass hjemme (svarer «nei» eller «ikke godt egnet»), er andelen som tror de blir forsinket nesten dobbelt så høy (19 prosent). Det er også flere usikre blant dem som har uegnet arbeidsplass. Med andre ord kan det se ut til at det å legge til rette for gode arbeidsforhold for studenter, for eksempel ved å ha lesesaler og bibliotek åpne, er viktig for å hindre forsinkelser i studiene.

Figur 3.5: Andel studenter som tror at de vil bli forsinket i studiene pga. koronasituasjonen våren 2020, etter tilgang på egnet arbeidsplass hjemme. (N=23013)

Vi finner ingen større forskjeller i andel som tror de blir forsinket, etter kjønn, men derimot er det særlig de yngste studentene, de som er 22 år eller yngre, som i større grad tror at de kan bli forsinket, og som særlig er usikre på om nedstengningen vil kunne lede til forsinkelse.

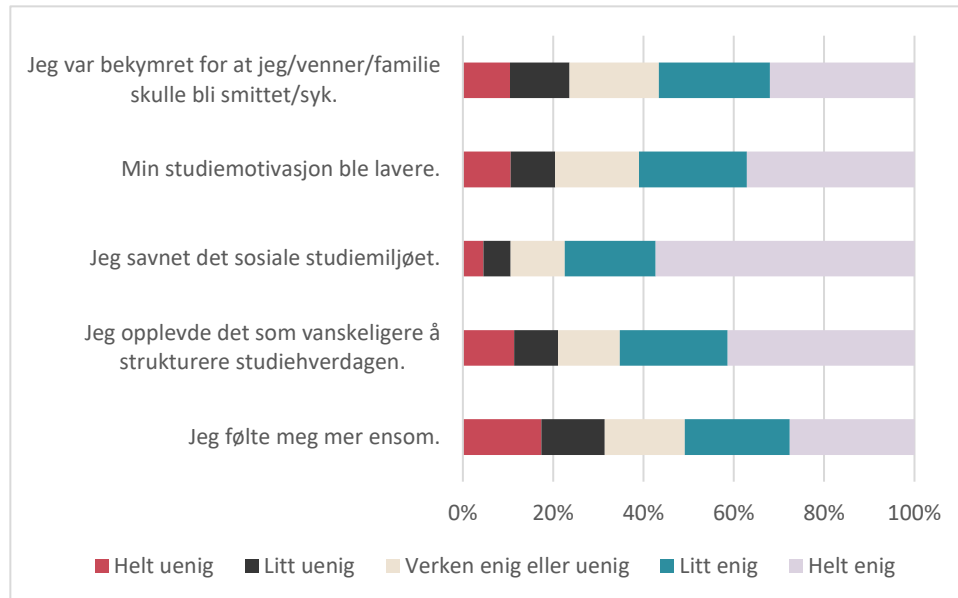
3.1.3 Psykososiale forhold blant studentene

Etter hvert som koronapandemien har trukket ut i tid, har det blitt en økende bekymring for studentenes psykososiale forhold. Vår spørreundersøkelse til studentene inneholdt i alt åtte spørsmål om slike forhold, hvorav fem handlet om negative aspekter, mens tre fokuserte på mulige positive sider ved den endrede situasjonen. Spørsmålene rettet seg mot situasjonen våren 2020, men svarene kan selvsagt ha blitt farget av den situasjonen studentene var i da de svarte, dvs. oktober 2020.

Store sosiale konsekvenser

Nesten åtte av ti studenter sier at de savnet det sosiale studiemiljøet. Videre sier 65 prosent at de opplevde at det var vanskeligere å strukturere studiehverdagen sin og 61 prosent at studiemotivasjonen ble lavere. Litt over halvparten (51%) sier at de følte seg mer ensomme, mens 57 prosent uttrykker bekymring for at de selv, familie eller venner skulle bli smittet eller syke av Covid-19. Med andre ord viser dette at nedstengingen har hatt store psykososiale konsekvenser for studentene i form av mindre motivasjon og mer ensomhet. Det er svært sterke korrelasjoner

mellom noen av disse utsagnene: 0,71 mellom lavere studiemotivasjon og at det er vanskelig å strukturere studiehverdagen, og 0,51 mellom lavere studiemotivasjon og det å savne det sosiale studiemiljøet.

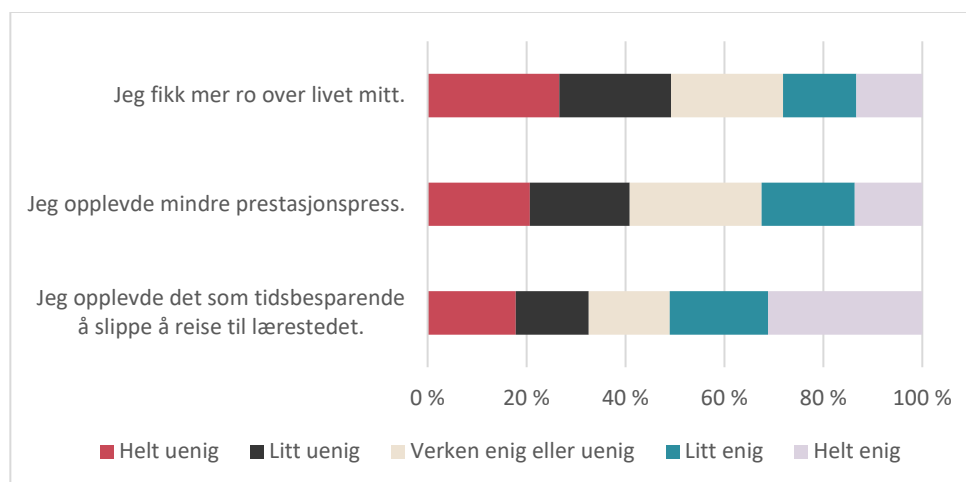
Figur 3.6: Psykososiale konsekvenser av nedstengingen, studentenes opplevelse av negative konsekvenser. (N=20734-22518)

Få studenter med positiv opplevelse av koronasituasjonen

Dersom vi ser på potensielt positive konsekvenser av koronasituasjonen, sier omtrent halvparten at de sparte tid på å reise til lærestedet. Samtidig er det en tredel som sier seg uenige i den påstanden, noe som kan henge sammen med at studentene enten bor nær lærestedet sitt, eller at de anser reisetiden som uproblematisk sett opp mot muligheten til å være til stede på lærestedet.

Nøyaktig en tredel sier at de opplevde mindre prestasjonspress, mens hele 41 prosent sier seg uenige i den påstanden. Tilsvarende er det kun 28 prosent som sier at de fikk mer ro over livet sitt, mens halvparten uttrykker at de er uenige i det utsagnet. Analyser av korrelasjon viser at særlig spørsmålet om «mer ro over livet» er relativt sterkt negativt korrelert (fra -0,35 til -0,43) med det å føle seg ensom, å savne det sosiale studiemiljøet, å ha vansker med å strukturere studiehverdagen samt å ha lavere studiemotivasjon. Det er også en negativ korrelasjon mellom det å spare tid og opplevelsen av lavere motivasjon (-0,38).

Samtidig er det helt klart en sterk korrelasjon mellom de tre utsagnene om positive konsekvenser (0,46). De som svarer enig på alle disse tre spørsmålene, utgjør imidlertid en relativt liten gruppe, kun 14 prosent. Vi finner heller ingen klare mønstre blant dem som utgjør denne gruppen, verken når det gjelder kjønn, alder, fag, institusjon eller foreldres utdanning.

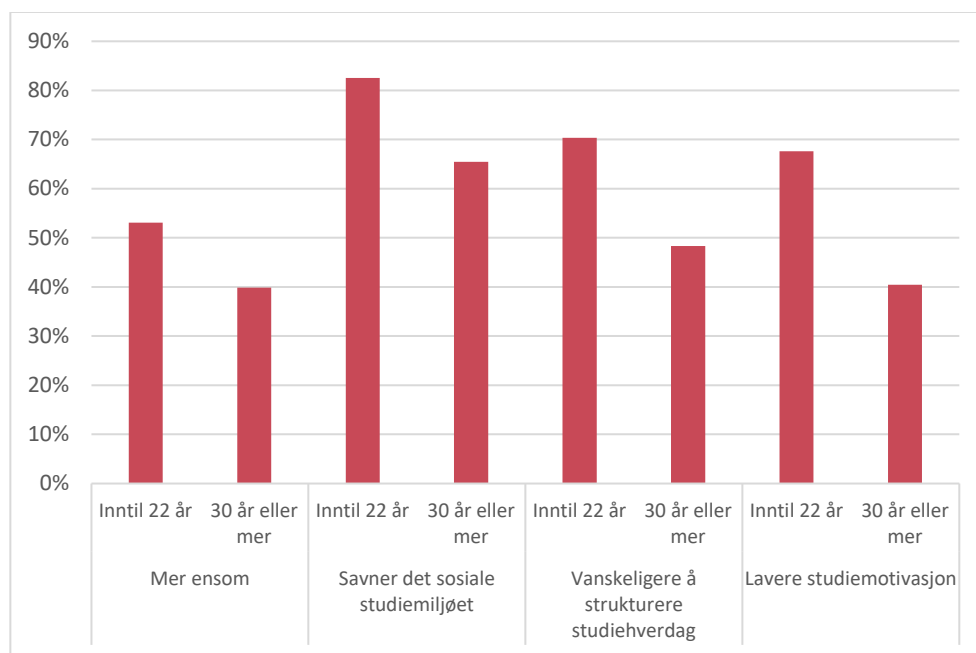

Figur 3.7: Psykososiale konsekvenser av nedstengingen, studentenes opplevelse av positive konsekvenser. (N=20734-22518)

Samlet sett gir svarene altså inntrykk av at koronasituasjonen våren 2020 har hatt betydelige negative konsekvenser for mange studenter. Nesten åtte av ti studenter sier at de savnet det sosiale studiemiljøet. Videre sier 65 prosent at de opplevde at det var vanskeligere å strukturere studiehverdagen og 61 prosent at studiemotivasjonen ble lavere. Litt over halvparten (51%) sier at de følte seg mer ensomme, gjennom lavere studiemotivasjon, savn av sosialt studiemiljø og mer ensomhet. Det er videre slik at det å møte til undervisning på lærestedet fungerer godt for å strukturere hverdagen til mange studenter. Det ser i utgangspunktet ut til at det var få positive konsekvenser av korona-nedstengningen våren 2020, og i den grad det var noe positivt, var det kun et lite mindretall som opplevde det slik.

Yngre studenter sliter mest

Vi har også undersøkt om noen studentgrupper har hatt større problemer enn andre. Her har vi kontrollert både mot kjønn, alder, sosial bakgrunn og type utdanning. De tydeligste forskjellene finner vi mellom aldersgrupper. Figur 3.8 viser at en større andel av de yngste studentene har opplevd mer ensomhet, vanskeligheter med å strukturere studiehverdagen, savn av sosialt studiemiljø og lavere studiemotivasjon. Vi sammenligner her med den eldste gruppen, men sammenhengen er lineær, dvs. at studenter mellom 23 og 29 år befinner seg et sted mellom de to yttergruppene (de er derfor ikke vist i figur 3.8 nedenfor). Særlig ser vi at forskjellene mellom yngre og eldre studenter er store når det gjelder struktur på studiehverdagen og lavere studiemotivasjon, hvilket også var de to utsagnene som korrelerte mest. Det er naturlig å se denne korrelasjonen opp mot de mange signalene om at koronasituasjonen særlig har rammet dem som har vært i en tidlig fase av studier og karriere og uten etablerte nettverk.

Figur 3.8 Negative psykososiale konsekvenser av nedstengingen, etter alder. Andel som sier at de er helt eller litt enig.(N=20023-20196)

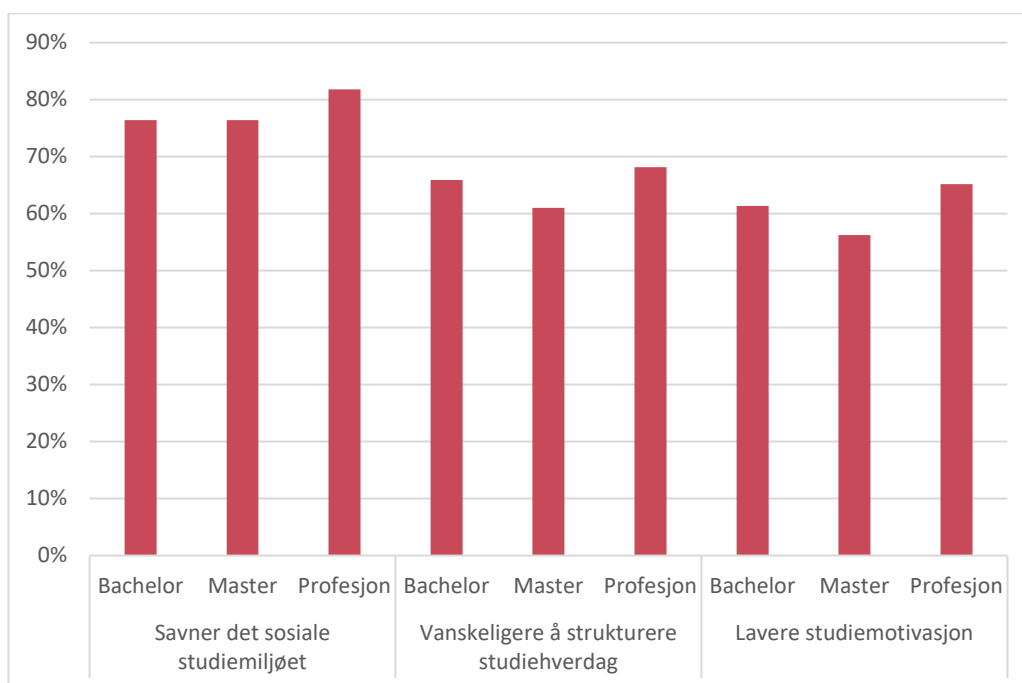
Mer ensomhet og redusert motivasjon blant studenter med høy sosial bakgrunn

Vi finner også en lineær sammenheng mellom foreldres utdanningsbakgrunn og negative psykososiale konsekvenser av koronasituasjonen. I alle tilfeller er det slik at jo høyere sosial bakgrunn studenten har, jo høyere er forekomsten av negative psykososiale faktorer. Forskjellene er relativt moderate, men signifikante (mindre enn 10 prosentpoeng mellom dem som har foreldre med bare grunnskole og dem som har foreldre med lang høyere utdanning). Dette er på sett og vis kontrainuitivt, men kan være et uttrykk for at studenter med høy sosial bakgrunn generelt har høyere forventninger til studiene. Vi finner også at det er en litt større andel kvinner som sier at de var ensomme (52% vs 49%), mens en noe høyere andel menn sier at koronasituasjonen medførte lavere studiemotivasjon (63% vs 60%).

Flest profesjonsstudenter som savner studiemiljøet

Figur 3.9 viser signifikante forskjeller mellom ulike utdanningstyper. Det er ingen signifikante forskjeller etter type utdanning i å føle seg ensom, derfor er denne utelatt fra figuren (alle ligger på 51-52% enig i at de føler seg ensomme). Bachelorstudentene og særlig studentene på profesjonsutdanningene syntes at det var vanskeligere å strukturere hverdagen, mens særlig profesjonsstudentene savnet studiemiljøet sitt. Dette kommer nok av at man har mye felles undervisning og møtes relativt ofte på lange profesjonsutdanninger. Lavere studiemotivasjon

henger nok en gang sammen med vanskeligheter med å strukturere studiehverdagen. Følgelig er det også en høyere andel blant profesjonsstudenter og bachelorstudenter som rapporterer at de slet med lavere studiemotivasjon.

Figur 3.9: Negative psykososiale konsekvenser av nedstengningen, etter utdanningstype. Andel som sier at de er helt eller litt enig. (N=22209-22410)

I regresjoner der vi kontrollerer for fagområde, kjønn, alder og foreldres utdanningsbakgrunn samtidig, finner vi at det er alder som har størst sammenheng med ensomhet, vanskeligheter med å strukturere studiehverdagen, savn av studiemiljøet og lavere motivasjon. Vi finner få signifikante forskjeller etter fag, kun mindre forskjeller (0,1 til 0,5 prosentpoeng), og de aller fleste fagene er ikke signifikant forskjellige fra referansekategorien. Videre forklarer variablene vi har anvendt, svært lite av variasjonen i de avhengige variablene i regresjonene (mellom 1,3 og 2,9 prosent), noe som indikerer at det er forhold vi ikke har data om, som påvirker hvordan studentene opplever ulike negative konsekvenser av nedstengningen.

Psykososiale utfordringer før korona

Avsnittene ovenfor indikerer at en stor del av studentene har opplevd negative psykososiale konsekvenser av koronapandemien. Samtidig må det tas med i betraktningen at mange studenter har hatt slike utfordringer også før pandemien. De såkalte SHoT-undersøkelsene i regi av Folkehelseinstituttet gjennomføres jevnlig for å undersøke studenters mentale og fysiske helse. I den siste undersøkelsen fra 2018 ble det blant annet reist bekymring ved at én av fire studenter sliter psykisk,

og at andelen har vært jevnt økende siden den første undersøkelsen i 2010 (Folkehelseinstituttet, 2018).

Selv om studentene i vår undersøkelse eksplisitt er spurt om konsekvenser av *koronasituasjonen*, kan det være vanskelig for studentene å skille mellom hva som skyldes den ekstraordinære situasjonen, og hva som skyldes utfordringer de hadde fra før. Det man uansett kan konstatere, er at koronasituasjonen har forsterket en del faktorer som allerede har vært trukket fram som årsaker til psykiske problemer hos studenter (Knapstad, Sivertsen, Knudsen et al, 2019). Det betyr at de psykososiale aspektene knyttet til pandemien kan ha forsterket problemer som allerede var betydelige og økende blant norske studenter. Dette konstateres også av en regjeringsoppnevnt ekspertgruppe som i november 2020 la fram tiltak for bedre oppfølging av studenter ved norske universiteter, høyskoler og universiteter (Kunnskapsdepartementet, 2020b).

3.1.4 Konsekvenser for studentenes økonomi og deltidsarbeid

Spørreskjemaet til studentene inneholdt også et spørsmål om økonomiske forhold knyttet til koronasituasjonen. Spørsmålet gikk spesifikt på om man hadde fått økonomiske problemer på grunn av permittering eller mindre deltidsjobbing våren 2020. Siden relativt mange studenter er i en arbeidssituasjon der de ikke har rett til å bli permittert fordi de ikke har en fast stilling, ser vi at dette spørsmålet bare traff godt for et mindretall. Det er hele 19 prosent som svarer 'vet ikke' på spørsmålet. Dersom vi holder denne gruppen utenfor og samtidig kun fokuserer på studenter som svarer at de jobber ved siden av studiene (60% av respondentene), er det to av tre som sier seg uenige i at de opplevde økonomiske problemer på grunn av pandemien⁹. Det er en relativt høy andel og kan indikere at spørsmålet nok ikke traff så godt. Dessuten er det viktig å være klar over at dette spørsmålet gjaldt vårsemesteret 2020, og det er mulig at en av de store utfordringene for studentene var at de mistet sommerjobben de egentlig hadde skaffet seg, eller at de ikke klarte å skaffe seg en sommerjobb. De negative økonomiske konsekvensene kan altså ha kommet utover høsten, men det dekkes ikke av denne undersøkelsen.

Økonomiske problemer relatert til flere faktorer

Dersom vi går tilbake til spørsmålet om økonomi, ser vi at det ikke er noen forskjeller etter kjønn, men derimot ser vi en klar tendens til at det er sosiale forskjeller. Nesten én av tre blant dem med foreldre med grunnskole sier seg enige i at de har hatt økonomiske problemer, mens tilsvarende andel for dem med foreldre med videregående eller høyere utdanning (uavhengig av nivå) er én av fem. Det er

⁹ Dersom vi tar inn dem som svarer «vet ikke», reduseres andelen uenig til 58 prosent.

også forskjeller etter alder: Det er i størst grad de som er i alderen 23–29 år, som sier at de har hatt økonomiske problemer på grunn av permittering eller mindre jobbing (25,5%), mens andelen er omtrent lik for studenter som er 22 år eller yngre og studenter som er 30 år eller eldre (ca. 20%). Det er ingen klare forskjeller etter fag, men det er forskjeller etter type lærested, og dette henger både sammen med type lærested og hvor lærestedet ligger. Aller størst andel (40%) som sier seg enige i at de har hatt økonomiske problemer, finner vi ved private læresteder i Oslo, slik som BI og Høyskolen Kristiania. Ved offentlige studiesteder i Oslo, som UiO, OsloMet eller de vitenskapelige høyskolene sier 25 prosent at de har hatt økonomiske problemer, og det samme gjelder for studenter ved UiB, UiS, UiT og private studiesteder andre steder i landet. NTNU og Høgskulen på Vestlandet kommer begge ut med en relativt lav andel (17%) studenter med økonomiske problemer. Men begge er læresteder som dekker store geografiske områder og svært forskjellige type studiesteder¹⁰. I hvilken grad studentene har vært økonomisk påvirket av koronasituasjonen, avhenger altså dels av om de jobber, hvor de bor (storby eller ikke) samt om de tar studier der det kreves inn skolepenger. Sistnevnte er særlig aktuelt for en god del studenter i Oslo. Med andre ord ser vi at de økonomiske konsekvensene av koronasituasjonen avhenger av en rekke faktorer, og at det vil kreves ytterligere undersøkelser av kortsiktige og langsiktige konsekvenser av koronapandemien på studenters økonomi. En slik undersøkelse bør også se på endringer i studentenes forbruk under den ekstraordinære koronasituasjonen.

Få endringer i omfang av deltidsjobb blant studentene

Ser vi på studentenes arbeidstid, finner vi at det i 2020 er en litt lavere andel som oppgir at de jobber ved siden av studiene, men nedgangen er ikke veldig stor (fra 62 til 60 prosent). Nedgangen gjelder for alle utdanningstyper, men den er størst for bachelorstudentene. De utgjør også flertallet av respondentene. I tillegg er gjennomsnittet av hvor mye studentene jobber ved siden av studiene også stabilt over tid, uavhengig av om vi ser på arbeidstid for alle, der også de som jobber 0 timer per uke er inkludert, eller om vi ser på de drøyt 6 av 10 som jobber minst én time per uke. Med andre ord finner vi ikke at studentene brukte den beskjedne nedgangen i tid brukt på studier til mer deltidsjobbing. Det er heller ingen klare fagforskjeller i hvem som jobbet eller hvor mange timer de jobbet per uke.

¹⁰ Studentenes bostedsfylke/kommune er ikke inkludert i de dataene som er innhentet fra FS og dermed er det ikke mulig å gjøre nærmere analyser relatert til sted.

Tabell 3.1: Andel studenter med jobb ved siden av studiene, og arbeidstid for alle.

	2019			2020		
	Andel som har jobb	Arbeidstid for alle (inkl jobber 0 timer)	Arbeidstid for de som jobber minst 1 time	Andel som har jobb	Arbeidstid for alle (inkl jobber 0 timer)	Arbeidstid for de som jobber minst 1 time
BA	59 %	8,1	13,7	56 %	8,0	14,2
MA	73 %	12,4	17,0	71 %	12,1	17,0
Profe-sjon	59 %	6,2	10,4	58 %	6,1	10,6
Gj.snitt	62 %	8,6	13,8	60 %	8,5	14,2
N	23113	23113	14316	21220	21596	12924

Hvor mange som jobber ved siden av studiene, henger også sammen med tilgang på arbeid. Under pandemien har en del bransjer som typisk ansetter studenter (bl.a. serveringsbransjen) vært nedstengt eller hatt redusert aktivitet. Den relativt moderate nedgangen i antall med jobb er derfor noe overraskende. Men det var trolig få som *mistet* jobben allerede våren 2020, mens bortfall av sommerjobb og reduserte jobbmuligheter utover høsten kan ha slått sterkere ut. Vi vet heller ikke om koronasituasjonen har endret balansen mellom hvor mange som er frivillig eller ufrivillig uten arbeid.

Dette er også et tema som trenger ytterligere oppfølging. Vi har generelt lite kunnskap om hva slags jobber studenter vanligvis har, i hvilken grad de har ordnede arbeidsforhold (fast stilling) og hvorfor de velger å jobbe eller ikke jobbe ved siden av studiene. Den siste levekårsundersøkelsen blant studenter ble gjennomført i 2010 av SSB (Otnes, Thorsen & Vaage 2011) og viste at det kun var 4 prosent som svarte at de ikke jobbet fordi de ikke klarte å skaffe seg jobb, mens 35 prosent ikke jobbet fordi de ønsket å være heltidsstudent. Ytterligere 38 prosent svarer at de synes kombinasjonen av jobb og studier er vanskelig eller at de ikke har tid til å jobbe ved siden av studiene. Men disse tallene er som sagt over 10 år gamle og samlet inn i en helt annen økonomisk situasjon enn den som studentene befant seg i våren 2020. En nyere rapport (Steffensen, Ekren & Nygård 2015) gir et bilde av norske studenters økonomi sammenlignet med andre europeiske land, men gir bare opplysninger om hvor stor andel av studentene som arbeider ved siden av studiene. De fant at det i 2013 var 52 prosent av studentene som bodde for seg selv, som jobbet ved siden av studiene.

3.2 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett spesielt på koronasituasjonens konsekvenser og aspekter knyttet til hjemmesituasjon, studie- og arbeidsvilkår og psykososiale forhold, hovedsakelig for studentene og i noen grad for de faglig ansatte.

Både for studenter og faglig ansatte er det under halvparten som oppgir at de hadde en egnet arbeidsplass under den første nedstengningen våren 2020. Mange hadde også ansvar for barn hjemme, og det henger nært sammen med tilgang til egnet arbeidsplass. I det hele tatt ser vi at de som hadde tilgang til egnet arbeidsplass, gir mer positive svar på mange av de andre spørsmålene vi har stilt i denne undersøkelsen, mens de som ikke hadde en egnet arbeidsplass, tegner ganske negative bilder av situasjonen.

Koronasituasjonen har også hatt betydelige sosiale konsekvenser for mange studenter. Nesten åtte av ti sier at de savnet det sosiale studiemiljøet og bortimot to tredeler sier at de fikk lavere studiemotivasjon og større problemer med å strukturere studiehverdagen. Litt over halvparten sier at de følte seg mer ensom. De som generelt har opplevd situasjon positivt, utgjør et mindretall på 14 prosent.

Når det gjelder økonomiske konsekvensene av pandemien er det særlig yngre studenter, studenter med foreldre med lavere utdanning og studenter i hovedstadsområdet som rapporterer om problemer.

Vår spørreundersøkelse rettet seg mot situasjonen våren 2020, men ut fra intervjuene og andre undersøkelser har vi grunn til å tro at både de mentale påkjenningene og de økonomiske konsekvensene snarere har økt enn minsket utover høsten og vinteren.

4 Tidsbruk

Tid er en avgjørende ressurs i alle kunnskapsorganisasjoner. De store endringene som følge av koronasituasjonen har naturlig nok påvirket tidsbruken, både blant studenter og ansatte. En rekke oppgaver har krevd mer tid og innsats, mens det på andre områder er frigjort tid på grunn av avlyste eller reduserte aktiviteter. I dette kapitlet ser vi på hvordan pandemien har innvirket på tidsbruken hos henholdsvis studenter og faglig ansatte. Vi relaterer våre funn til tidligere tidsbruksundersøkelser.

4.1 Tidsbruk blant studenter

Et sentralt spørsmål er om studentene har brukt mer eller mindre tid på studier som følge av koronasituasjonen. For å sette dette i en sammenheng, gir vi først en oversikt over studentenes tidsbruk generelt, dvs. hva de oppgir i den faste delen av de årlige studiebarometrene¹¹ om anslått tidsbruk hittil i studiet.

Stabile mønstre

Tidligere studier har vist at tid brukt på studier ofte er veldig stabilt over tid, særlig dersom man kontrollerer for nivå og type fag/fagområde (se bl.a. Hovdhaugen 2004, Wiers-Jenssen & Hovdhaugen 2019). Tabell 4.1 viser tid brukt på undervisning, egenstudier og totalt på studiene for årene 2019 og 2020. Generelt er det ikke særlig store endringer å spore når vi ser på tidsbruken for alle i tabell 4.1, og vi ser også at standardavvikene til gjennomsnittene (kursiv) er svært stabile over tid. Total studietid har i gjennomsnitt gått ned med en halv time. Tid brukt på undervisning har gått ned med halvannen time, mens tid brukt på egenstudier har økt med én time. Med andre ord er det endringer i sammensetningen av studietiden, med mindre tid brukt til organisert undervisning, som i noen grad veies opp av at studentene bruker mer tid på studiene selv.

¹¹ Spørsmål om tidsbruk inngår hvert år i den ordinære delen av Studiebarometeret og omhandler *hele studieløpet*, mens de koronarelaterte spørsmålene kun gjelder perioden etter 12. mars 2020

Tabell 4.1: Tid brukt på undervisning (organiserte studier), egenstudier og totalt i 2019 og 2020, etter type utdanning.

		2019			2020		
		Under- visning	Egen- studier	Total stu- dietid	Under- visning	Egen- studier	Total stu- dietid
BA	Gj.snitt	16,6	15,5	32,0	14,8	16,9	31,6
	Std. avvik	9,6	10,5	13,9	9,5	10,9	14,1
MA	Gj.snitt	11,7	19,7	31,3	11,1	20,0	31,1
	Std. avvik	8,6	11,5	14,4	8,3	11,5	14,1
Prof. utd	Gj.snitt	15,8	19,7	35,6	14,4	20,2	34,6
	Std. avvik	8,6	11,6	13,1	8,1	11,2	13,3
Alle	Gj.snitt	15,4	17,3	32,6	13,9	18,3	32,1
	Std. avvik	9,4	11,1	13,9	9,1	11,2	14,0
N		22539	22845	22135	20931	21158	20637

Mer tid på egenstudier, mindre på undervisning

Når vi sammenligner studenter på bachelornivå, masternivå og profesjonsutdanninger, ser vi at tid brukt på studier ikke endres vesentlig for studenter på masternivå fra 2019 til 2020, verken i total studietid eller tid brukt på undervisning eller egenstudier. Det kan dels henge sammen med at masterstudenter er i gang med masteroppgave og andre prosjekter og dermed har en mer satt studieplan. Vi må også ta høyde for at spørsmålet i Studiebarometeret retter seg mot tidsbruk «hittil på studiet», hvilket betyr at koronaeffekten reduseres jo lengre samlet studietid respondenten har bak seg. Derimot finner vi en klar endring fra det ene året til det andre for studenter på bachelornivå eller profesjonsutdanninger, dog med en viss forskjell mellom de to gruppene. Bachelorstudentene har en moderat nedgang i total studietid på mindre enn en halv time (24 minutter), men det drives av en reduksjon av undervisning på nesten to timer, som kompenseres med en økning av egenstudier på 1,5 timer. Studenter på profesjonsutdanninger bruker 1 time mindre på studier i 2020 enn denne gruppen gjorde i 2019, og det forklares av en nedgang i undervisningstid på 1,5 timer, mens tiden brukt på egenstudier kun har økt med en halv time.

Merkbart mindre tid på undervisning i praksisfag

Når vi relaterer studietid til fagområde, ser vi at omtrent halvparten av fagområdene har små endringer (en drøy halvtime), og her går endringene i både positiv og negativ retning. Siden mange av de virkelig store fagområdene, som humaniora, samfunnsfag, økonomisk-administrative fag, naturvitenskap og øvrige helse-, sosial- og idrettsfag har små endringer, bidrar dette til at gjennomsnittet ikke endrer

seg veldig mye. Derimot er det noen fagområder som har relativt store endringer, og i alle disse tilfellene går utviklingen i negativ retning. Barnehagelærerne oppgir å ha drøyt 2,5 timer mindre i studietid, og det kommer av en sterk nedgang i tid brukt på undervisning. Nedgang i tid brukt på undervisning er også hovedforklaringen på mindre samlet tidsbruk for dem som studerer sykepleie, sosialt arbeid, samferdsels- og sikkerhetsfag og kunst og arkitektur. Denne gruppen fag kjenne- tegnes av at de er praksisorienterte og ofte krever tilstedeværelse som kan være vanskelig å overføre til en digital undervisningsform. Derimot ser vi at juss også har en nedgang i total studietid, og den nedgangen skyldes primært at studentene i 2020 ikke har brukt like mange timer på å lese fag som året før.

Tabell 4.2: Tid brukt på undervisning (organiserte studier), egenstudier og totalt i 2019 og 2020, etter findelt fagområde.

	2019			2020			Endring i total tid
	Under- visning	Egen- studier	Total studietid	Under- visning	Egen- studier	Total studietid	
Kunst/arkitektur	17,0	19,9	37,1	16,2	19,6	35,9	-1,1
Humaniora	9,6	16,6	26,0	9,1	17,5	26,4	0,5
Barnehagelærer	21,6	10,1	31,2	17,5	11,4	28,6	-2,6
Lærer	16,6	12,5	29,0	14,1	14,1	28,2	-0,8
Annen ped utd	11,3	14,6	25,6	10,2	15,2	25,0	-0,6
Jus	8,7	27,5	36,1	8,4	26,4	34,8	-1,4
Samfunnsfag	10,8	18,7	29,3	9,9	18,9	28,7	-0,6
Økadm	12,3	16,7	28,9	10,9	18,6	29,5	0,5
Lang med-utd	23,4	20,5	44,0	22,0	21,4	43,4	-0,6
Sykepleie	22,7	15,5	38,2	19,8	17,1	36,6	-1,5
Sosialt arbeid	16,2	13,3	29,4	13,4	15,0	28,1	-1,3
Helse/sosial/idrett øvr	17,5	14,3	31,7	16,5	15,5	31,9	0,2
Naturvitenskap	15,1	20,2	35,2	14,2	21,1	35,3	0,1
Siving	15,4	23,8	39,3	14,4	23,8	38,3	-1,0
Ingeniør	17,5	18,0	35,3	15,0	20,7	35,6	0,2
Tekno øvr	13,6	20,7	34,2	12,3	22,0	34,4	0,1
Samferdsel/sikkerhet	21,9	13,9	35,6	20,8	13,0	34,0	-1,7
Total	15,4	17,3	32,6	13,9	18,3	32,1	-0,5
N	22539	22845	22135	20931	21158	20637	

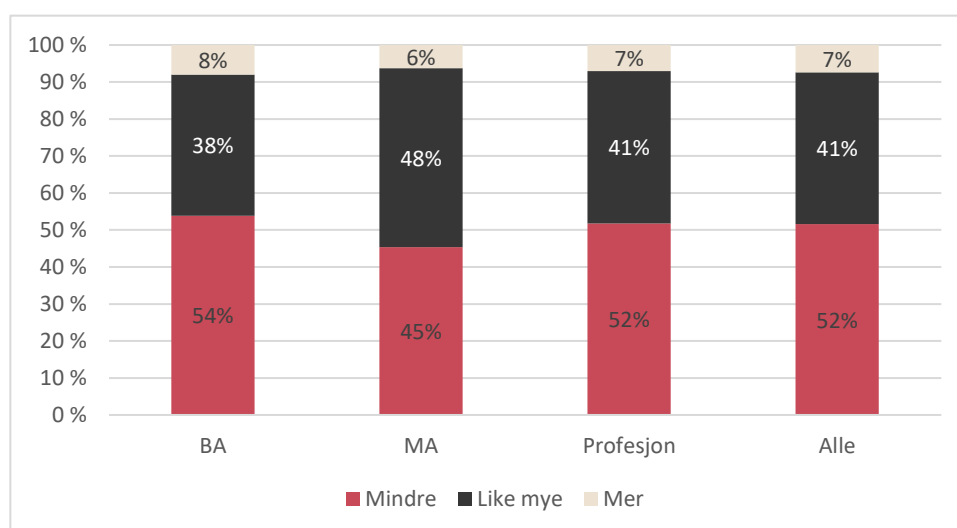
Med andre ord ser vi at overgangen til nettbasert undervisning og stengte lesesaler har hatt litt ulik virkning på studenter på ulike fag. I det store og hele har studentene ikke brukt mer tid på studiene, selv om andelen egenstudier har gått opp i noen fag. Dette må ses i lys av hvordan studievaner dannes. Det er rimelig å anta at de som har vært studenter i minst ett år (noe respondentene i Studiebarometret har), allerede har fått vaner med hensyn til hvor mye tid de bruker på studiene.

Det finnes indikasjoner på at hvor mye tid studentene bruker på studiet sitt, er en kombinasjon av forventningene de oppfatter lærerne har til dem og forventningene de setter til seg selv, samt at hvor mye undervisning de mottar, i noen grad fungerer drivende på tidsbruken (Wiers-Jenssen & Hovdhaugen 2019). Dermed vil en reduksjon i undervisningen studentene får tilbud om, kunne føre til at total tidsbruk går ned.

Hovdhaugen (2004) diskuterte ulike muligheter for å fortolke sammenhengen mellom tid brukt på undervisning og tid brukt på egenstudier, dvs. komponentene som total studietid består av, og tolker funnene «i retning av at det på et studium utvikler seg en «norm» for hvor stor innsats studentene skal legge i studiet i form av tid, og at den er forholdsvis konstant over tid». Det kan se ut til at dette fortsatt er tilfellet, at studentene på ulike fag bruker omtrent så mye tid som de har vent seg til å bruke det første året, og at det dermed blir deres interne norm for tidsbruk. Det kan som nevnt være en av forklaringen på at studentenes tidsbruk er så stabil når vi sammenligner svarene om tidsbruk fra «koronaåret 2020» med 2019.

Halvparten har brukt mindre tid på studier som følge av korona

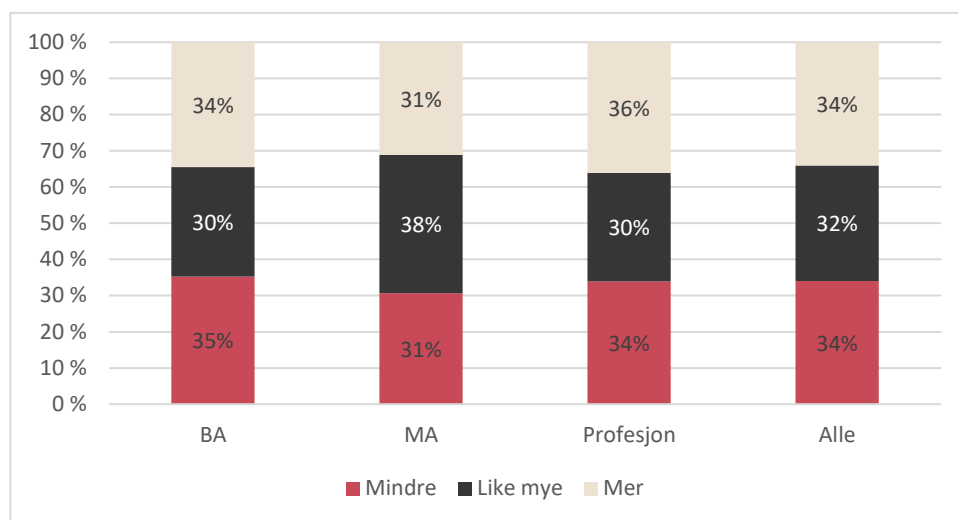
For å undersøke disse sammenhengene nærmere har vi spurt eksplisitt om studentene brukte mer eller mindre tid på undervisning og egenstudier i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020. Figur 4.1 viser at halvparten av studentene svarer at de brukte mindre tid på undervisning i vårsemesteret, mens omtrent fire av ti svarer at de brukte like mye tid på undervisning. Generelt er det svært få som brukte mer tid på undervisning etter nedstengingen enn de vanligvis pleier å gjøre. Det er kun mindre forskjeller mellom ulike typer utdanninger, men blant masterstudenter er andelen som sier at de brukte like mye tid og mindre tid på undervisning, omtrent like store. Vi har jo også sett at denne gruppen i mindre grad enn andre fikk avlyst undervisning, og dette kan forklare noe av forskjellen.

Figur 4.1: Endring i tid brukt på undervisning våren 2020. (N=22829)

Tid på brukt på egenstudier, et blandet bilde

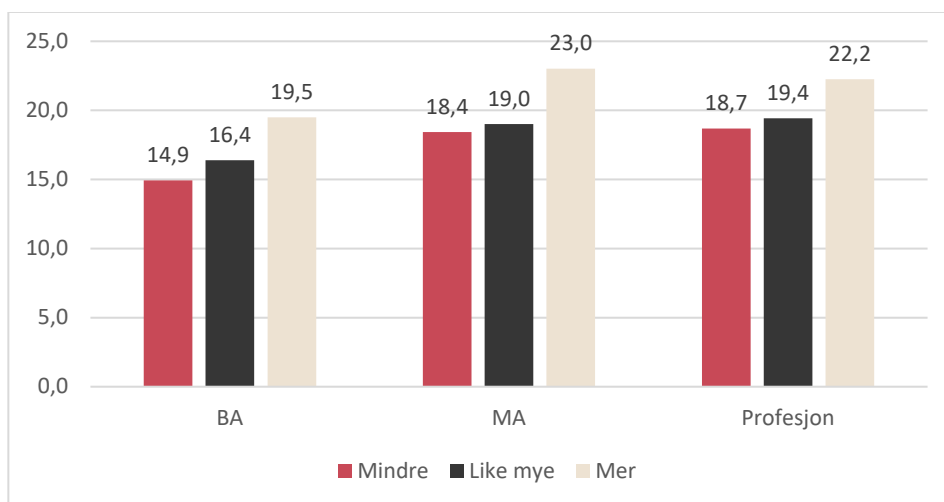
Ser vi spesifikt på egenstudier, er bildet svært blandet. Det er i gjennomsnitt omtrent en tredel som sier at de brukte mindre tid på egenstudier, en tredel som brukte like mye og en tredel som brukte mer tid på egenstudier. Igjen er det masterstudentene som skiller seg noe ut. Blant dem er det en klart større andel som svarer at de brukte like mye tid på egenstudier (38 prosent), men samtidig noe færre som brukte mer tid. Dette gjenspeiles i at det særlig er de eldste studentene, de over 30 år, som sier at de brukte like mye tid som tidligere på egenstudier etter 12. mars, mens de yngste i litt større grad enten svarer at de brukte mindre eller mer tid.

Figur 4.2: Endringer i tidsbruk på egenstudier som følge av koronasituasjonen etter 12. mars 2020. (N=22829)

Koronasituasjonen kan ha forsterket forskjeller i tidsbruk

Det kan være interessant å se hvordan endringene i tidsbruk på egenstudier som følge av korona henger sammen med studentenes oppgitte tidsbruk på samme aktivitet. Figur 4.3 viser at den tredelen av studentene som har svart at de brukte 'mer' tid på egenstudier, også brukte et klart høyere antall timer på egenstudier generelt, drøyt tre timer mer per uke enn de som oppga å bruke like mye tid som før koronasituasjonen.

Figur 4.3: Endringer i tidsbruk på egenstudier som følge av koronasituasjonen og anslått tidsbruk på egenstudier hittil i studiet. Bachelorstudenter (BA) vs. Masterstudenter (MA) og profesjonsstudenter. (N=20672)

Vi finner samme mønster dersom vi bryter det ned på fagområder, men forskjellen mellom dem som svarer 'like mye' og dem som svarer 'mer', er to timer i humanistiske fag og kunsthøgskole og tre timer i de andre fagområdene. Endringene i tidsbruk som følge av koronasituasjonen kan dermed ha forsterket forskjeller som var der fra før. Det vil si at studenter som generelt brukte relativt mye tid på egenstudier, har brukt koronasituasjonen til å studere mer på egenhånd, mens de som fra før brukte mindre tid, kan ha sakket ytterligere akterut. Dersom vi ser på hvor studiemotivert studentene gir uttrykk for at de er, finner vi at det er særlig de med lav motivasjon som sier at de bruker mindre tid, både på egenstudier og på undervisning. Disse mønstrene bekrefter videre et inntrykk fra intervjuene våre, hvor flere har uttrykt bekymring for at koronasituasjonen kan ha skapt økte forskjeller og et sterkere preg av «A- og B-lag» blant studentene.

4.2 Tidsbruk blant faglig ansatte

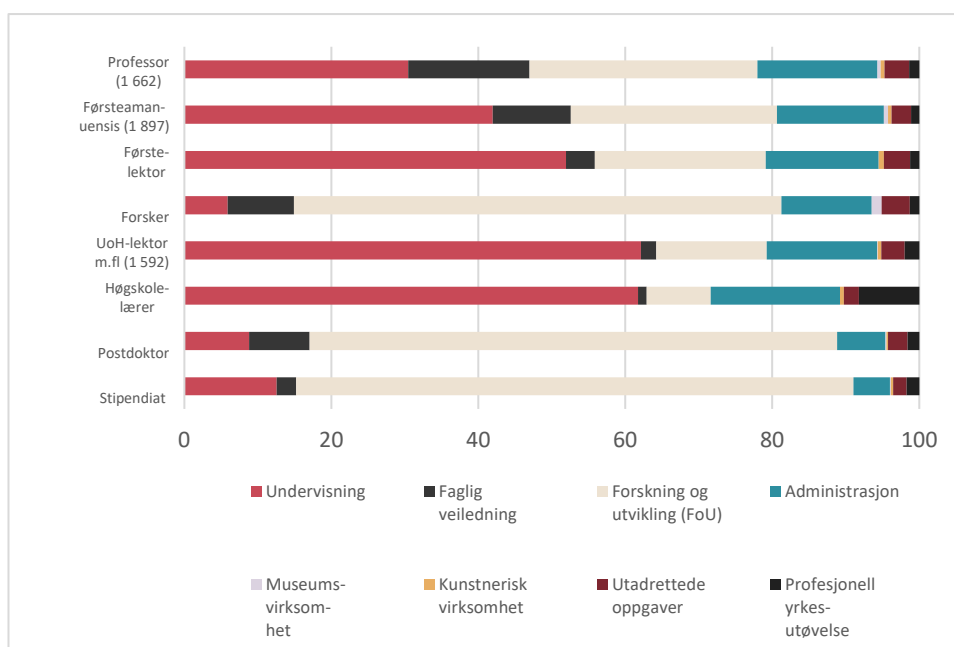
Vi går nå over til å se på tidsbruk blant de faglig ansatte. Som i delkapitlet om studentene ovenfor, gir vi først en oversikt over det vi vet fra før om tidsbruk blant faglig ansatte¹². Deretter går vi nærmere inn på *endringene* i tidsbruk som følge av koronasituasjonen.

¹² Gitt den omskiftelige uoversiktlige situasjonen våren 2020 vurderte vi det som uhensiktsmessig å be de faglig ansatte om å oppgi endret tidsbruk i timer. Endringene er derfor oppgitt som relative størrelser i forhold til normalsituasjonen.

Hovedmønstre fra tidsbruksundersøkelsene

Den forrige tidsbruksundersøkelsen blant faglig ansatte i UH-sektoren ble gjennomført av NIFU, og gjaldt tidsbruk i 2016 (Gunnes, 2018). Her framgår det for det første at faglig ansatte i UH-sektoren i gjennomsnitt jobber nærmere 45 timer per uke, hvilket er betydelig over normalarbeidsuken på 37,5 timer. Arbeidstiden varierer ganske mye mellom stillingstyper, fra nærmere 49 timer per uke for professorer til drøye 40 timer for høghskolelektorer. Stipendiater og postdoktorer lå på henholdsvis rundt 42 og 44 timer per uke.

Hva tiden brukes på, varierer også betydelig mellom stillingskategoriene. Figur 4.4 nedenfor viser hvordan tidsbruken fordelte seg på aktiviteter for ulike stillingskategorier i 2016.

Figur 4.4: Fordeling av arbeidstid etter aktiviteter for faglig ansatte i UH-sektoren i 2016.

Kilde: NIFU-Tidsbruksundersøkelsen 2016

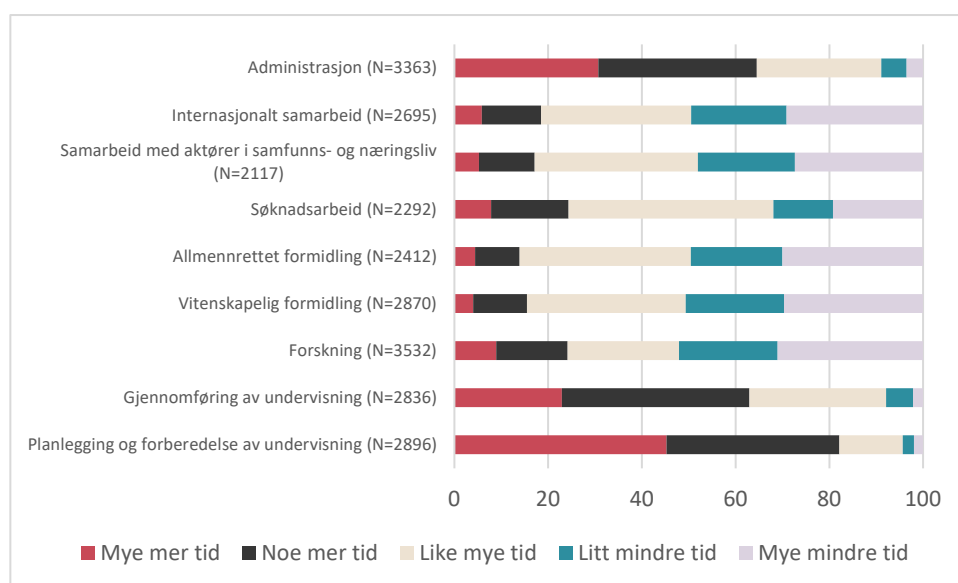
Som det framgår av figuren, varierer tidsbruken betydelig mellom stillingskategoriene, ikke minst mellom tidsbruken på hovedoppgavene undervisning og forskning og utvikling. Stipendiater, postdoktorer og forskere er stillinger med forskning som hovedoppgave, og har derfor naturlig nok en høy andel FoU-tid sammenliknet med de fleste andre gruppene.

Av tidsbruksundersøkelsen framgår det også at tidsbruken på ulike oppgaver varierer mellom fagområder. Forskjellene mellom fag er på langt nær så store som mellom stillingstyper. Samfunnsvitenskap og humaniora har jevnt over den høyeste FoU-tiden, med rundt 30 prosent til FoU og 40 prosent til undervisning, mens teknologi skiller seg ut med kun 20 prosent FoU og til gjengjeld 45 prosent

undervisning. Disse tallene viser situasjonen per 2016¹³, men gir likevel et viktig bakteppe for forståelsen av endringene i tidsbruk som følge av koronasituasjonen.

Mer tid på undervisning, mindre på forskning

I spørreundersøkelsen ble alle faglig ansatte bedt om å oppgi hvordan tidsbruken på ulike oppgaver endret seg i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret. For å få et best mulig dekkende bilde av situasjonen, oppga vi en ganske bred liste med oppgaver. Den avviker derfor noe fra de kategoriene som vanligvis brukes i NIFUs tidsbruksundersøkelse (se figur 4.4 ovenfor). Figur 4.5 nedenfor viser totalbildet for endringer i tidsbruk i den aktuelle perioden.

Figur 4.5: Endringer i faglig ansattes tidsbruk på ulike aktiviteter. Perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020.

Et første inntrykk er at de ansatte har brukt vesentlig mer tid på undervisning, og spesielt på planlegging og gjennomføring. Administrasjon har også tatt mer tid for mange. I tillegg til forskning ser dette særlig ut til å ha gått ut over de to typene formidling samt internasjonalt samarbeid og samarbeid med samfunns- og næringsliv. Alle de siste fem variablene henger tett sammen med hverandre, så vi kan samlet referere til det som «forskningsrelaterte aktiviteter».

Tidsbruk til forskning er det underspørsmålet som har størst variasjon. Selv om flertallet har fått betydelig mindre tid til forskning, er det noen som har fått mer. De som har fått mye mer tid til forskning, er først og fremst stipendiater, postdoktorer og forskere, altså stillinger med begrenset undervisningsplikt. Men som vi vil se i kapittel 6, har disse gruppene, og spesielt stipendiatene, blitt forhindret av en rekke andre forhold og dermed ikke hatt så stor mulighet til å bruke den

¹³ En ny tidsbruksundersøkelse for 2020 vil bli gjennomført av NIFU i løpet av 2021.

frigjorte tiden. De som har fått mye mindre tid, er alle i regulære vitenskapelige stillinger uavhengig av nivå, samt personer i lederstillinger.

Hovedinntrykket er altså at umiddelbare utfordringer særlig knyttet til undervisning går ut over de mer langsiktige aktivitetene. Dataene viser også at administrativt merarbeid først og fremst henger sammen med undervisningskomponenten, altså at de som har brukt mer tid på undervisning, også bruker mer tid på administrasjon, sannsynligvis knyttet til ulike utfordringer med å gjøre om til digitale former.

Kjønnsforskjeller og hjemmesituasjon har stor betydning

Mønstrene knyttet til tidsbruk er ganske like for begge kjønn, men utslagene er større for kvinner, det vil si at de bruker enda mer tid på undervisning og enda mindre tid på forskning og forskningsrelaterte aktiviteter enn menn.

Ser vi spesielt på de som hadde ansvar for barn våren 2020, finner vi at 66 prosent kvinner og 60 prosent menn oppgir at de fikk redusert tid til forskning, hvorav henholdsvis 46 prosent og 36 prosent fikk *mye* mindre tid til forskning.

Det er interessant å sammenlikne disse mønstrene med andre internasjonale studier av samme fenomen. En studie av Deruiguyna (2021) blant over 20 000 europeiske forskere fant at kvinner med barn hadde dobbelt så stor reduksjon av forskningstiden sin som menn med barn. Også denne studien gjaldt andre halvdel av våren 2020. Selv om vi finner samme tendens blant norske forskere med barn, virker kjønnsforskjellene i Norge å være mer moderate. Det kan være uttrykk for større grad av likestilling i Norge, men det vil kreve grundigere undersøkelser for å forklare dette nærmere.

Det som særlig skiller kvinner og menn med ansvar for barn hjemme, er tiden de har brukt på å forberede og planlegge undervisning. Her sier over halvparten av norske kvinnelige forskere at de brukte *mye mer* tid på oppgaven, mens tilsvarende andel blant menn er 37 prosent.

De som ikke har hatt tilgang til egnet arbeidssted i det hele tatt, har først og fremst brukt mer tid på *gjennomføring* av undervisning. De har også noe større utslag på de andre variablene om tidsbruk. På variabelen om forskning går skillet mellom dem som har hatt tilgang til *god* arbeidsplass, og alle andre, hvor sistnevnte har brukt vesentlig mindre tid.

Ansvar for barn hjemme slår *ikke* ut på spørsmålene om mer tidsbruk til undervisning eller administrasjon, men slår kraftig ut på mindre tidsbruk til forskning og andre forhold knyttet til det (søknadsarbeid, internasjonalt samarbeid osv.). Det kan være at forskning i større grad er noe som foregår på kveldstid, på spesialiserte kontor- og laboratorieplasser eller noe som krever mer uforstyrret og sammenhengende tid, og at dette ble vanskeligere da skoler/barnehager stengte. Dette illustreres gjennom de mange fritekstsvarene som ble fylt inn i forbindelse

med undersøkelsen. I tillegg til at vanskelig hjemmesituasjon hindret undervisning (jf. kapittel 3), er det mange som melder at hjemmearbeid og ansvar for barn gikk ut over forskningen. Uttalelsene nedenfor er typiske i så måte:

Det absolutt største hinderet for å drive FoU-arbeid hjemme var at jeg og min mann samtidig skulle ha ansvar for tre barn; en 3.klassing, en 1.klassing og et barnehagebarn. Jeg gjorde det jeg måtte av undervisning og møtevirksomhet, men fikk ikke gjort noe FoU-arbeid!

Med partner i helsevesenet måtte jeg ta alt ansvar for barna og hele forskningstiden min forsvant, denne tiden har jeg ikke fått tilbake.

Forskere midt i karrieren har fått størst reduksjon i forskningstid

Alder slår signifikant ut på nesten alle tidsbruksvariablene. Tidsbruk til undervisning og veiledning øker med alder, men alle har brukt mer tid enn vanlig. De som tilhører den mellomste alderskategorien (41-55 år) har hatt størst reduksjon i tidsbruk til forskning og forskningsrelaterte aktiviteter (formidling, samarbeid med samfunnsaktører, internasjonalt samarbeid). De to gruppene som er yngre eller eldre, har også redusert tiden til forskningsaktiviteter, men i mindre grad. De sistnevnte aldersgruppene har også brukt aller mest ekstra tid på administrasjon.

Det er signifikante forskjeller mellom tidsbruksvariablene når vi ser på respondentenes stillinger. Alle har brukt mer tid på planlegging av undervisning, men personer i andre- og tredjestilling har brukt aller mest tid på dette. Utslagene er naturlig nok minst for personalet i forskerstillinger. Det er også de som er i andre- og tredjestilling, som har redusert tidsbruken til forskning og formidling mest, sammen med personer i lederstillinger. Forskjellene i reduksjon i tidsbruk mellom stillingstyper er mindre for veiledning av master- og bachelorstudenter, mens personer i førstestillinger har hatt mest økning i tidsbruk til veiledning av doktorgradsstudenter. Alle gruppene har brukt mindre tid til vitenskapelig og allmennrettet formidling. Respondenter i andre-, tredje- og lederstillinger har brukt vesentlig mindre tid på søknadsarbeid. Postdoktorer og forskere har brukt litt mer tid på dette, mens resten har brukt litt mindre tid. Alle stillingskategoriene har brukt vesentlig mer tid på administrasjon. Her scorer naturlig nok de som er i lederstilling høyest, mens utslagene er minst for dem som er i rene forskerstillinger og rekrutteringsstillinger.

Institusjoner med lite forskning har hatt størst nedgang i forskningstid

Ser vi på læresteder, er det de private lærestedene som har brukt aller mest tid på planlegging og forberedelse av undervisning og på administrasjon, mens det er ingen forskjeller i gjennomføringen av undervisningen (det gjelder også på en del

av de andre spørsmålene), og de absolutte forskjellene er ikke veldig store. Det er de private lærestedene og statlige høyskolene som har redusert tiden til forskning mest – 49 prosent av respondentene fra private læresteder og 37 prosent av respondentene fra statlige høyskoler har brukt «mye mindre tid» til forskning, mot 31 prosent i gjennomsnitt for alle. Dette henger nok sammen med at høyskoler og private læresteder er mer spesialisert mot undervisning enn de større universitetene og dermed har prioritert undervisning enda høyere i den aktuelle perioden. Dermed ser det ut til at UH-institusjoner med mindre forskning fra før har fått enda mindre forskningstid i den første fasen av koronapandemien.

Forskjellene mellom de ti universitetene er mindre åpenbare, og bare tre variabler viser signifikante (men ikke veldig store) utslag: planlegging av undervisning, veiledning av bachelor- og masteroppgaver, og administrasjon. Alle har brukt mye mer tid på planlegging av undervisning, men utslaget er størst for OsloMet og minst for Universitetet i Oslo (1,63 versus 1,92 på en skala 1–5, hvor 3 er «omtrent like mye tid» som før koronaen). Agder og Nord har brukt mest ekstra tid på administrasjon, mens UiB og UiO har brukt minst ekstra tid. Selv om de absolutte tallene ikke er veldig forskjellige på den skalaen som er brukt, er hovedbildet at de eldste lærestedene har brukt mindre ekstra tid på administrasjon enn de øvrige – det gjelder UiB, UiO, NTNU, UiT, NMBU og også UiS. Forskjellen kan være knyttet til konsentrasjonen av bachelorstudenter, siden mønsteret er omtrent det samme for merarbeid knyttet til veiledning av bachelor- og masteroppgaver.

Omlegging til digital undervisning en hovedårsak til merarbeid

Forskernes tidligere erfaring med nettbasert undervisning ser ikke ut til å ha signifikant betydning for hvor mye mer tid de har brukt på planlegging og gjennomføring av undervisning. Tidsbruken er med andre ord ganske lik, uavhengig av om de tidligere hadde bare fysisk, bare digital eller blandete former for undervisning.

Derimot er det en klar sammenheng mellom økt tidsbruk og det å måtte gjøre vesentlige endringer i undervisningen da den ble nettbasert. De som måtte gjøre vesentlige endringer i undervisningsopplegget, har naturlig nok også brukt mye mer tid på planlegging og gjennomføring av undervisning. Men selv i den lille gruppen som ikke trengte å gjøre endringer, var det i gjennomsnitt litt økning i tidsbruken. Når mange har brukt mer tid på å planlegge og forberede undervisning våren 2020, skyldes det altså ekstra innsats med å tilpasse opplegget, og det er i mindre grad knyttet til manglende erfaring med slike opplegg.

Ansvar for barn størst påvirkning på tidsbruk

Vi har også testet noen enkle regresjoner hvor vi har sett på tidsbruk til planlegging av undervisning og tidsbruk til forskning som avhengige variabler. Med det

som utgangspunkt har vi forsøkt å belyse i hvor stor grad kjønn, alder, stilling, institusjon, fagområde, egnet arbeidsplass hjemme og ansvar for barn kan forklare forskjellene i tidsbruk.

For planlegging av undervisning er kjønn, stilling og egnet arbeidsplass hjemme signifikante variabler, de øvrige er det ikke. For forskning er det de samme variablene som er signifikante. I tillegg er ansvar for barn både signifikant og den faktoren som har størst påvirkning på tidsbruk. Som vi så tidligere i kapitlet, kan det tyde på at forskning krever konsentrasjon og overskudd, noe som er spesielt vanskelig å finne når man har hjemmekontor og barn hjemme. I tillegg ser det som tidligere nevnt ut til at forskning er den aktiviteten mange har skjøvet på, mens undervisning og ansvar for barn har tatt det meste av tiden.

4.3 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på hvordan koronasituasjonen endret tidsbruken for studenter og forskere i den førte fasen av koronapandemien (våren 2020).

Totalt ser det ut til at studentene har brukt noe mindre tid på studier, men nedgangen er ikke spesielt stor. Vi ser også en viss forskyvning til mer tid til egenstudier og mindre til undervisning, noe som er forventet når undervisningen ble såpass endret og redusert. Det er kun 10 prosent av studentene som totalt sett har brukt *mer* tid på studiene under koronasituasjonen. Videre ser vi at studenter som brukte mye tid på egenstudier før koronasituasjonen, har brukt relativt sett mer tid til å studere på egen hånd. Dette kan ha bidratt til økte forskjeller mellom studentene.

For de faglig ansatte er tidsbruken på mange måter motsatt. De har generelt brukt mer tid på undervisning og mindre på forskning og andre forskningsrelaterte oppgaver. Det er særlig *planlegging og forberedelse* av undervisning som ser ut til å ha tatt mer tid. Det avtegner seg et mønster hvor mange har brukt mye tid på å legge om og gjennomføre undervisningen digitalt og skjøvet på forskningsrelaterte oppgaver. Dette er særlig tydelig for kvinnelige forskere og forskere med både forsknings- og undervisningsoppgaver som har hatt ansvar for barn hjemme i den aktuelle perioden.

5 Undervisning og eksamen

Som vist i det foregående kapitlet er undervisning den aktiviteten som universiteter og høyskoler bruker mest tid og ressurser på. Det er også en aktivitet som har krevd mye merarbeid som følge av koronasituasjonen. Å opprettholde mest mulig undervisning med høyest mulig kvalitet, var derfor høyt prioritert da koronapandemien brøt ut. Intervjuer og fritekstsvaer bekrefter også at dette var det viktigste hensynet for institusjonene, spesielt i den første fasen av pandemien. I dette kapitlet ser vi nærmere på koronasituasjonens betydning for omfang, deltakelse og faglig utbytte av undervisningen, herunder veiledning og eksamen. Aspektene belyses både ut fra studentenes og de faglig ansattes perspektiv.

5.1 Omfang av undervisning: Tilbud og deltakelse

I kapittel 4 så vi at de faglig ansatte har brukt mye mer tid enn vanlig på å forberede og gjennomføre undervisning i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020. Her ser vi nærmere på hvordan dette har påvirket *omfanget* av undervisningen, altså om studentene har blitt tilbudt like mye undervisning som de ellers ville ha fått. Både studenter og faglig ansatte ble spurt om dette i de respektive spørreundersøkelsene.

5.1.1 Undervisningstilbud sett fra studentene

Omfang av undervisning fra studentenes synsvinkel

I spørreundersøkelsen svarer kun en av tre studenter at de fikk like mye undervisning som de skulle ha hatt. 44 prosent sier at omfanget av undervisningen ble «noe redusert», mens 24 prosent sier at den ble «betydelig redusert». Her er det tydelige forskjeller etter type utdanning. Av bachelorstudentene var det kun 27 prosent som fikk forventet mengde undervisning, mens tilsvarende tall for masterstudentene var 44 prosent. Studentene på lange profesjonsutdanninger var som gjennomsnittet. Det er kun mindre forskjeller etter lærested, men derimot er det relativt store variasjoner etter fag. På helse- og sosialutdanninger

(barnehagelærer, sykepleie, sosialt arbeid) og politiutdanningen var det under 20 prosent som sa at de hadde fått den mengden undervisning de forventet, mens på humaniora, juss og teknologiske fag gjaldt dette over 40 prosent og på samfunnsfag 38 prosent. Med andre ord ser vi at studenter i alle fag og utdanningstyper har opplevd et redusert undervisningstilbud, men at dette særlig har gått ut over fag med stort innslag av praksis.

Avlyst undervisning har primært rammet praksis- og laboratoriefag

Hvis vi ser på avlysninger, er det særlig forelesninger og seminarer som har blitt avlyst. To av tre studenter sier at de opplevde avlysninger av slike aktiviteter i den nevnte perioden. På den annen side er det kun et mindretall, 8 prosent, som sier at *alle* forelesninger og seminarer ble avlyst. Det gjenspeiler det arbeidet som ble gjort med å opprettholde så mye som mulig av undervisningen. Igjen ser vi imidlertid at praksis og laboratorieøvelser er hardt rammet. Tabell 5.1 viser at over halvparten, 59 prosent, av dem som skulle hatt laboratorieøvelser, har erfart at disse ble avlyst, og for nesten halvparten av dem som erfarte avlysninger, ble all undervisning i laboratoriet avlyst. Det samme mønsteret ser vi for praksis, der var det 44 prosent som opplevde at praksisopplæring ble avlyst, hvorav halvparten sier at all praksis ble avlyst. Avlysninger har særlig rammet studenter innenfor barnehagelæreutdanning, lærerutdanning, medisin/odontologi, sosialt arbeid og andre helsefaglige utdanninger.

Et interessant unntak er sykepleierstudentene, hvor bare 32 prosent opplevde at praksis ble avlyst, og kun én av tre opplevde avlysning av all praksis. Dette må ses i sammenheng med at sykepleierutdanningen har vært spesielt prioritert og skjermet i den aktuelle perioden. Dessuten ble flere sykepleierstudenter dratt inn i arbeidet med den helsemessige beredskapen, og dermed bidro koronasituasjonen til å skape en arena for praksis. Rundt en tredel av studentene sier at de skulle ha hatt feltarbeid (36%) eller utenlandsopphold (30%) i løpet av vårsemesteret 2020, og av dem opplevde omtrent 40 prosent at dette ble avlyst (se tabell 5.1).

Tabell 5.1: Andel studenter som har opplevd avlysninger av ulike typer undervisningstilbud etter 12. mars (Andel som har svart «ikke aktuelt» er holdt utenfor).

	Nei	Ja, en gang	Ja, flere ganger	Ja, alt	Antall	Andel ikke aktuelt (holdt utenfor)
Forelesning og seminar	34 %	19 %	39 %	8 %	22390	4
Laboratorieøvelser	41 %	12 %	20 %	27 %	10127	56
Praksis	56 %	12 %	10 %	22 %	10552	55
Feltarbeid/datainnsamling	58 %	14 %	12 %	16 %	8465	64
Utenlandsopphold	60 %	10 %	4 %	26 %	6875	70

Økt innslag av innleveringsoppgaver

Studentene ble også spurt om *hvordan* undervisningen ble endret i den samme perioden. Tabell 5.2 viser at innleveringsoppgaver er den undervisnings- og arbeidsformen som i relativt stor grad ble like mye brukt etter 12. mars. Her ser vi også at hele 16 prosent sier at den ble «mer brukt» (18 prosent hvis de som ikke bruker den holdes utenfor). Selv om forelesninger er en utbredt undervisningsform, sier nesten halvparten at forelesning ble mindre brukt etter 12. mars, mens drøyt 4 av 10 svarte at den ble like mye brukt. For alle andre arbeidsformer ser vi at majoriteten av studentene sier at de ble mindre brukt. Dette bekrefter dermed i stor grad det vi fant i tabell 5.1, at en god del av undervisningen har blitt avlyst og i mange tilfeller ikke erstattet med alternativ undervisning.

Tabell 5.2: Bruk av ulike typer undervisnings- og arbeidsformer etter 12. mars og resten av vårsemesteret.

	mindre brukt	like mye brukt	mer brukt	brukes ikke i mitt studieprogram
Forelesning	47	41	6	6
Innleveringsoppgaver	12	62	16	11
Seminar	42	19	2	37
Gruppe uten lærer	41	18	9	32
Praksisperioder	18	11	1	70
Feltarbeid/datainnhenting	17	5	1	77
Laboratorieøving	23	4	0	72
Annen praktisk øving	30	7	1	63

5.1.2 Undervisningstilbud sett fra de faglig ansattes side

Spørreundersøkelsen til de faglig ansatte rettet seg mer mot endringer og hindringer knyttet til undervisningen. Som for studentene gjaldt spørsmålene situasjonen fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020.

Betydelig omlegging av undervisningen

Av de faglig ansatte sier to av tre at de måtte gjøre vesentlige endringer for å tilpasse undervisningen til digital form, mens 31 prosent stort sett kunne tilpasse eksisterende opplegg til nettbasert undervisning. Færre enn to prosent trengte ikke å gjøre noen endringer, siden deres undervisning allerede var nettbasert. Som vist i kapittel 4, henger disse tilpasningene nært sammen med økt tidsbruk. Selv de som hadde nettbasert undervisning før den nye situasjonen oppsto, har brukt noe mer tid på planlegging og gjennomføring av undervisningen. Det er naturlig å se dette som et uttrykk for at koronaen skapte en ny situasjon for sektoren, hvor eksisterende digitale opplegg ikke var tilstrekkelige.

Ansvar for barn viktigste hindring for å tilby undervisning

De faglig ansatte ble videre spurt om hvilke faktorer som hindret dem i å tilby nettbasert undervisning i samme omfang som opprinnelig planlagt. Ansvar for barn/hjemmeskole fremkommer her som den viktigste hindringen. Som vist i kapittel 4, viser våre analyser at ansvar for barn først og fremst er knyttet til lavere tidsbruk til forskning, mens denne faktoren ikke henger like nært sammen med økt tidsbruk til undervisning. Det kan imidlertid hende at spørsmålet om hindringer uttrykker andre problemer enn økt tidsbruk. De øvrige hindringene har en gjennomsnittlig score et sted mellom «i noen grad» og «i liten grad». Mangel på teknisk støtte ser ut til å ha vært en litt større hindring enn mangel på pedagogisk og administrativ støtte. Disse mønstrene framtrer også i de fritekstsvarene som ble oppgitt i tilknytning til spørsmålet om hindringer for undervisning. Av totalt 370 kommentarer er det mange som peker på utfordringer knyttet til ansvar for barn/uegnet arbeidssituasjon og rent praktiske/tekniske problemer.

«Jeg jobbet 70 timers arbeidsuke for at studentene skulle få sin undervisning i 8 uker, og lot mine egne barn få minimal oppfølging under hjemmeskole. Ingen anerkjennelse fra ledelse om overtid, ble sagt at dette ble gjort frivillig.»

«Jeg starta ut med en eldre, svært treg stasjonær PC på hjemmekontoret som jeg ikke kunne bruke til undervisning. Brukte i stedet en bærbar PC (Microsoft Surface), men selv om denne er veldig bra, egner den seg dårlig til undervisning fordi skjermen er så liten ...».

Manglende digital kompetanse størst hindring i medisin og helse

Når det gjelder fagområder, er det først og fremst respondenter fra medisin og helse som sier at de opplevde manglende digital kompetanse og manglende teknisk, pedagogisk og administrativ støtte som hindringer for å tilby nettbasert undervisning. Dette gjenspeiler det faktum at studentene innenfor medisin og helse synes å være minst tilfreds med de faglig ansattes digitale kompetanse (se nærmere omtale i kapittel 5.2 nedenfor). Ikke uventet var det teknologene som i mindre grad enn de øvrige opplevde digital kompetanse som et hinder. Opplevelsen av egen digital kompetanse som et hinder synes også å øke med alderen til respondentene. Forskjellene mellom institusjoner er ikke signifikante, med unntak av at respondenter fra statlige høyskoler opplevde manglende pedagogisk støtte fra institusjonen som et større hinder enn øvrige respondenter. Det kan ha sammenheng med type undervisning og studenter som finnes ved disse institusjonene.

5.2 Erfaringer med nettbasert undervisning

Både studenter og faglig ansatte ble konfrontert med en rekke spørsmål om hvordan de oppfattet den nettbaserte undervisningen i perioden fra 12. mars og ut våsemesteret. Noen spørsmål ble stilt likt til studenter og ansatte, mens noen var kun rettet til en av gruppene. Vi har gruppert og omtalt spørsmålene i fire undertemaer:

- Tre påstander gjaldt de faglig ansattes innsats med hensyn til nettbasert undervisning
- Fem spørsmål handlet om studentenes deltakelse og utbytte
- To påstander gjaldt de faglig ansattes digitale kompetanse.
- Ytterligere to påstander gjaldt erfaringer med synkron og asynkron undervisning

5.2.1 Påstander om de faglig ansattes undervisningsinnsats

Figur 5.1 a-c nedenfor viser svar på tre påstander om de faglig ansattes innsats og evner i den nettbaserte undervisningen under den første fasen av koronapandemien.

Figur 5.1 a-c: Påstander om faglig ansattes arbeid/evner med nettbasert undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og studenter som er helt/litt enig.

Hovedbildet er at de faglig ansatte er mer tilfredse med egen undervisning enn det inntrykket studentene har. Det er ikke så overraskende, ettersom underviserne naturlig nok har mer kjennskap til intensjonene med og ikke minst arbeidet bak undervisningsopplegget. Vi ser også at hovedforskjellen ligger i mellomkategoriene, hvor flere studenter faller ned på «verken/eller», mens relativt flere ansatte krysser for «litt enig». Det kan tyde på at mange er usikre på hvordan opplegget egentlig har fungert. I det følgende skal vi se nærmere på svarmønstrene under de ulike påstandene.

Masterstudenter mest positive til nettbaserte opplegg

Vi ser av figur 5.1 at 44 prosent av studentene faller ned på enig-siden for utsagnet «underviserne lagde gode opplegg for nettbasert undervisning». Omtrent like stor andel er enig i at de ansatte oppfordret studentene til å gi innspill til undervisningen. Derimot er kun én av fire studenter (26%) enige i at underviserne var flinke til å engasjere studentene i diskusjoner på nett. Analyser av disse spørsmålene viser at det ikke er noen forskjeller etter kjønn. Derimot er det forskjeller etter

utdanningstype. Masterstudenter er generelt mer positive til de nettbaserte undervisningsoppleggene og til undervisernes evne til å engasjere i diskusjoner. Generelt viser svarene på påstandene en god spredning, noe som indikerer at synet på undervisningen varierer blant studentene.

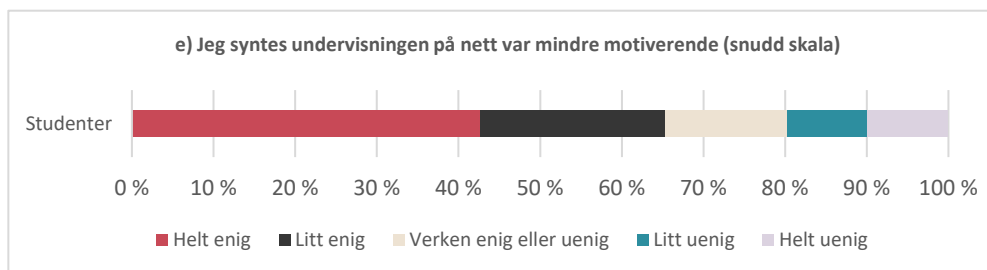
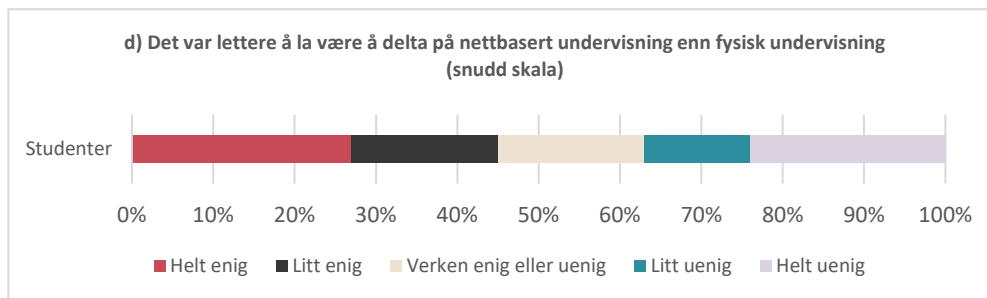
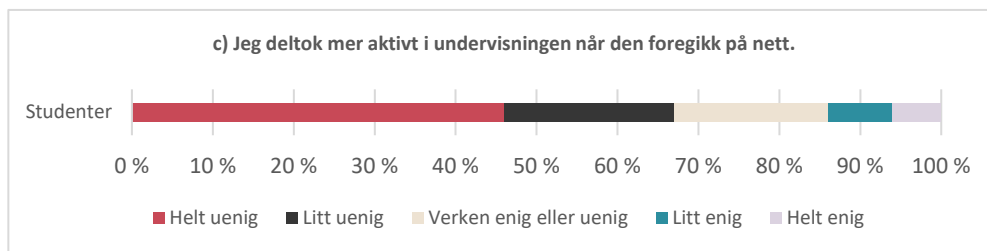
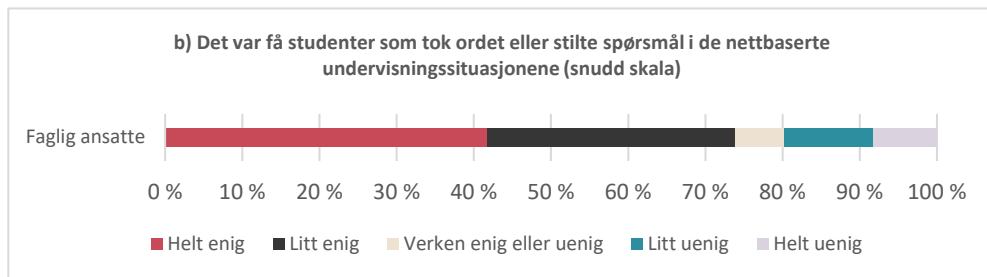
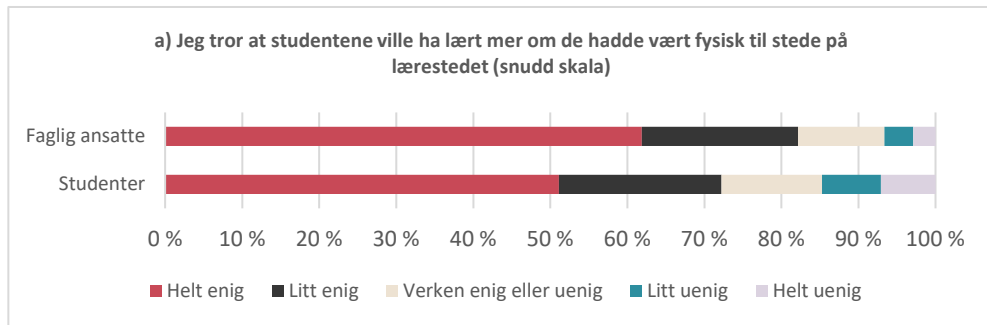
De faglig ansatte har brukt studentenes innspill til undervisningsopplegget

Ser vi på de ansattes svar, er i underkant av 70 prosent litt eller helt enige i at de har klart å lage gode opplegg for nettbasert undervisning, mens én av fire var litt eller helt uenige. Videre er tre av fire ansatte enige i at de oppfordret studentene til å komme med innspill til forbedringer av den nettbaserte undervisningen. De ansatte fikk også et oppfølgingsspørsmål om hvorvidt de endret opplegget som følge av studentenes innspill. Også her var det omtrent to tredeler som svarte «ja».

Påstanden som de ansatte er minst enig i, er om de lyktes i å engasjere studentene i diskusjoner på nett. Her er det nesten like mange som sier seg uenig (40%) som enig (45%). Som vist over er dette også den påstanden som studentene er minst enig i. Blant de ansatte finner vi ingen vesentlige forskjeller mellom institusjoner. Men når vi sammenlikner mellom fag, finner vi at det er særlig undervisere i humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag som svarer at de lyktes i å få til diskusjoner på nett. Teknologifagene befinner seg i motsatt ende av skalaen, noe som indikerer at nettbaserte diskusjoner har vært vanskelige å få til innenfor fag som krever utstyr, forsøk og lignende.

5.2.2 Påstander om studentenes innsats og læringsutbytte

Figur 5.2 a-e nedenfor viser svar på fem påstander om studentenes deltakelse i, motivasjon for og utbytte av undervisningen i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret. Ett av spørsmålene ble stilt likt til studenter og ansatte, ett kun til de ansatte og tre kun til studentene. Men det er naturlig å se dem i sammenheng, som uttrykk for hvordan studenter og ansatte har oppfattet den nettbaserte undervisningen.

Figur 5.2 a-e: Påstander om studentenes engasjement og utbytte av nettbasert undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og/eller studenter som er enig.

Det mest slående med disse spørsmålene er det store samsvaret mellom studentenes og de ansattes svar på spørsmålet om studentene ville ha lært mer om de kunne ha vært fysisk til stede på campus. Over 70 prosent av studentene og mer enn 80 prosent av de ansatte sier seg enig i dette. Nedenfor omtaler vi nærmere svarmønstrene på de fem spørsmålene.

Et flertall av studentene mener fysisk undervisning ville gitt mer læring

I tillegg til at de fleste studentene sier seg enig i at de ville ha lært mer med fysisk undervisning, sier to tredeler at undervisningen på nett var mindre motiverende, og omtrent samme andel sier seg uenig i at de deltok mer aktivt i undervisningen når den foregikk på nett. Det er særlig studenter på kunst- og arkitekturstudier samt politistudenter som mener at undervisningen på nett var mindre motiverende og at de ville ha lært mer dersom de hadde vært til stede på lærestedet. Det er også en relativt større andel av sivilingeniørstudentene som mener at de ble mindre motivert av nettbasert undervisning. Studentene er noe mer delt på spørsmålet om hvorvidt det var lettere å utebli fra undervisningen når den var nettbasert. Her var knapt fire av ti uenig, mens drøye fire av ti var enig. Dette indikerer at nettbaserte studier også har slått ulikt ut når det gjelder studentenes motivasjon for å delta. Samlet peker imidlertid dette på at de fleste studentene ønsker å være til stede på lærestedet, at de savner fysisk undervisning og at nettbasert undervisning ikke fremmer like stor grad av aktiv deltakelse eller motivasjon. Mange av disse synspunktene ser også ut til å deles av de faglig ansatte. I fritekstfeltet til spørsmålet om undervisning ble det gitt hele 383 åpne svar. De gir et godt innblikk i undervisernes erfaringer med den nettbaserte undervisningen i perioden. Hovedinntrykket er at en del har fungert bra, men at det er vesentlige elementer ved fysisk undervisning som har gått tapt. Disse tre sitatene illustrerer mye av hovedtendensen i disse kommentarene:

Vi gikk over fra stort sett å arbeide i grupper til å ha skjermdelingsundervisning med en slags digital tavle. Det medførte at man hørte, men ikke så hverandre, som jeg tror la en demper på folks engasjement.

Undervisning handler om kommunikasjon. 90% av kommunikasjonen forsvinner i den digitale varianten. Som instruksjon eller one man-show fungerer det imidlertid utmerket.

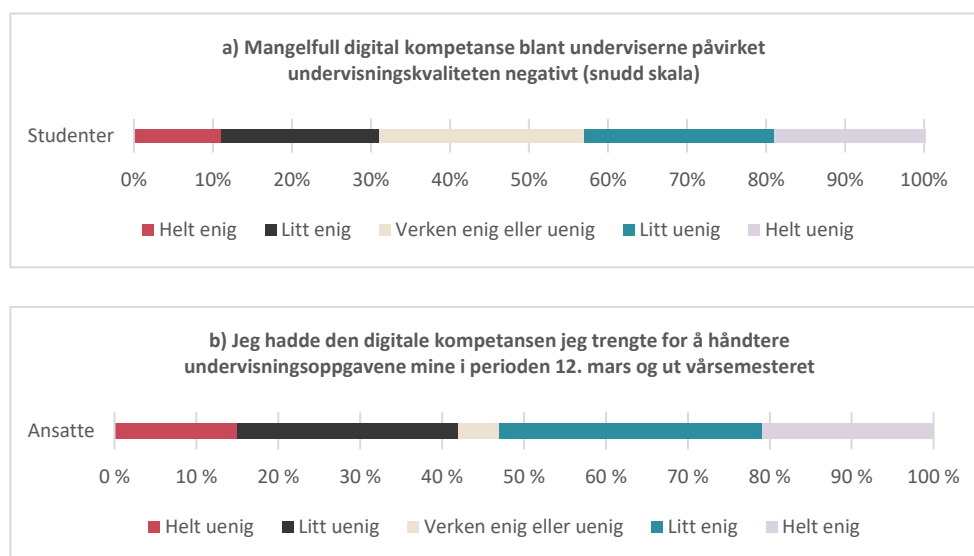
Hybridundervisning med noen i klasserommet og noen på Zoom fungerte dårligst. Innspilte videoer fungerer godt for forelesningsstoff. Live-Zoom undervisning fungerer godt til grupper og diskusjoner. Tungt med forelesning live på Zoom.

Faglig ansatte i humaniora størst tro på fysisk undervisning

Ser vi nærmere på de ansattes svar, er det særlig innenfor teknologi at det oppleves vanskelig å engasjere studentene, mens en relativt mindre andel ansatte i humanistiske fag oppgir dette. Samfunnsvitenskap scorer nærmest humaniora, og matematisk-naturvitenskapelige fag nærmest teknologi, med medisin og helse omtrent midt mellom ytterpunktene. Det er interessant at det likevel er respondentene fra humaniora som i størst grad er enige (over 70% helt enige) i at studentene ville lært mer om de var fysisk til stede, med teknologi og medisin/helse (55% og 54% helt enige) i motsatt ende. Det kan hende at dette er fordi undervisning i humaniora og samfunnsvitenskap i større grad er sentrert om diskusjon, modning eller analyse versus formidling av pensum. Det er ingen vesentlige forskjeller på dette området med hensyn til respondentenes stilling, alder eller institusjonstilhørighet, bortsett fra en tendens til at problemet med at studentene ikke tok ordet, synes å være noe mindre ved vitenskapelige høyskoler.

5.2.3 Påstander om de faglig ansattes digitale kompetanse

Studentene ble spurt om hvorvidt mangelfull digital kompetanse blant de ansatte påvirket undervisningen negativt, mens de ansatte selv ble spurt om de mente at de hadde den digitale kompetansen som trengtes for å håndtere undervisningen etter 12. mars. Spørsmålene var altså ulikt stilt. Blant annet kan det være lavere terskel for å si at man håndterer undervisningen enn å si at kvaliteten ble opprettholdt. Det er likevel interessant å se svarene i sammenheng, hvilket framgår av figur 5.3a) og b) nedenfor.

Figur 5.3 a-b: Påstander om de faglig ansattes digitale kompetanse knyttet til undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og studenter som er helt/litt enig.

Studenter i medisin og helse mindre fornøyd med undervisernes digitale kompetanse

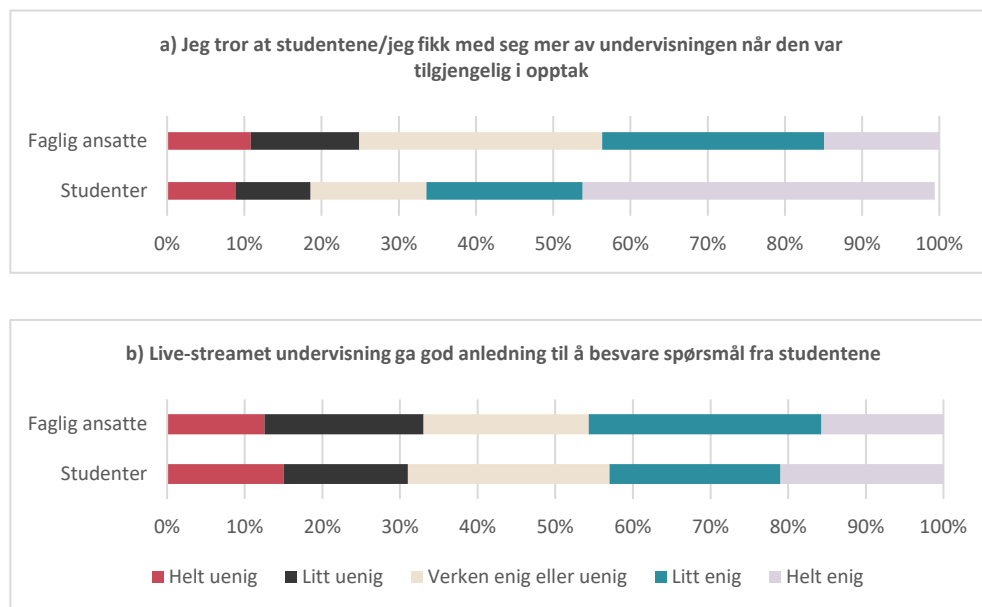
Vi ser at kun én av tre studenter er enig i at undervisningskvaliteten ble påvirket negativt av mangelfull digital kompetanse hos underviserne. Studenter på master-nivå mener i mindre grad at undervisningskvaliteten påvirkes negativt av mangelfull digital kompetanse blant underviserne. Det er liten variasjon etter fag, men studenter som tar medisin, sykepleie, andre praktiske helsefag og sosialfag, er litt overrepresentert blant dem som mener at mangelfull digital kompetanse blant underviserne hadde negativ betydning. Dette er også fagområder som hadde lite nettbasert undervisning før 12. mars 2020, særlig gjelder det for studenter på medisin (89% hadde ingen undervisning var nettbasert) og radiografi og fysioterapi (78% hadde ingen nettbasert undervisning). Svarene her kan derfor henge sammen med lav eksponering for nettbasert undervisning tidligere. Samtidig er dette fag med mange praktiske øvinger som vanskelig lar seg gjennomføre over nett. Generelt ser det også ut til at studenter som tar sykepleie eller sosialt arbeid, er mer negative til den undervisningen de har fått etter nedstengingen våren 2020.

Ansatte med svakere digital kompetanse har brukt mer tid på å forberede undervisning

Ser vi på de ansatte, er bildet svært delt. Drøyt halvparten mener at de hadde den digitale kompetansen de trengte for å håndtere undervisningen våren 2020, mens fire av ti er uenig i dette. Det er få som svarer «verken/eller», hvilket betyr at de fleste har en ganske klar oppfatning av spørsmålet. Når vi kontrollerer mot andre variabler, finner vi en klar sammenheng mellom svak vurdering av egen digital kompetanse per 12. mars og høy tidsbruk på forberedelse og gjennomføring av undervisning. Det antyder at de som hadde utilstrekkelig digital kompetanse, har vært villig og tvunget til å legge mer innsats inn i undervisningen. Manglende digital kompetanse ved nedstengningens begynnelse øker også med alder. Det er ingen vesentlige forskjeller mellom institusjoner, men store forskjeller mellom fagområder. Lavest digital kompetanse finner vi i medisin og helse, etterfulgt av samfunnsvitenskap og humaniora, og med teknologene i motsatt ende av denne skalaen. Forskjellene mellom fagområdene er større på spørsmålet om digital kompetanse før nedstengningen enn kompetansen på tidspunktet for undersøkelsen (se også kapittel 7).

5.2.4 Påstander om synkron og asynkron undervisning

Et siste sett av spørsmål om undervisning gjaldt erfaringer med live-streamet undervisning (synkron) og undervisning gjort tilgjengelig i opptak (asynkron). Figur 5.4 viser svar fra studenter og ansatte på samme spørsmål.

Figur 5.4 a-b: Påstander om synkron/asynkron undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og studenter som er helt/litt enig.

Delte oppfatninger om live-streamet undervisning vs. opptak

Vi ser at studentene er merkbart mer positive enn de faglig ansatte når det gjelder spørsmålet om å gjøre undervisningen tilgjengelig i opptak. Her sier 65 prosent av studentene at det er større sjanse for at de får undervisningen med seg når den finnes i opptak, mot drøye 40 prosent blant de faglig ansatte. Dette reflekteres også i synspunkter på undervisningen i de mange fritekstsvarene fra faglig ansatte. Her framkommer det at mange undervisere er usikre på hva studentene fikk med seg av undervisningsopplegget i opptakene. Noen er også skeptiske til de etiske og personvernmessige sidene. Vi ser også at mange har brukt synkron undervisning uten opptak som hovedform, kombinert med opptak som rene introduksjoner.

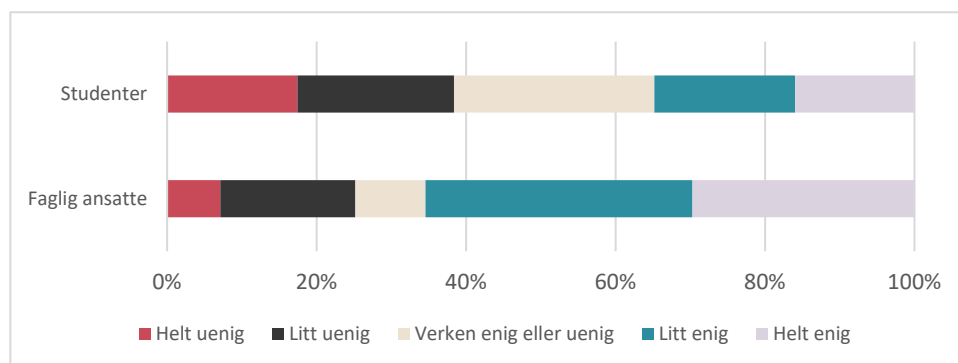
For live-streamet undervisning er de ansatte mest positive, men her virker studentenes og de faglig ansattes erfaringer mer på linje. Generelt har spørsmålene om live-streamet undervisning en større andel som befinner seg i midten, dvs. som er indifferent til spørsmålet. Dette kan indikere at mange studenter egentlig ikke har noen klar mening.

Blant studentene er det generelt små forskjeller etter utdanningstype og fagområde, med unntak av for spørsmålet om anledning til å stille spørsmål i live-

streamet undervisning. Her er studenter innenfor juss og økonomi i noe større grad uenige i utsagnet. Begge er fag som vanligvis har ganske store kull på forelesningene. Dermed kan det være mer utfordrende å stille oppklarende spørsmål til underviseren i svært store forelesninger på nett, mens det i en forelesningssal bare er å rekke opp hånden for å få foreleserens oppmerksomhet. Størrelsen på programmet kan derfor ha vel så stor betydning for opplevd kvalitet og mulighet til oppfølging som formatet på undervisningen (opptak eller live).

5.3 Nettbasert veiledning

Både studenter og ansatte ble spurt om veiledning over nett fungerte som alternativ til vanlig veiledning. Figur 5.5 nedenfor viser svar fra begge respondentgrupper.

Figur 5.5: «Veiledning over nett fungerte godt som alternativ til vanlig veiledning». Svar fra hhv. studenter (N=18501) og faglig ansatte (N=1226) for perioden 12. mars og ut vårsemesteret.

Dette var et spørsmål der en relativt stor andel av studentene svarte «vet ikke/ikke relevant», mens mange av de ansatte lot være å svare på spørsmålet. Begge må ses som uttrykk for at respondenten ikke hadde veiledning i perioden. Kategorien «vet ikke/ikke relevant» er derfor tatt ut av beregningen ovenfor.

Studentene er delt i synet på nettbasert veiledning

Analyser etter fag viser at det er store fagforskjeller blant studentene om hvorvidt veiledning er relevant på studiet. Størst andel «ikke relevant» finner vi blant studenter på lange medisinstudier. Der er det 34 prosent som svarer at det ikke er relevant. På juss er det også nesten tre av ti (27 %) som svarer «ikke relevant», og det samme gjelder for én av fem på samfunnsfag, sosialt arbeid og økonomi og administrasjon. På kunst og arkitektur og sykepleie er det derimot kun hhv. 4 og 8 prosent som sier at nettveiledning ikke er relevant. Med andre ord ser vi at det er stor variasjon i bruk av nettveiledning. Blant dem som har hatt veiledning på nett, er det nesten en like stor andel som er enig i utsagnet (35 %) og som er uenig

(38 %). Dermed ser det ut til at studentene har ganske delte erfaringer med hvor godt nettbasert veiledning har fungert.

7 av 10 faglig ansatte er positive til nettbasert veiledning

De faglig ansatte er på sin side overveiende positive til veiledning over nett. I denne gruppen ser vi at syv av ti er helt eller litt enig i at dette var et godt alternativ. Det var også svært få som var helt uenige. Selv om de faglig ansatte svarer mer positivt enn studentene, ser vi at hovedforskjellen ligger i mellomkategoriene «litt enig» og «verken/eller», hvor en større andel av studentene faller ned på det siste. Forskjellen er likevel betydelig og verdt å undersøke i senere analyser. Én forklaring kan være at de praktiske og tidsbesparende aspektene ved nettbasert veiledning oppleves noe mer positivt for ansatte som har flere å veilede, mens studentene kan være mer opptatt av å få god tid og en god ramme rundt sin egen veiledning.

Ser vi på fagforskjeller, er respondenter fra matematisk-naturvitenskapelige fag betydelig mindre positive enn gjennomsnittet (i noen grad også respondentene fra teknologi), mens de fra humanistiske og særlig fra samfunnsvitenskapelige fag er mer positive enn gjennomsnittet. Her er det også noen institusjonsforskjeller i og med at ansatte ved private læresteder var vesentlig mer positive og ansatte ved vitenskapelige høyskoler mer negative.

Samtidig gir også et tydelig flertall uttrykk for at det var vanskelig å holde kontakt med studentene når man ikke kunne møtes på campus (22% helt enige, 34% litt enige), men her er også 17% helt uenige i at dette var vanskelig. Humaniora og matematisk-naturvitenskapelige fag opplevde dette som vanskeligere enn de øvrige, og minst vanskelig ble dette oppfattet av respondentene fra samfunnsvitenskapene. Vi fant ingen vesentlige institusjonsforskjeller på dette spørsmålet.

Faglig ansatte også positive til nettbasert veiledning av ph.d.-kandidater

Tilsvarende spørsmål ble også stilt om veiledning av doktorgradsstudenter. Hovedbildet her er ganske likt det som framkom ovenfor. Nærmere bestemt var 30% helt enige og 36% litt enige i at veiledning over nett var et godt alternativ for doktorgradskandidater. Vi finner ingen signifikante forskjeller mellom institusjoner og omtrent ingen mellom fagområder for disse spørsmålene. Dette kan skyldes at doktorgradsprosjekter på mange måter er mer homogene som tema for veiledning (skrive en oppgave), mens studentprosjekter kan være mer ulike, og særlig på bachelornivå.

Forskjellene er større på spørsmålet om hvorvidt det var vanskelig å holde kontakt med doktorgradsstudentene (14% helt enige, 32% litt enige). Dette skyldes

sannsynligvis at doktorgradsstudenter ofte er koblet til prosjekter og har flere møteplasser enn bare formelle veiledningssituasjoner. Respondenter fra matematisk-naturvitenskapelige fag skiller seg likevel noe ut ved at de i større grad enn andre fag oppgir at det var vanskelig å holde kontakt med kandidatene. Dette kan henge sammen med forskjeller i typen doktorgradsprosjekt, for eksempel om kandidaten har sitt eget prosjekt eller inngår i en større gruppe med lignende prosjekter.

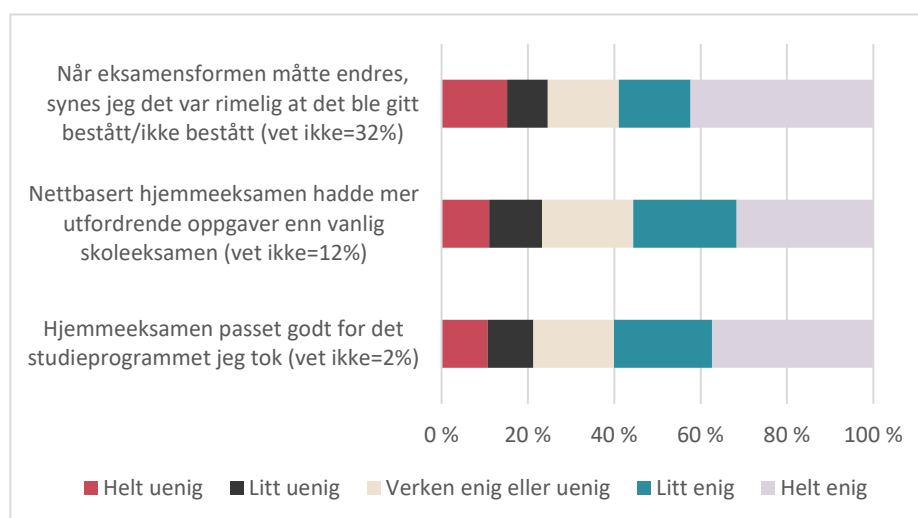
5.4 Eksamen

Koronasituasjonen fikk store konsekvenser for eksamen våren 2020. Hele 83 prosent av studentene opplevde at eksamensformen ble endret. Det samme gjaldt 70 prosent av de faglig ansatte. De som hadde erfaring med dette, fikk ulike spørsmål om hvordan de endrede eksamensformene hadde fungert.

Nesten alle innenfor profesjonsutdanninger fikk endret eksamen

Endring av eksamen varierer noe etter type utdanning: Blant studenter på 2-årige masterutdanninger var det 65 prosent som fikk endret eksamensform, mens det samme gjaldt for hele 92 prosent av studentene på lange profesjonsutdanninger. Innenfor juss, ingeniørfag, sivilingeniør, medisin, øk.adm. og realfag er det mer enn 9 av 10 studenter som sier at de fikk endret eksamensform, mens det blant studenter på humaniora, pedagogiske fag og samfunnsfag er en vesentlig lavere andel som sier det samme. Alle de sistnevnte er fag der hjemmeeksamen eller skriftlige oppgaver er en mer vanlig eksamensform enn på de øvrige fagene.

Det ble stilt tre oppfølgingsspørsmål til dem som hadde sagt at de fikk endret eksamensform:

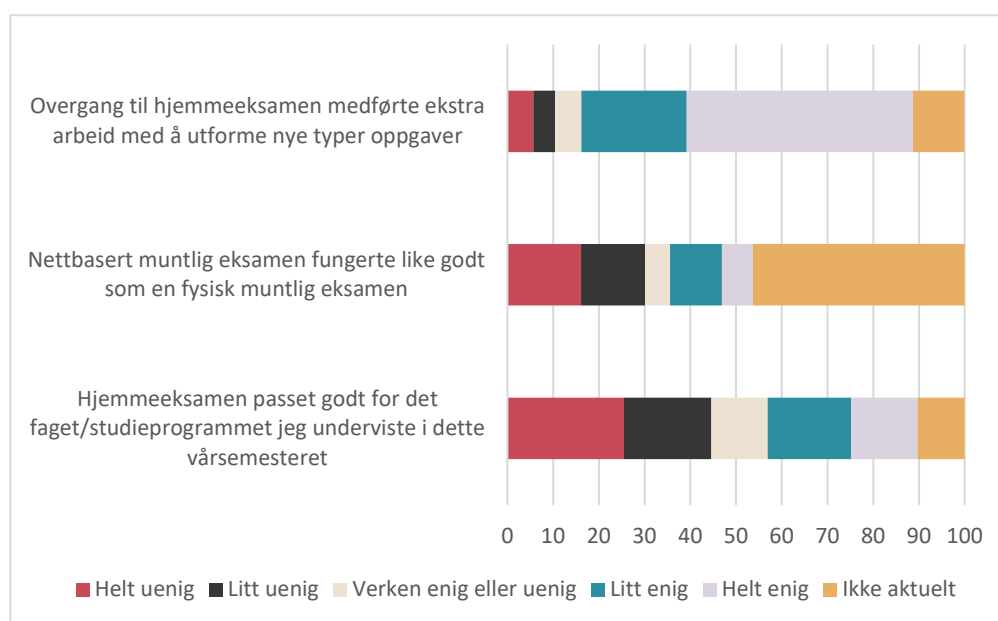

Figur 5.6: Studentenes holdninger til endringer i eksamen, blant dem som har opplevd endret eksamensform. (N=18980-18987)

Figur 5.6 viser at seks av ti studenter var enige i at hjemmeeksamen egnet seg godt for den typen program de går på, men det var også drøyt halvparten som mente at nettbasert hjemmeeksamen har mer utfordrende oppgaver, sammenlignet med en vanlig skoleeksamen. Videre ser det ut til at også seks av ti studenter synes det var rimelig med bestått/ikke bestått i stedet for gradert karakter når eksamensformen ble endret. Her er det imidlertid en av tre som har svart «vet ikke», men denne gruppen er holdt utenfor analysen. En stor andel «vet ikke» på dette spørsmålet kan enten tyde på at det ikke var aktuelt for disse studentene, eller at de ikke har noen klar formening om hva som er den beste måten å få karakter på.

En tredel av de faglig ansatte var positive til hjemmeeksamen

Spørsmålet om hvorvidt eksamensform måtte endres som følge av nedstengningen, var aktuelt for om lag halvparten av respondentene. Av disse svarte over 70 prosent ja. Et stort flertall var videre enige i at overgangen til hjemmeeksamen medførte ekstra arbeid med å utforme nye oppgaver. Litt flere var uenige enn enige i at hjemmeeksamen passet godt til deres fag/studieprogram. Det var kun 800 respondenter som hadde erfaring med digital muntlig eksamen. Også blant disse var det flere som var uenig enn enig i at det hadde fungert like godt som en fysisk muntlig eksamen.

Figur 5.7: Faglig ansattes holdninger til endringer i eksamen. (N=1459)

Endring av eksamensform var mest vanlig innenfor matematisk-naturvitenskapelige fag og minst innen samfunnsvitenskapene, men uten noen forskjeller mellom institusjonene. Samtidig er det medisin og helse som skiller seg ut med en spesielt høy andel (71%) som er helt enige i at dette medførte ekstra arbeid. Dette henger

trolig sammen med at medisin og helse i stor grad er ferdighetsfag, hvor nettbasert eksamen kan være lite egnet for å prøve kandidatene. Dessuten var det et sterkt press fra myndighetene om å ikke utsette eksamen i medisin på grunn av det store behovet for helsepersonell under pandemien. På spørsmålet om hjemmeeksamen passet godt, var respondenter fra samfunnsvitenskap og humaniora mest enige (22% helt enige i samfunnsvitenskap), og de fra matematisk-naturvitenskapelige fag og teknologi minst enige (henholdsvis 9% og 7% helt enige). Her skiller også de vitenskapelige høgskolene seg ut ved at en stor andel opplevde at hjemmeeksamen passet dårlig. Igjen kan det ses i sammenheng med at mange vitenskapelige høgskoler har stor grad av utøvende fag (musikk, arkitektur og design, idrett og kunst) hvor eksamen kan være vanskelig å få til i digitalt format.

Mange faglig ansatte usikre på kvaliteten på nettbasert eksamen

I spørreundersøkelsene ble det ikke spurt direkte om kvaliteten på den nettbaserte eksamensformen eller faren for juks og uregelmessigheter. Men i fritekstfeltet var det mange som ytret seg om ulike forhold rundt omlegging til nettbasert eksamen.

Det er særlig fire forhold som trekkes fram i disse ytringene: i) for liten tid til å forberede egnede oppgaver ii) merarbeid knyttet til omleggingen, iii) bekymring for juks og iv) tvil om kvaliteten på eksamen. En del respondenter har kommentarer som tar opp flere aspekter samtidig. Følgende sitater fra fritekstfeltene gjenspeiler noen av disse synspunktene:

Vi burde fått mye mer trening i å legge om eksamen til hjemmeeksamen. I ettertid ser jeg at vi har gitt skoleeksamener som hjemmeeksamener. Strykprosenten faller voldsomt fordi nivået blir tilsynelatende høyere. Vi har ikke klart å tilpasse oss på mitt fag.

Til dels for lett å mistenke studentene for å jukse og samarbeide, og ingen mulighet til å evt kontrollere dette i den grad det er viktig. Muntlige eksamener over Zoom mister flere dimensjoner som er viktig for studentene for å kunne vise hva de kan.

Veldig mange ekstra arbeidstimer og lange kvelder ubetalt overtid gikk med til å legge om fra skoleeksamen til hjemmeeksamen på en faglig forsvarlig måte, både teknisk og innholdsmessig. Det var vanskelig å finne ut av tekniske muligheter, muligheter for å redusere fusk, etc., og jeg opplevde at jeg i stor grad var overlatt til meg selv (og nære kollegaer) i dette arbeidet (...)

Med flere praktisk-metodiske eksamener ble dette en stor utfordring med kun digitalt verktøy. Det gikk, men var langt i fra optimalt,

Bekymringen for juks eller at oppgavene skulle være for enkle synes ofte å henge sammen med at de nettbaserte eksamensformatene var enkle tilpasninger av et opplegg beregnet for skoleeksamen. Det er naturlig å se disse signalene opp mot de ekstraordinært lave strykprosentene ved norske universiteter og høyskoler i 2020 (DBH, 2021). Samtidig er det et kjent faktum at hjemmeeksamener ofte har lavere strykprosent enn skoleeksamener, men det er vanskelig å si om dette henger sammen med format eller type fag.

5.5 Oppsummering

Dette kapitlet har sett på koronasituasjonens påvirkning på omfang og innhold i undervisning og vurdering.

Til tross for den ekstraordinære undervisningsinnsatsen vi omtale i kapittel 4, har omfanget av undervisningstilbudet gått merkbart ned. Kun én av tre studenter sier at de fikk like mye undervisning som de skulle hatt. Det er særlig studenter i fag med mye praksis som har opplevd redusert tilbud og avlysninger.

Når vi ser på undervisningens innhold og utbytte, sier et stort flertall av både studenter og ansatte at studentene ville ha lært mer med campus-basert undervisning. De faglig ansatte er noe mer positive til hvordan den nettbaserte undervisningen fungerte, mens studentene er noe mer positive til påstandene om eget engasjement. Når det gjelder nettbasert veiledning, ser vi at studentene svarer ganske delt, mens de faglig ansatte er betydelig mer positive.

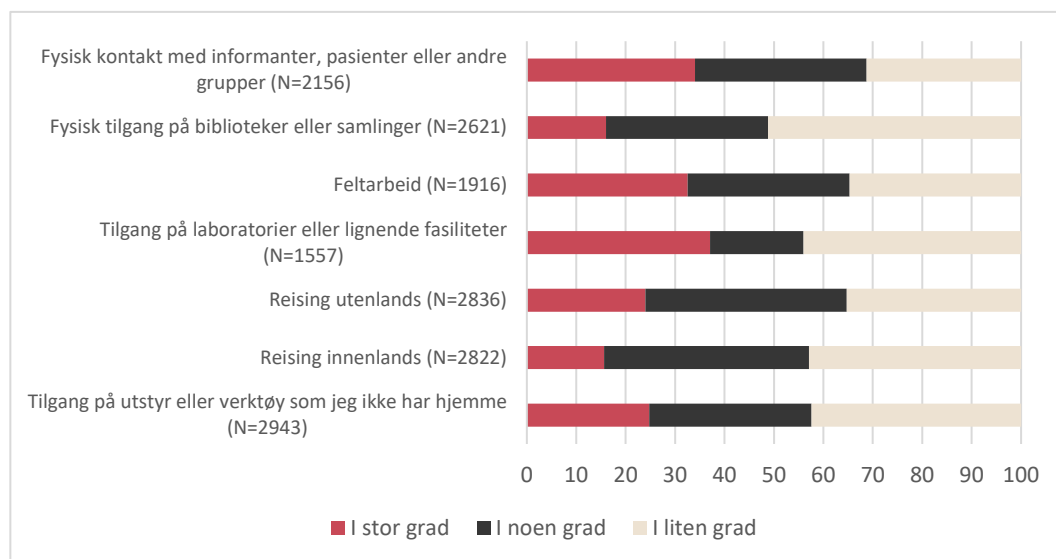
Bildet er motsatt når det gjelder nettbasert eksamen. Her er studentene mer positive enn de faglig ansatte. Det er tydelig at mange faglig ansatte er usikre på om de i den raske omleggingen klarte å lage gode oppgaver og om de endrede eksamensformene har testet elevene godt nok. Mange er også bekymret for at det har vært lettere å jukse med de nye eksamensformene.

6 Forskning og forskningssamarbeid

Vi har sett i de foregående kapitlene at uegnet arbeidsplass, ansvar for barn hjemme og merarbeid knyttet til undervisning har skapt betydelige hindringer for forskningen. Dette har stor innvirkning på UH-sektorens såkalte «andre oppgave». Fra FoU-statistikken vet vi at en vesentlig del av UH-sektorens samlede midler og tidsbruk er knyttet til forskning og utvikling. I dette kapitlet går vi nærmere inn på hvordan koronasituasjonen har påvirket forskningen. Vi ser både på hindringer og positive effekter av situasjonen. I dette kapitlet ser vi også spesielt på doktorgradskandidatenes situasjon.

6.1 Ressurser til forskning

For å belyse koronasituasjonens betydning for forskningsaktiviteter stilte vi en rekke spørsmål om hvilke ressurser respondentenes forskning vanligvis var avhengig av. Dette er interessant i seg selv, men hovedhensikten her var å kartlegge betydningen av ressurser som på ulikt vis har vært begrenset av koronasituasjonen. Figur 6.1 nedenfor viser hva de faglig ansatte oppga på dette spørsmålet.

Figur 6.1: Betydning av ressurser som vanligvis brukes i forskning ("ikke relevant" er utelatt)

Tilgang på laboratorier eller lignende fasiliteter hadde flest «i stor grad» (37%), etterfulgt av fysisk kontakt med informanter, pasienter eller andre grupper (34%) og feltarbeid (32%). Minst samlet betydning hadde reising innenlands (16%) og fysisk tilgang på biblioteker eller samlinger (16%). Flere var altså avhengige av reising utenlands (24%) enn innenlands. Én av fire oppga at deres forskning vanligvis behøver utstyr eller verktøy som de ikke har hjemme. Tallene viser altså at mange forskere er avhengig av ressurser som det i utgangspunktet er vanskelig å erstatte med digitale verktøy.

Tilgang til laboratorier stor betydning i mat/nat og medisin/helse

Det er naturligvis store fagforskjeller på dette området, siden metoder og arbeidsformer varierer mellom fag. For eksempel er 42% av forskerne i matematisk-naturvitenskapelige fag «i stor grad» avhengig av utstyr eller verktøy som de ikke har hjemme, mot bare 13% i samfunnsvitenskap. Kontrasten blir enda større når det gjelder tilgang til laboratorier og lignende fasiliteter. Slike ressurser har «i stor grad» betydning for over halvparten av forskerne i matematisk-naturvitenskapelige og medisin- og helsefag. I teknologi (38%), humaniora/kunstfag (17%) og samfunnsvitenskap (7%) er det vesentlig færre som «i stor grad» er avhengig av laboratorier og lignende. Feltarbeid er relativt vanlig i alle fagene, men i minst grad i teknologi og medisin/helse. Som forventet er det særlig respondenter fra humaniora som gir uttrykk for at deres forskning avhenger av fysisk tilgang til biblioteker eller samlinger. En tredel av forskerne sier at disse ressursene har stor betydning. Fysisk kontakt med informanter, pasienter eller andre grupper er svært vanlig i humaniora (37% i stor grad) og medisin/helse (37%) og samfunnsvitenskap (39%), sammenlignet med teknologi (26%) og matematisk-naturvitenskapelige fag (14%). Forskjellene knyttet til reiser er relativt små; her er det medisin- og helsefagene som i minst grad svarer at dette er en viktig ressurs. Det kan legges til at selv om fagområdeforskjellene er svært tydelige, er det et mindretall som skiller seg ut innenfor hvert fag, for eksempel humanister som trenger laboratorier, og naturvitere som trenger kontakt med informanter eller pasienter. Dette henger nok sammen med at vi av praktiske årsaker har brukt ganske grove fagkategorier.

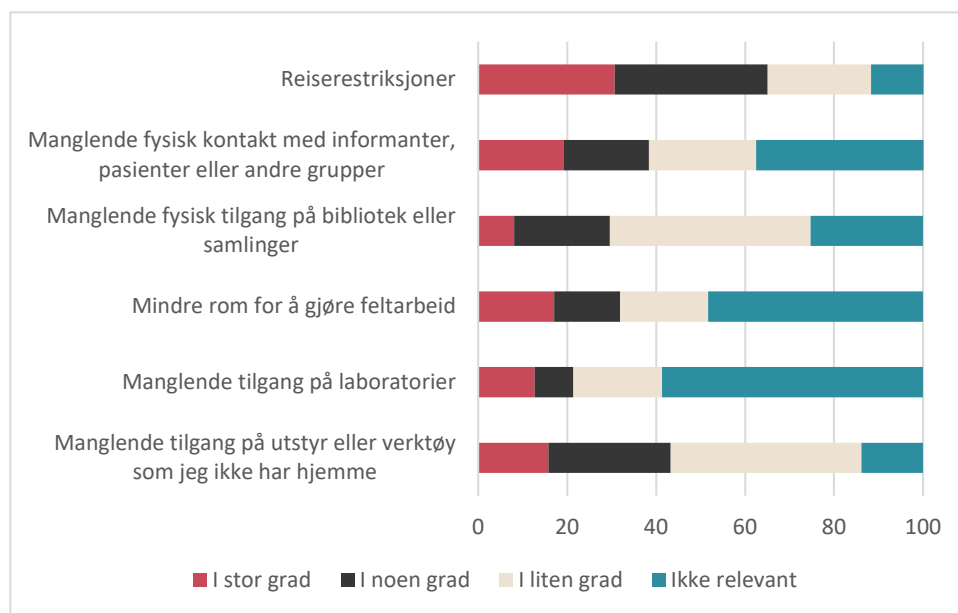
Siden de ulike institusjonene også har ulik grad av fagspesialisering, ser vi en rekke forskjeller der også. For eksempel er bare 8 prosent av respondentene fra private høyskoler helt enige i at deres forskning vanligvis var avhengig av utstyr eller verktøy som de ikke har hjemme, og denne delen av sektoren samt de statlige høyskolene har også beskjedent med laboratoriearbeid sammenlignet med universiteter og vitenskapelige høyskoler.

Begrensning på utenlandsreiser har rammet forskningen bredt

Vi har testet noen korrelasjoner og andre former for sammenheng mellom de ulike ressursene til forskning og det å oppgi at respondentene hadde brukt mer eller mindre tid på forskning etter nedstengningen. Hovedbildet er at i jo større grad respondentene uttrykte at en ressurs var noe deres forskning vanligvis avhenger av, desto mindre tid til forskning har de oppgitt. Dette ser vi for alle ressursene nevnt i denne delen av spørreskjemaet. Her trengs det grundigere statistiske analyser, men foreløpig tyder dataene på at utslagene er aller størst for dem som er avhengige av å reise utenlands.

6.2 Hindringer for forskning

For å følge opp spørsmålet om ressurser spurte vi direkte om i hvilken grad forskningen ble hindret av manglende tilgang til de samme ressursene (de to formene for reiser ble slått sammen til «reiserestriksjoner»). Vi ønsket med dette å koble direkte det forskningen vanligvis er avhengig av, med det respondentene opplevde av hindringer i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020.

Figur 6.2: Betydningen av hindringer for forskning i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020. (N=3195-3171)

Svarene viser at reiserestriksjoner fremstår som den viktigste hindringen, etterfulgt av mindre rom for feltarbeid og manglende fysisk kontakt med informanter, pasienter og andre grupper. Manglende fysisk tilgang på laboratorier samt biblioteker og samlinger og utstyr som en ikke har hjemme, er de minst viktige

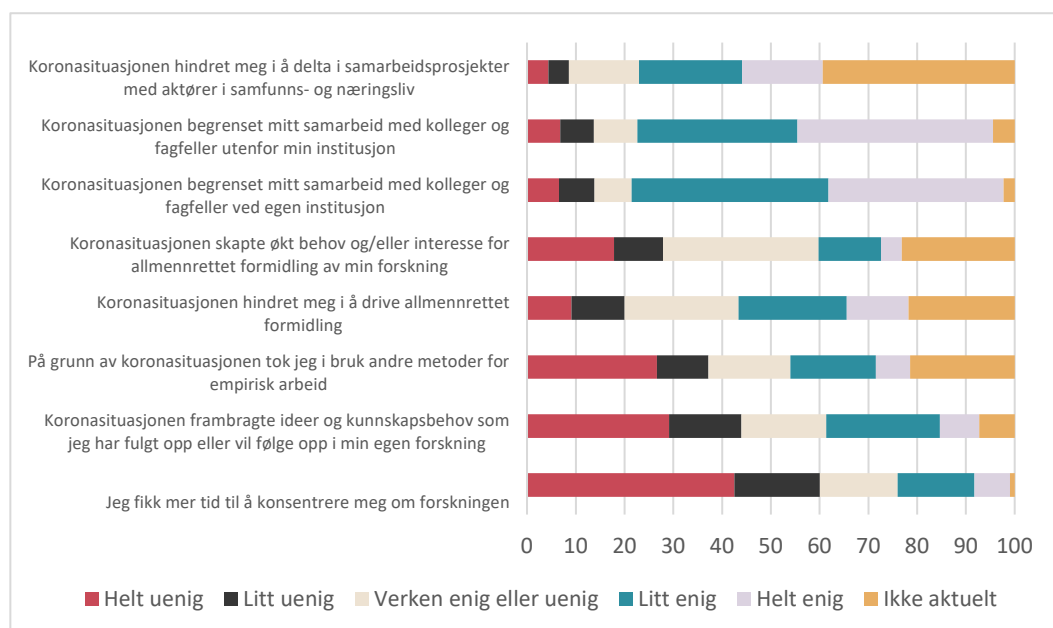
hindringene, men disse hindringene er til gjengjeld viktige for enkelte fag (se nedenfor).

Det er store fagforskjeller for alle disse hindringene, omtrent som for ressursene som forskningen vanligvis avhenger av. For eksempel er manglende fysisk kontakt med informanter og pasienter «i stor grad» en hindring for 46 prosent av respondentene fra samfunnsvitenskap, 21 prosent i medisin og helse og 17 prosent i humaniora, mot bare 6 prosent i både teknologi og matematikk-naturvitenskap. Reiserestriksjoner er også vurdert som en stor hindring i samfunnsfagene (35% helt enige), etterfulgt av humaniora (21%), matematikk-naturvitenskap (18%), medisin og helse (14%) og teknologi (9%).

Ser vi på stillinger, er manglende tilgang til utstyr og laboratorier et mye større problem for forskere, postdoktorer og stipendiater enn for de øvrige gruppene. Feltarbeid er en særlig hindring for stipendiatene, mens reiserestriksjoner er en større hindring for ansatte i førstestilling enn for de øvrige. Disse funnene må ses i sammenheng med de store utfordringene for stipendiater og postdoktorer som vi har observert gjennom intervjuene og ellers i rapporten.

6.3 Forskningshverdagen under korona

Et siste sett med spørsmål om forskning dreide seg om øvrige erfaringer fra forskningen i perioden fra 12. mars og resten av våren. Respondentene ble bedt om å ta stilling til både positive og negative utsagn om forskningshverdagen i den aktuelle perioden.

Figur 6.3: Påstander om forskning for perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020. (N=3212-3189)

Vi ser for det første at det er størst grad av uenighet om de fire positive utsagnene. Det respondentene i størst grad er uenige i, er utsagnet «jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen». Det var også flere uenige enn enige i at koronasituasjonen hadde gitt nye ideer, ledet til andre metoder for empirisk arbeid eller skapt et økt behov for allmennrettet formidling av forskningen. Et flertall var enige i at koronasituasjonen hadde begrenset samarbeidet med kolleger både ved egen og andre institusjoner og skapt hindringer for samarbeidsprosjekter med nærings- og samfunnsliv. Hovedbildet er med andre ord at koronasituasjonen har skapt betydelig flere negative enn positive effekter for forskningen.

Vi har sett nærmere på dem som svarte at koronasituasjonen har bidratt til mer interesse for formidling og at den har genert nye ideer eller kunnskapsbehov. Vi finner ingen klare mønstre blant dem som svarte positivt på formidling. Heller ikke når det gjelder nye ideer, er det noen klare grupper som skiller seg ut. Stipendiatene er mest uenige i dette, og det henger nok sammen med at deres prosjekter er mer fastlagte og mindre egnede for å ta inn et nytt perspektiv underveis. Vi ser også at forskere innenfor samfunnsvitenskap i litt større grad enn de andre er enige i at koronasituasjonen har skapt nye ideer og kunnskapsbehov. Dette kan være et uttrykk for at de store samfunnsmessige konsekvensene av pandemien har samfunnsvitenskapelig interesse, enda mer enn for medisin (som er omtrent på gjennomsnittet).

Hvis vi ser nærmere på spørsmålet om mer tid til å konsentrere seg om forskningen, viser dataene at det er forskere i rene forskerstillinger og forskere i den eldste aldersgruppen som i størst grad er enige i utsagnet. Andelen uenige er likevel større også i disse gruppene. Forskjellene mellom fagområder og institusjoner er små for dette spørsmålet. Disse funnene stemmer godt overens med det som ble beskrevet i kapittel 4 om tidsbruk.

Videre ser vi at hele tre av fire sier seg enig i at koronasituasjonen har begrenset samarbeidet med kolleger, både internt og utenfor institusjonen. Det er kanskje ikke så overraskende, siden vi ikke spurte om grad av begrensning. Det er likevel interessant at dette framtrer så sterkt blant forskerne. I intervjuer med administrasjon og ledelse får vi inntrykk av at digitale møter har kompensert for mye av informasjonsbehovet og håndteringen av «daglig drift». Men det påpekes samtidig at det kreative og utviklende samarbeidet har vært vanskelig å få til uten å møtes fysisk. Det siste kan være en hovedforklaring på at så mange forskere har opplevd manglende samarbeid som en hindring.

I fritekstfeltet knyttet til spørsmålene om forskning kom det 240 åpne svar. Svært mange peker på at forskning ble nedprioritert på grunn av undervisning og krevende hjemmesituasjon. Dette omtales i til dels sterke ordelag (se også kapittel 4).

Et annet trekk som går igjen, er at samarbeidet rundt forskningsprosjekter ble skadelidende på grunn av mangel på samarbeidsarenaer og forsinkelser hos forskningspartnerne. Sitatene nedenfor er eksempler på slike meldinger:

Samarbeid med kolleger ble begrenset på grunn av at de også hadde utfordringer knyttet til nedstenging av lab. Kontakten var uendret, men produktiviteten var sterkt begrenset.

Det man mister når all kommunikasjonen skjer digitalt, er de tilfeldige samtalene på gangen eller på en konferanse, som ofte fører til gode ideer eller til og med nytt samarbeid. Samarbeidet man har uansett fungerer ganske greit digitalt, så lenge man allerede kjenner hverandre fra før.

For forskningens del var den største ulempen at mye tid gikk med til andre ting, og særlig undervisning og administrasjon knyttet til undervisning. Det var også tyngre å drive prosjekt, fordi de fleste i gruppa var i en vanskelig situasjon og klarte å bidra mindre enn ønskelig. Jeg ser også at for store internasjonale prosjekter er det viktig for framgangen at man klarer å møtes litt.

Sitatene illustrerer for det første at koronasituasjonen har lagt en kraftig demper på forskningsaktiviteten. Dette kom også klart fram i intervjuene, hvor mange informanter trakk fram at forskningen har kommet i andre rekke og fått mindre oppmerksomhet. «Endelig er det noen som spør oss om forskningen», sa en av intervjuinformantene våre.

Uttalelsene ovenfor understreker også et annet poeng, nemlig at svært mye forskning skjer i grupper, og er avhengig av partnernes bidrag. En hindring hos én partner kan dermed forsinke forskningen til andre partnere, selv om disse i utgangspunktet ikke er like berørt av koronasituasjonen. Denne «dominoeffekten» har vært mindre omtalt, men kan ha hatt stor betydning for mye av forskningsaktiviteten under pandemien.

6.4 Doktorgradsstudentenes situasjon

Spørreskjemaet inkluderte fire spørsmål som spesifikt rettet seg mot doktorgradsstudentenes situasjon. Som vist i kapitlet om veiledning (se kap. 5.3), er et flertall positive til hvordan nettbasert veiledning fungerte som alternativ til vanlig veiledning. 24 prosent er helt enige og 30 prosent litt enige i dette utsagnet, men så mange som 20 prosent er litt uenige og 9 prosent helt uenige (resten svarte «verken enig eller uenig»).

Vi velger å tolke resultatene som at det er «vanlig veiledning» som foretrekkes, men at alternativet har fungert noenlunde for de fleste. Det samme bildet ser vi for neste spørsmål med påstanden «Jeg ble overlatt til meg selv under nedstengningen og hadde lite kontakt med veileder». 41% er helt uenige og 19% litt uenige, mens 10% er helt enige og 19% litt enige. For et mindretall førte altså nedstengningen til dårlig kontakt med veileder. Det er ingen fag- og institusjonsforskjeller for disse spørsmålene.

7 av 10 doktorgradsstudenter tror de blir forsinket

Derimot ser vi at mange stipendiater tror de blir forsinket. Bare 17 prosent av doktorgradsstudentene svarer at de ikke tror nedstengningen i vårsemesteret kommer til å lede til forsinkelser. 13 prosent svarte «vet ikke», mens de resterende fordeler seg omtrent likt på kategoriene «Ja, mindre enn ett semester» og «Ett semester eller mer». Dette er bekymringsverdige tall. De reflekterer også mye av det bildet som framkom i en egen undersøkelse gjort av Stipendiatororganisasjonene i Norge i september 2020. Her ble det bl.a. avdekket at 84 prosent av stipendiatene var forsinket, hvorav 87 prosent oppga at de trengte utsettelse (SiN, 2020).

Ulik praksis for håndtering av forsinkelser

Det tredje spørsmålet til stipendiatene gir et noe mer positivt bilde. Nesten halvparten (47%) av doktorgradsstudentene sier at de er blitt tilbudt forlengelse av doktorgradsperioden. Vi vet ikke hvor omfattende denne forlengelsen eventuelt er, og hva den innebærer av finansiering. Men fra intervjuene har vi fanget opp at det lenge var mye frustrasjon og uklarheter om regler for og grad av kompensasjon for forsinkede stipendiater (se også kapittel 7), men at institusjonene og Kunnskapsdepartementet etter hvert har kommet fram til ordninger på området. Det er en viss sammenheng mellom variablene for forsinkelse og tilbud om utsettelse: 56 prosent av stipendiatene som tror de blir forsinket mer enn ett semester, har fått tilbud om forlengelse, mot 52 prosent av dem som tror de blir forsinket opp til ett semester.

Heller ikke på disse spørsmålene er det særlige fagforskjeller, og forsinkelsene er logisk nok også jevnt fordelt på de ulike institusjonstypene. Vi ser ganske store forskjeller mellom institusjoner med hensyn til om kandidatene er blitt tilbudt forlengelse, noe som kan gjenspeile ulike praksiser for å tilby forlengelse, for eksempel om de ble tilbudt til alle eller til alle som søkte, og eventuelt hvilke kriterier som ble lagt til grunn. Ut fra intervjuene har vi fanget opp at det også har vært en del ulik praksis mellom fakulteter ved samme institusjon. Noen av institusjonene har få kandidater i datamaterialet, så det er ikke relevant å se på alle. Hvis vi bare tar med institusjoner med mer enn 10 doktorgradskandidater i undersøkelsen,

varierer andelen som er tilbudt forlengelse, fra 29 prosent ved NTNU til 70 prosent ved OsloMet og 85 prosent ved Universitetet i Agder. UiT og NMBU ligger rundt 10 prosentpoeng over gjennomsnittet (47%), mens de øvrige ligger nær snittet.

6.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett at koronasituasjonen førte til at en stor del av forskerne i UH-sektoren opplevde hindringer for egen forskning i løpet av våren 2020. Reiserestriksjoner er den faktoren som mest gjennomgående hindret forskningen. Det går igjen som en viktig hindring på tvers av alle fag. Dette henger også sammen med at redusert samarbeid ser ut til å ha gått betydelig ut over forskningen. Svarene understreker hvor viktig samarbeid er for forskningen og hvor avhengig mange forskere er av partnernes bidrag.

Vi ser at noen forskere har opplevd positive effekter av koronasituasjonen, men som for studentene er denne gruppen i klart mindretall, og det er vanskelig å finne klare mønstre blant dem som svarer positivt.

Doktorgradsstipendiater ser derimot ut til å ha blitt spesielt rammet av koronasituasjonen. Hele syv av ti stipendiater tror de blir forsinket, et mønster som både gjenspeiles og forsterkes i andre undersøkelser gjort på høsten 2020. Nesten halvparten av stipendiatene oppgir at de er tilbudt forlengelse, men her ser det ut til å være store forskjeller mellom institusjoner. Vi vet dessuten lite om omfanget av utsettelsen og eventuell økonomisk kompensasjon. Dette kan det være viktig å ha oppmerksomhet om framover.

7 Omstilling og læring

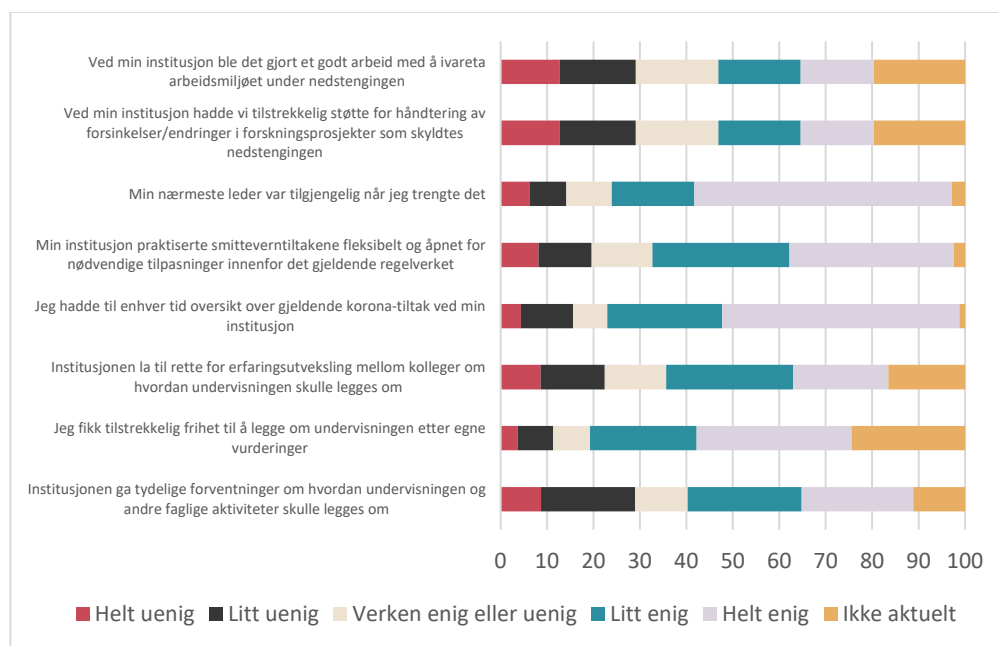
For hele UH-sektoren har overgangen til digitale undervisnings- og arbeidsformer vært en betydelig omstilling i seg selv. I tillegg har situasjonen stadig endret seg, slik at institusjonene har måttet forholde seg til endrede retningslinjer og håndtere raske skift. På den annen side har situasjonen framtvinget mye læring, kunnskapsdeling og nye løsninger. I dette kapitlet ser vi primært på hvordan institusjonene og de ansatte har håndtert situasjonen, hvilke utfordringer de har hatt og hva de har lært av omstillingene.

7.1 Institusjonelle forhold

Spørreundersøkelsen til de faglig ansatte inneholdt et sett med spørsmål/påstander om institusjonens håndtering og oppfølging av koronasituasjonen. I tillegg var dette selvsagt et sentralt tema i de intervjuene som er gjort ved tre institusjoner. Begge kilder omtales hver for seg nedenfor.

7.1.1 De ansattes syn på institusjonenes håndtering

På de åtte spørsmålene om institusjonens arbeid med nedstengningen, heller alle svarene mot mer enig enn uenig. Størst enighet er det om at «min nærmeste leder var tilgjengelig når jeg trengte det», «jeg hadde til enhver tid oversikt over gjeldende korona-tiltak ved min institusjon» og «jeg fikk tilstrekkelig frihet til å legge om undervisningen etter egne vurderinger». Relativt sett lavest enighet var det om utsagnet «ved min institusjon hadde vi tilstrekkelig støtte for håndtering av forsinkelser/endringer i forskningsprosjekter som skyldtes nedstengningen». Det er også relativt få som er enige i utsagnene «ved min institusjon ble det gjort godt arbeid med å ivareta arbeidsmiljøet under nedstengningen» og «institusjonen ga tydelige forventninger om hvordan undervisningen og andre faglige aktiviteter skulle legges om».

Figur 7.1: Påstander om institusjonens oppfølging av koronasituasjonen i perioden 12. mars og ut vårsemesteret 2020. (N=3815)

Det er ganske stor variasjon i svarene, og et mindretall er helt uenige i de ulike utsagnene. Størst er andelen for tilstrekkelig støtte til håndtering av forsinkelser i forskning (12 % helt uenige) og godt arbeid med ivaretagelse av arbeidsmiljøet (12,5 % helt uenige).

Totalt indikerer dataene at institusjonene har kastet seg rundt og gitt de ansatte både frihet og ulike former for støtte til omlegging av undervisningen, om enn ikke alltid med tydelige forventninger. De ansatte har hatt god oversikt over gjeldende tiltak. Utfordringer knyttet til forskning og arbeidsmiljø ser ut til å ha vært dårligst ivaretatt. Svarene kan også reflektere den autonomien som preger akademia, i den forstand at de ansatte ser ut til å ha fått stor frihet til å håndtere situasjonen slik de selv mener er best, men i mer varierende grad opplevd støtte til den faktiske håndteringen av kjerneoppgavene. At informasjon om tiltakene har vært god, bekreftes også i intervjuene. Flere informanter framhever at korte digitale informasjonsmøter og egne «koronasider» på nettet med hell har vært brukt for å nå ut med informasjon til hele organisasjonen. På dette området synes digital kommunikasjon å ha fungert meget godt, selv om det også her er unntak (se også 7.1.2 nedenfor).

Forskjellene mellom kjønn er igjen ganske tydelige: Kvinner er i mindre grad enige i samtlige utsagn enn menn, og aller størst forskjell er knyttet til spørsmålet om ivaretagelse av arbeidsmiljøet (på en skal fra 1-5 svarer menn i gjennomsnitt 3.4 og kvinner 3.1). Misnøye med institusjonens ivaretagelse av arbeidsmiljøet er også noe som framkommer av Forskerforbundets undersøkelse av ansatte i sektoren. Den ble gjennomført høsten 2020, og avdekket blant annet at halvparten av

de ansatte var uenige i at institusjonen hadde vært «ekstra oppmerksom på arbeidsmiljøet». Ansatte i rekrutteringsstillinger var mest uenig og ansatte i ledersstillinger minst uenig (Forskerforbundet, 2020).

Enda større er forskjellene når vi ser på om respondentene hadde tilgang til god arbeidsplass. De tre gruppene svarte ganske forskjellig, og de uten tilgang til egnet arbeidsplass var i minst grad enige i utsagnene. For fire av utsagnene – om forventninger, erfaringsutveksling, håndtering av forskning og ivaretagelse av arbeidsmiljø – er respondentene uten egnet arbeidsplass mer uenige enn enige i utsagnene, med et gjennomsnitt på 0,9 og 0,8 under dem med en godt egnet arbeidsplass (på en skala fra 1–5) på forskningshåndtering og arbeidsmiljø. Dataene viser med andre ord at selv om respondentene på disse spørsmålene i hovedsak er positive til støtten de har fått fra institusjonen, er det en del som er svært misfornøyd, og dårlig arbeidsplass hjemme er en viktig del av dette bildet. Noe av det samme mønsteret ser vi når det gjelder ansvar for barn på grunn av stengt skole/barnehage, men her er de absolutte forskjellene langt mindre.

Også forskjellene mellom stillingskategorier er tydelige. Respondenter i lederstillinger er aller mest enige i samtlige utsagn om institusjonens støtte. Videre ser vi at tilfredsheten med institusjonens støtte synker med stillingsnivå for de fast ansatte; det vil si at professorene og tilsvarende er mer enige enn førsteamanuensene, som er mer enige enn amanuensene osv. Postdoktorene og stipendiatene svarer mer på nivå med professorene, bortsett fra når det gjelder forsinkelser, hvor stipendiatene er mer uenige enn enige i at institusjonen har gitt god støtte. Det siste er ikke overraskende sett i lys av at mange stipendiater har opplevd forsinkelser (se kapittel 6) samt at institusjonene selv synes å ha strevd med å håndtere slike forsinkelser (se kapittel 7.1.2 nedenfor).

Forskjellene mellom fagområder er ikke så tydelige, men det er noen utslag som kan noteres. Respondenter fra medisin og helse sier i mindre grad at de fikk gjøre egne vurderinger i omleggingen av undervisningen, var litt mer uenige i at ivaretagelsen av arbeidsmiljøet var god (med teknologene i motsatt ende av skalaen) og litt mer uenige i at håndtering av forsinkelser i forskningen var tilstrekkelig. Også forskjellene mellom institusjonene er relativt beskjedne. Respondenter fra statlige høyskoler var mer uenige enn resten i fleksibiliteten og god håndtering av arbeidsmiljø, mens de fra private læresteder var mer enige enn resten i punktet om arbeidsmiljø. Det kan ha en sammenheng med at dette er mindre og ofte mer homogene institusjoner. Mellom universitetene er det noen forskjeller, men vi har ikke funnet noe tydelig mønster. OsloMet har svar som ligger nærmere de statlige høyskolene enn gjennomsnittet for universitetene på de fleste punktene, som sannsynligvis kan relateres til at OsloMet har flere profesjonsutdanninger, men også andre læresteder skiller seg noe ut på enkeltutsagn.

7.1.2 Erfaringer fra administrasjon og ledelse

Siden spørreundersøkelsen ikke gikk til administrativt ansatte, ble denne gruppens synspunkter innhentet gjennom intervjuer ved tre ulike institusjoner; Arkitektur- og designhøgskolen (AHO), Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Sørøst-Norge (USN) (se kapittel 10.3 for en beskrivelse av intervjuopplegget).

Utfordringer ved nedstengningen (våren 2020)

Selv om enkelte i ledelsen hadde innstilt seg på innstramminger, kom selve nedstengningen 12. mars 2020 som et sjokk på alle institusjonene. Alle informantene understreker at høyest prioritet var å legge om til digital undervisning og sørge for at flest mulig av de planlagte aktivitetene ble gjennomført. Dette gjaldt særlig eksamen og doktordisputaser. Generelt framgår det at den raske omleggingen til digital undervisning medførte to hovedutfordringer: (1) usikkerhet rundt kvaliteten på undervisningen og (2) utfordringer knyttet til å finne fram til passende og gjennomførbar eksamen. Det digitale undervisningsopplegget den første tiden var stort sett lite gjennomarbeidet, og flere informanter omtaler det som «strakstil-tak» og «minimumsløsninger». I de mer praktiske fagene og ferdighetsfagene måtte man endre metodikk totalt, og det var utfordrende å finne ut hva digitalisering av undervisning og læringsprosesser betyr for vurdering. Ifølge informantene handlet ikke problemene rundt praksis bare om strenge smittevernregler, men også om at regelverket for gjennomføring av praksis var rigid og lite fleksibelt for en slik situasjon.

De tre institusjonene vi intervjuet hadde noe ulik oppfatning av egen «digital beredskap». Ved UiB understreket flere at institusjonen lenge har satset på digital undervisning og hadde mye glede av dette da situasjonen oppstod. Det samme gjaldt USN, som har hatt digitalisering som et satsingsområde og i tillegg vært nødt til å praktisere mye digital kommunikasjon som følge av at de er spredt på åtte forskjellige campus med betydelig geografisk avstand. Begge trakk fram interne lærings- og ressursentre som viktige i omleggingen. AHO er derimot en betydelig mindre institusjon med utpreget praksisorienterte fag. De hadde liten grad av digital undervisning før pandemien og ble derfor veldig berørt av den fysiske nedstengningen. Opplevelsen av kreativitet, innsatsvilje og dugnadsånd går imidlertid igjen hos alle informanter, og synes å ha vært spesielt til stede i den første fasen våren 2020. Følgende to sitater fra ledelseshold beskriver dette:

Det var en enorm innsatsvilje og kreativitet i begynnelsen på tvers av hele organisasjonen.

Jeg tror jeg aldri har vært så stolt av institusjonen min som akkurat i denne perioden (våren 2020).

Et hovedinntrykk fra intervjuene er også at beredskapsarbeidet har fungert godt og effektivt. Dette synes ikke å være noe som bare ledelsen har opplevd. Også ansatte på fakultets- og instituttnivå samt student- og ansattrepresentanter oppgir at de har vært tatt med på råd og inkludert i beredskapsarbeidet og den videre oppfølgingen. På dette området ser det også ut til at digitale møteformer har fungert svært godt og gitt rom for hyppige, korte møter som alle involverte har kunnet delta i.

Ekstern og intern kommunikasjon

De informantene som har vært involvert i kommunikasjon med myndighetene, gir jevnt over et positivt bilde av denne dialogen. Et unntak som nevnes, er kommunikasjonen rundt selve nedstengningen 12. mars. Ifølge noen informanter ble det gitt uklare beskjeder rundt den første nedstengningen, slik at man kom «skjevt ut på hoppkanten». Det pekes også på tilfeller hvor informasjon om UH-sektoren har nådd mediene før institusjonene, og at man derfor har havnet bakpå i kommunikasjonen med egne ansatte og studenter. Reglene for innreise for internasjonale studenter samt utsettelse for doktorgradsstipendiater er to andre spesifikke spørsmål som synes å ha skapt usikkerhet i dialogen mellom institusjonene og departementet.

Det samlede inntrykket er likevel at dialogen og informasjonen har vært god, og at det er stor forståelse og respekt for den vanskelige situasjonen som departementet og myndighetene har stått oppe i. Vi oppfatter også at institusjonene har satt pris på å få bruke handlingsrommet sitt for å finne de beste løsningene lokalt. Dette har vært nødvendig for å finne pragmatiske løsninger på ulike dilemmaer. En av informantene sammenfattet dette som en forventning om å «være streng, men få til alt».

En annen utfordring som blir fremhevet, er at det har vært krevende å forholde seg til lokale forskrifter i den enkelte kommune, og spesielt der institusjonen har virksomhet i flere kommuner. Hovedproblemet synes å ha vært de mange skiftene, mens dialogen med kommunale myndigheter og smittevernoverlege synes å ha vært god.

Videre hevder flere informanter at det har vært vanskelig å tolke smittevernregler opp mot egen institusjon. Ulike enheter og ansatte har tolket reglene ulikt. I tillegg har det ikke nødvendigvis vært slik at alle studenter og ansatte har ønsket mest mulig åpning. Noen har tvert imot vært bekymret for egen helse og ønsket strengere praksis. Følgelig har det vært vanskelig å finne løsninger som treffer alle.

I intervjuene vises det også til situasjoner der kommunikasjonen blir vanskelig på grunn av uklare/inkonsistente regler eller ulike tolkninger. For eksempel kan det være vanskelig å kommunisere til studenter at campus er stengt, mens de skal

ha praksis i samme kommune, eller at institusjonens bibliotek er stengt, mens folkebiblioteket like ved holder åpent.

Med tanke på den interne informasjonsflyten virker det som den digitale kommunikasjonsformen har fungert bra. Institusjonene har hatt egne nettsider med «koronainformasjon» og formidlet oppdateringer via e-post eller hyppige meldinger. En hovedutfordring som flere trekker fram, er valget mellom å stramme inn for en lang periode og skape forutsigbarhet, kontra det å vente i det lengste, utnytte alle lettelser og tåle uforutsigbarhet.

Arbeidsmiljø og arbeidsvilkår

Siden brorparten av informantene våre var administrativt ansatte, er det kun for denne gruppen vi kan si noe direkte om arbeidsmiljøet. Samtidig har informantene kommet med betraktninger om arbeidsmiljøet ved hele organisasjonen og dermed pekt ut over egen situasjon.

Den viktigste endringen for administrasjonen har vært bruken av hjemmekontor. Den synes å ha vært utstrakt og langvarig, spesielt ettersom faglig ansatte og studenter har vært høyere prioritert enn det administrative personalet når adgang til campus har vært begrenset. Samarbeidet og samholdet i organisasjonen synes å ha blitt styrket av de mange utfordringene, selv om det har medført betydelig merarbeid for enkelte grupper. Det understrekes samtidig at miljøet slites over tid av mangel på fysisk kontakt. Oppfølging av nyansatte har vært spesielt vanskelig i denne situasjonen. Videre sier flere i administrasjon og ledelse at de er oppriktig bekymret for studentenes psykiske helse og for situasjonen for unge forskere (stipendiater og postdoktorer), spesielt gjelder det internasjonale studenter og forskere, hvor mange har opplevd ensomhet.

Langtidsvirkninger og behov for nytenkning

Et gjennomgående trekk fra alle intervjuene er at dagnadsånden og fleksibiliteten i løpet av vårsemesteret 2020 har gått over i en følelse av tretthet, slitasje og frustrasjon. Dette merkes i hele organisasjonen. En av informantene uttrykte det slik:

Vi så dette som et kortere løp. Motivasjonen, isolasjonen, ensomheten, dårlige arbeidsforhold, dårlig arbeidsmiljø, alt dette begynner å tære litt på.

Mange informanter mener derfor at institusjonene har lyktes godt med å «slukke branner» og håndtere de skiftende utfordringene. Men de har måttet nedprioritere langsiktig kvalitetsutvikling og strategisk tenkning, fordi arbeidssituasjonen med hjemmekontor og håndtering av kortsiktige utfordringer ikke har gitt ro til å tenke og planlegge framover. En informant mener at sektoren er inne i en «strategipause», og at det nå er et stort etterslep når det gjelder langsiktig planlegging.

7.2 Digital omstilling og læring

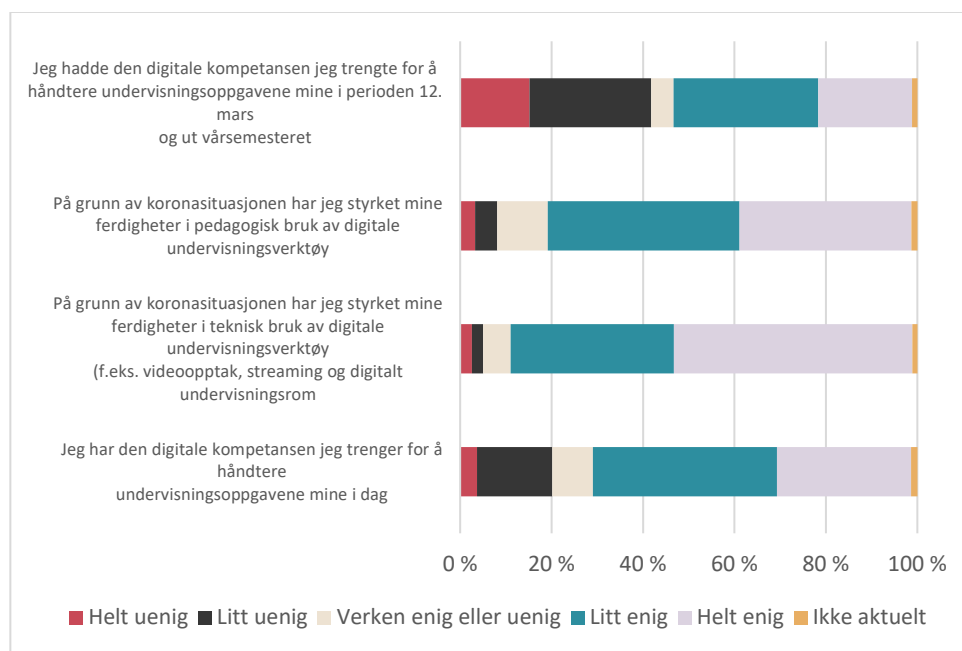
Den raske og omfattende omleggingen til digital undervisning og kommunikasjon har som nevnt vært en utfordring og «stresstest» for institusjonene. Her belyser vi hvordan henholdsvis faglig ansatte og administrasjon og ledelse har opplevd og håndtert denne omstillingen.

7.2.1 Studentenes digitale kompetanse

Digital kompetanse blant studentene ble ikke kartlagt spesifikt i spørreundersøkelsen som gikk til dem, dels for å unngå for mange spørsmål i skjemaet, dels fordi vi antok at norske studenter generelt har relativt høy digital kompetanse (jf. kapittel 2). Likevel ble det spurt om hvorvidt mangel på egen digital kompetanse hindret studentene i å delta i undervisningen. Svarene viser at kun 15 prosent av studentene opplever dette som et problem (se også kapittel 4). Det er heller ikke særlig forskjell når det gjelder alder. Studentundersøkelsen viser videre at 44 prosent av studentene er uenige i at mangelfull digital kompetanse hos de faglig ansatte har påvirket undervisningskvaliteten negativt. Kun en tredel (31%) sier seg enig i dette. Det er altså få studenter som har opplevd mangel på digital kompetanse som en hindring. Bildet er også positivt, dog noe mer delt, når det gjelder studentenes oppfatning av de faglig ansattes kompetanse i undervisningssammenheng (se kapittel 4)

7.3 De faglig ansattes digitale kompetanse og læring

De faglig ansattes oppfatning av egen digital kompetanse ble kartlagt nærmere i spørreundersøkelsen som gikk til dem. Først ble respondentene bedt om å vurdere sin digitale kompetanse før 12. mars 2020. Deretter ble de bedt om å vurdere hvordan kompetansen har utviklet seg, og til slutt hvor godt de er rustet for digital undervisning per nå (dvs. desember 2020).

Figur 7.2: Påstander om institusjonens oppfølging av koronasituasjonen i perioden 12. mars og ut vårsemesteret 2020. (N=2505-2501)

Ni av ti har blitt bedre i teknisk bruk av digitale verktøy

Vi ser et tydelig todelt bilde når det gjelder den digitale kompetansen før 12. mars. Dette er i tråd med hovedinntrykket av en sektor med store forskjeller mellom personer, fagmiljøer og institusjoner når det gjelder digital kompetanse og modenhet. Derimot ser vi at de aller fleste mener at de har styrket sin kompetanse i løpet av perioden; Ni av ti har blitt bedre teknisk og åtte av ti bedre pedagogisk. Totalt sier drøyt 70 prosent at de har den digitale kompetansen de trenger for å håndtere sine undervisningsoppgaver i dag (dvs. desember 2020). Det er en klar sammenheng mellom svak vurdering av egen digital kompetanse og det å bruke mer tid på forberedelse og gjennomføring av undervisning.

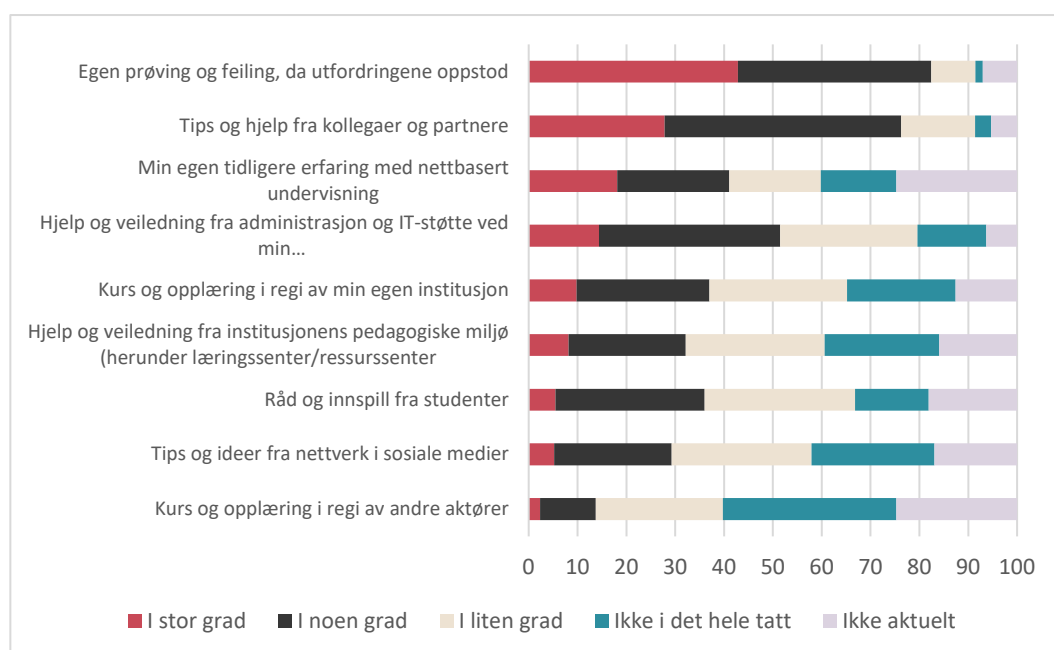
Størst kompetanseheving hos dem som sto svakt før 12. mars

Manglende digital kompetanse ved nedstengningens begynnelse øker med alder. Det samme gjelder nåværende digitale kompetanse, selv om forskjellen mellom aldersgruppene er noe mindre her. Alle grupper har økt sin kompetanse knyttet til teknisk og pedagogisk bruk av digitale verktøy. Det samme mønsteret ser vi for stillingskategorier, hvor digital kompetanse er høyest hos postdoktorer og doktorgradsstipendiater (som også er yngre). Det er ingen vesentlige forskjeller mellom institusjoner, men store forskjeller mellom fagområder. Lavest digital kompetanse finner vi i medisin og helse, etterfulgt av samfunnsvitenskap og humaniora, og med teknologene i motsatt ende av denne skalaen. Forskjellene mellom fagområdene

er større på spørsmålet om digital kompetanse før nedstengningen enn kompetansen på tidspunktet for undersøkelsen. Det er logisk nok også respondenter fra fag med svak score på digital kompetanse ved nedstengningen som i størst grad har styrket sin kompetanse i teknisk og pedagogisk bruk av digitale undervisningsverktøy. Mellom lærestedstypene er det små eller ingen forskjeller.

Prøving og feiling viktigst for læring

Siden de aller fleste oppgir å ha hevet sin digitale kompetanse på grunn av kornasituasjonen, er det interessant å se nærmere på hvilke kilder/ressurser som har vært viktige for de faglig ansattes læring på dette området.

Figur 7.3: Betydning av ressurser for å håndtere de digitale utfordringene som oppsto etter 12. mars og ut vårsemesteret 2020. N=3684

Egen prøving og feiling (1,7) samt tips og hjelp fra kolleger og partnere (1,9) framtrer som de klart viktigste kildene til læring, etterfulgt av egen tidligere erfaring med nettbasert undervisning (2,4) og hjelp og veiledning fra administrasjon og IT-støtte ved institusjonen (2,5). Tallene i parentes viser til gjennomsnittlig score på en skala fra 1 til 4 hvor 1 er «i stor grad», 2 er «i noen grad», 3 er «i liten grad» og 4 er «ikke i det hele tatt». Kurs og opplæring i ekstern regi (3,3) er det minst viktige etterfulgt av tips og ideer fra nettverk i sosiale medier (2,9). Midt på treet finner vi råd og innspill fra studenter (2,7), kurs og opplæring i regi av egen institusjon (2,7) og hjelp og veiledning fra institusjonens pedagogiske miljø (2,8). I kapittel 5.2.1 så vi også at de faglig ansatte i stor grad har innhentet og brukt innspill fra studentene til forbedring av den nettbaserte undervisningen.

Liten tid til pedagogisk kompetanseheving

I sum uttrykker svarene at de digitale utfordringene først og fremst er blitt håndtert relativt uformelt og med «de nære ressurser» som viktigst. Betydningen av uformell læring og «learning by doing» er et kjent trekk ved hele det norske arbeidslivet (Lorenz og Lundvall et al, 2016). I dette tilfellet henger det nok også sammen med at alt måtte omstilles så raskt, og at det derfor ikke var tid til å delta på eksterne kurs for å lære. Disse uttalelsene fra de åpne svarfeltene illustrerer hvordan tidsnød har påvirket hvordan de ansatte har lært under koronasituasjonen:

Punkter jeg har tatt «Ikke aktuelt» på er ikke fordi disse tilbudene ikke fantes eller var dårlig, men fordi jeg ikke hadde tid til å benytte meg av det (...).

Det ble mye armer og bein etter den 12. mars. Noe funket bra, og noe ikke fullt så bra. Jeg tok i tidsrommet et kurs i universitetspedagogikk, men jeg føler vel egentlig ikke at det var til stor hjelp. Det viktigste i vårsemesteret var egentlig bare å snu seg rundt og begynne å bruke zoom og lage videoer (...)

Problemet er at vi ikke har hatt tid til kompetansebygging, det har vært mer krisehåndtering. Men, jeg ser at noe digital undervisning kan fungere og gir også muligheter til mer internasjonalt samarbeid på undervisning.

Hadde veldig nytte av nettverket Digital dugnad i høyere utdanning. Mange gode og nyttige webinarer.

Hjelp fra ektefelle som også var på hjemmekontor.

Blant de mer enn 150 fritekstsvarene på dette spørsmålet er det en god del som framhever ulike kurs og tips for å håndtere IT-tekniske utfordringer, mens få trekker fram institusjonens pedagogiske læringsressurser. Det ene sitatet ovenfor viser til Facebook-gruppen «Digital dugnad i høyere utdanning», som ble etablert som et direkte svar på koronasituasjonen for å dele primært praktiske erfaringer med nettbasert undervisning. Gruppen har i dag over 4500 medlemmer¹⁴. Fra spørreundersøkelsen finner vi også at teknisk støtte har vært vesentlig viktigere (eller mer tilgjengelig) enn pedagogisk støtte, selv om skillet kanskje ikke alltid er like tydelig. Her er det altså betydelig samsvar mellom mønstrene i de åpne svarene og i spørreundersøkelsen.

Egen prøving og feiling viktig ved alle læresteder

Aldersforskjellene når det gjelder læring er også omtrent som forventet: De eldste gruppene har i mindre grad basert seg på egen tidligere erfaring, de har brukt institusjonens hjelp og kurs oftere, mens de i mindre grad har brukt sosiale medier. Det samme gjelder for stillingskategorier. Når det gjelder forskjeller mellom læresteder, er egen prøving og feiling like viktig for alle. Respondenter fra statlige høg-

¹⁴ <https://www.facebook.com/groups/134815737970541/>

skoler har i større grad basert seg på egen tidligere erfaring, mens de fra private høyskoler i større grad gir uttrykk for at hjelp fra administrasjon og IT-støtte, institusjonens kurs og opplæring og tips og ideer fra sosiale medier var viktige. Det er også en god del fagområdeforskjeller, hvorav en av de tydeligste er at betydningen av pedagogisk hjelp og støtte og kurs og opplæring i regi av institusjonen er viktigere for respondentene fra medisin og helse enn for de øvrige. Dette er en av flere indikasjoner på at medisin og helse er et fagområde hvor en relativt stor andel av både studenter og faglig ansatte opplever svakere digital kompetanse.

7.3.1 Institusjonenes arbeid med digital omstilling

Håndteringen og erfaringene med den digitale omstillingen var et gjennomgående tema også i intervjuene. Fra alle tre institusjoner pekes det på at koronasituasjonen har framtvinget en bred mobilisering rundt digitale undervisnings- og arbeidsformer. UiB og USN hadde som nevnt stor grad av etablerte sentre, læringsressurser, metoder og verktøy på plass. Mye av infrastrukturen for digital undervisning var dermed allerede på plass 12. mars, men mye av den var også tilpasset digital undervisning på campus og ikke at alle studentene var hjemme. Koronasituasjonen skapte et brått behov for å ta i bruk alle ressurser på feltet. Også ved AHO, som etter egen vurdering startet så å si på null, meldes det om en rivende utvikling av nye metoder for å undervise digitalt og blant annet bruke digital plattform for å vise utstillinger. Det siste har vist seg å gi et mye bredere nedslagsfelt internasjonalt og er dermed noe som institusjonen vil fortsette med.

Generelt ser det ut til å ha vært tett samarbeid mellom studieadministrasjonen og instituttlederne for å legge om emneplaner og eksamen til digitale formater. Dog framgår det at de som har sittet nærmere det faglige, karakteriserer det meste av digitaliseringen i første omgang som minimumsløsninger og strakstiltak for å gjøre undervisning planlagt for et fysisk format tilgjengelig på nett. I forskningen om digitalisering av høyere utdanning dras det nå et skille mellom planlagt og nødvendighetsdrevet digital undervisning – «online learning vs. emergency remote teaching» (Hodges et al, 2020; Morales et al, 2021). Vårt materiale tyder på at mye av digitaliseringen i UH-sektoren det siste året har tilhørt den siste kategorien. Det betyr igjen at verdien av nettbasert undervisning ikke bare bør vurderes på bakgrunn av det man har erfart under koronapandemien.

Utover høsten har planene blitt noe mer gjennomtenkte, men stadige skift i smittesituasjonen har gjort det vanskelig å gjennomføre alt som planlagt. Spesielt gjelder det de hybride undervisningsformene som kombinerer nettbasert og fysisk undervisning.

De som har sittet nært på det IT-tekniske, mener at den tekniske delen av omleggingen har gått meget bra. Det meldes om et stort arbeidspress, men få store

problemer. Ifølge informantene virker det som at det rent teknisk er lettere å håndtere enten helt fysiske eller helt digitale møter og undervisningsformer, mens kombinasjonen er mer krevende. En annen utfordring som går igjen fra den tekniske siden, er at det er vanskelig å prioritere mellom ulike henvendelser fra faglig ansatte som trenger hjelp, «alle mener jo at akkurat deres problem er det mest presserende, men vi har ingen forutsetninger for å rangere».

7.4 Nytenkning og nye løsninger

I tillegg til organisatorisk omstilling og digital kompetanseheving kan koronasituasjonen ha skapt eller framskyndet nye metoder og løsninger på ulike områder. Som vi så i kapittel 6 (se figur 6.3), sier én av fire av de faglig ansatte at de har utviklet nye metoder for empirisk arbeid på grunn av koronasituasjonen. Og én av tre sier at de har fått nye ideer som kan følges opp i forskningen. Fra sentralt hold er det også utlyst midler til forskning på problemstillinger relatert til pandemien. I mai 2020 hadde Forskningsrådet flere hasteutlysninger med ekstraordinære midler til forskning rettet mot bekjempelse av pandemien, til helseinnovasjon og til analyser av økonomiske og arbeidsmessige konsekvenser av pandemien.

I våre intervjuer spurte vi også om eksempler på nye prosjekter, løsninger og ideer som den ekstraordinære situasjonen har bragt fram. Nedenfor oppsummerer vi synspunktene fra intervjuinformantene.

Nye arbeids- og undervisningsformer

De fleste informantene framhever summen av alle omlegginger mer enn enkeltløsninger som har spredd seg til resten av organisasjonen. Vårt hovedinntrykk fra intervjuene er derfor at pandemien først og fremst har bidratt til en samlet endring i måten man løser kjerneoppgavene undervisning, forskning og formidling på. Informantene viser til en situasjon hvor «alle har måttet snu seg rundt» og hvor organisasjonen har blitt tvunget til å «tenke nytt rundt ting som tidligere har gått på autopilot». Slik sett ser vi tegn til en sterkere kultur for omstilling og nytenkning. Men denne endringsviljen virker primært å være rettet mot nye løsninger på kortsiktige utfordringer.

Noen trekker også fram løsning av oppgaver som de aldri hadde tenkt på å gi seg i kast med, som for eksempel organisering av smittesporing og smittevernvakter og utlevering av bøker fra biblioteket med sykkel. Det er også flere som mener at utfordringene under pandemien har skapt en sterkere kultur for deling av ideer og løsninger i hele organisasjonen. Det siste er en effekt som mange håper vil leve videre også etter pandemien.

Blant mer konkrete løsninger som har vært nevnt i intervjuene, kan vi trekke fram følgende:

- Ved UiB er det opprettet et eget tverrfaglig senter for forskning relatert til pandemien, det såkalte Pandemisenteret¹⁵.
- AHO deltar i et prosjekt ved Universitetet for kunst og design (HEAD) i Sveits som går ut på å bruke VR-teknologi i undervisning og veiledning. I prosjektet interagerer undervisere og stipendiater fra flere land i virtuelle miljøer.
- USN har de over lengre tid satset på digital undervisning, og her har enhet for Digitalisering og Utdanningskvalitet (eDU) hatt en nøkkelrolle. Fra 12. mars 2020 ble det jobbet aktivt med å samle alle tilgjengelige ressurser for digital undervisning på samme sted og gjøre det lett tilgjengelig. Det ble også lagt stor vekt på å tilpasse materialet til nybegynnere og tilby individuell veiledning de som hadde lite erfaring med digital undervisning fra før. EDUs rolle var etablert, men har fått økt aktualitet og betydning under korona pandemien.
- UiB trekker fram høstens årlige bærekraftkonferanse¹⁶ som i 2020 ble arrangert heldigitalt og samlet 3300 deltakere fra 100 land. Konferansen nådde mye bredere ut og bidro til at arrangementet i seg selv ble mer bærekraftig.

Tilsvarende eksempler på løsninger finnes på en rekke andre institusjoner. Vi har ikke hatt rom for å gi en oversikt over alt dette, men det er åpenbart potensial for å gå dypere og mer systematisk inn i nye løsninger som følge av pandemien.

7.5 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på ulike sider ved koronasituasjonen som drivkraft for endringer ved UH-institusjonene.

På det organisatoriske planet ser det ut til at institusjonene har kastet seg rundt og gitt de ansatte både frihet og ulike former for støtte til omlegging av undervisningen. Men *forventningene* til undervisningen har ikke vært like tydelige, og en del ansatte, særlig kvinnelige, er mindre fornøyd med ivaretagelsen av arbeidsmiljøet. Administrasjon og ledelse er stort sett fornøyd med beredskapsarbeidet, men framhever at de mange skiftene i situasjonen har vært vanskelig å håndtere. Uforutsigbarheten har også gjort at institusjonene har hatt mindre tid og kapasitet til å legge planer for perioden pandemien.

Når det gjelder digital kompetanse, bekrefter undersøkelsen at mange faglig ansatte har hatt en bratt læringskurve og lagt om til digital undervisning over natten. De fleste ser ut til å ha tilegnet seg mer teknisk enn pedagogisk kompetanse. Mye av digitaliseringen, særlig i den første perioden, ser derfor ut til å ha vært preget av strakstiltak og i mindre grad undervisning som er *planlagt* for et digitalt format.

¹⁵ <https://www.uib.no/pandemi>

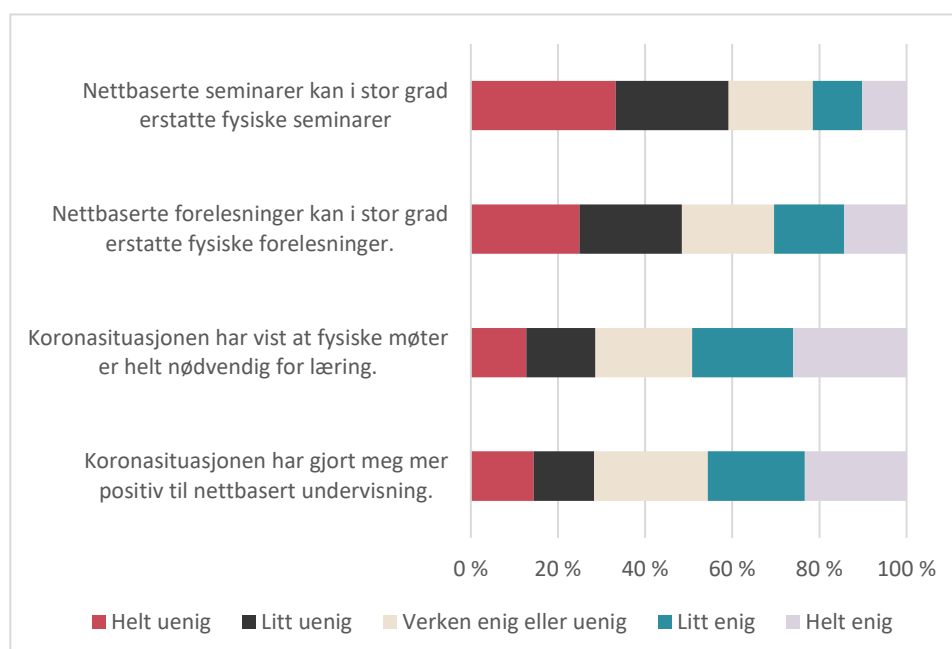
¹⁶ [Bærekraftsmålene etter pandemien](#) | Bærekraftskonferansen i Bergen | UiB

8 Framtidsperspektiver

Et vesentlig formål med denne undersøkelsen har vært å gi et grunnlag for diskusjonen om hvordan norske universiteter og høyskoler bør utvikle seg framover. Hva studenter og ansatte har erfart under pandemien og hva de ser for seg framover, er derfor viktig å få fram. Begge spørreundersøkelsene inneholdt avsluttende spørsmål om erfaringer og framtidsperspektiver. Tanker om situasjonen etter koronapandemien var også et gjennomgående spørsmål i intervjuene. I dette kapitlet oppsummerer vi funn fra alle disse kildene.

8.1 Studentenes framtidsperspektiver

Figur 8.1 nedenfor viser hvordan studentene har svart på de fire spørsmålene som gjaldt erfaringer fra koronasituasjonen.

Figur 8.1: Studentenes holdning til nettbasert undervisning i framtiden. (N=21808-20624).

Som det framgår, sier 45 prosent at de har blitt mer positive til nettbasert undervisning, mens 28 prosent er uenig i utsagnet. Men samtidig med at flere har blitt positive, ser vi at omtrent halvparten sier seg uenig i at nettbaserte forelesninger kan erstatte fysiske forelesninger (49%) eller seminarer (57%). Dette kan tolkes som at studentene ønsker mer nettbasert undervisning velkommen, men at de også i stor grad ønsker å holde på de tradisjonelle undervisningsformene som brukes i høyere utdanning.

Studenter med nettundervisning før korona noe mer positive

Det er relevant å analysere svarene ovenfor i figur 8.1 etter hvor mye nettbasert undervisning studentene hadde før 12. mars 2020 og hvor mye de hadde høsten 2020. Da finner vi at de som hadde alt på nett før nedstengningen, er noe mer positive enn gjennomsnittet til at nettbaserte forelesninger og seminarer kan erstatte fysiske seminarer. Men forskjellene er egentlig forholdsvis små (0,5–2 prosentpoeng). Det kan se ut til at de som hadde mye nettbasert undervisning høsten 2020, også er litt mer positive til at nettbasert undervisning kan erstatte fysisk undervisning, men igjen er forskjellene veldig små.

Videre viser analysene at de som hadde ikke noe eller under halvparten av undervisningen på nett høsten 2020, er mindre positive til at nettbaserte forelesninger og seminarer kan erstatte fysisk undervisning. Dette henger tydeligvis også sammen med det sosiale aspektet rundt studiemiljøet. Studentenes svar på flere spørsmål gir klart uttrykk for at de savner studiemiljøet sitt, og fysisk oppmøte på campus er viktig for å opprettholde dette miljøet. De studentene som hadde mye nettbasert undervisning før koronapandemien, har kanskje ikke erfart det sosiale studiemiljøet på samme måte som studentene som hadde hatt undervisning på campus. Det kan forklare noe av svarmønsteret.

De yngste studentene er mest negative til nettbasert undervisning

Dette bildet forsterkes også hvis vi ser på ulike bakgrunnsvariabler. Det er særlig de yngste studentene og de som tar en bachelorgrad, som er mest negative til nettbasert undervisning. Respondentene i disse gruppene er også i større grad enige i at fysiske møter er viktig for læring og tilsvarende negative til at nettbaserte forelesninger eller seminarer kan erstatte fysiske.

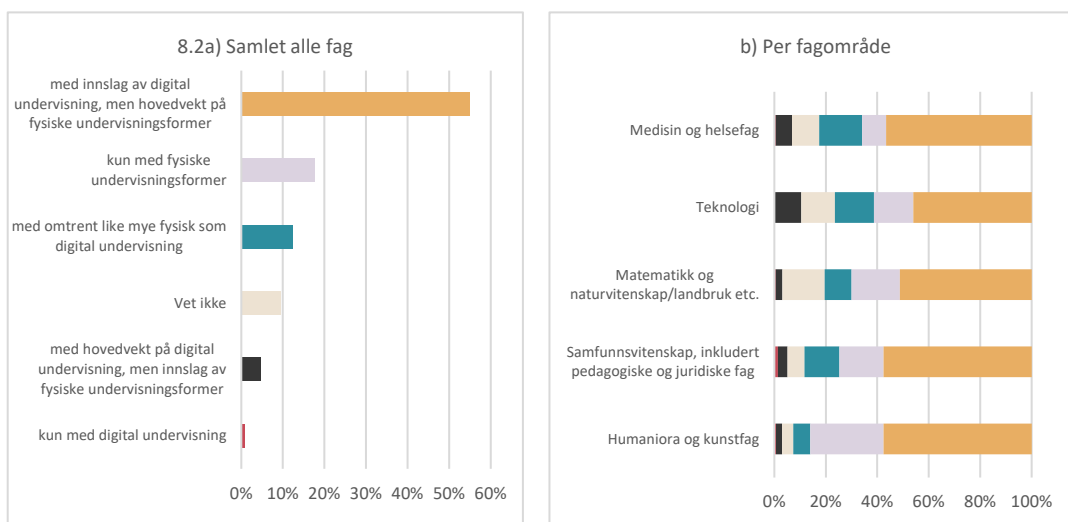
Med andre ord peker de fire spørsmålene i figur 8.1 på at «nye studenter», de yngste som har begynt på sin første grad, mener at de i stor grad trenger fysisk undervisning for å lære godt og for å bli en del av studiemiljøet. Det kan være et uttrykk for at denne yngste studentgruppen har hatt en større del av sin studietid under koronapandemien og derfor kan ha et sterkere ønske om å oppleve mer stedlig undervisning og studiemiljø. Det er mindre forskjeller etter kjønn og sosial

bakgrunn, men gjennomgående er det slik at menn er mer negative til nettbasert undervisning enn kvinner. Dessuten er studenter som kommer fra en familie der foreldrene har høyere utdanning, i større grad negative til nettbasert undervisning. Masterstudentene er den gruppen som skiller seg ut, ved at de er mindre negative til nettbasert undervisning enn studentene på bachelorutdanning eller lange profesjonsutdanninger. Derimot skiller lange profesjonsutdanninger seg ut ved at disse studentene som gruppe er mer negative enn andre til å erstatte fysiske seminar med nettbaserte seminarer. Dersom vi ser på faggrupper, er det jusstudenter, medisinstudenter og sivilingeniørstudenter som gir uttrykk for at de ønsker fysiske seminarer også i fremtiden.

Med utgangspunkt i svarene om hva studentene mener om nettbasert undervisning i fremtiden, ser det ut til at den tvungne overgangen til nettbasert undervisning ikke nødvendigvis har ført til en mer positiv holdning til nettbasert undervisning, men snarere at mange studenter ser hvor viktig den fysiske undervisningen er for å skape et sosialt studiemiljø og for å strukturere studiehverdagen.

8.2 Faglig ansattes framtidsperspektiver

Spørsmål om digital undervisning framover ble også stilt til de faglig ansatte. Her spurte vi om hva slags balanse mellom digital og fysisk undervisning de ser for seg når koronapandemien er over. Figuren nedenfor viser svarene fordelt på fem alternativer pluss et «vet ikke-alternativ».

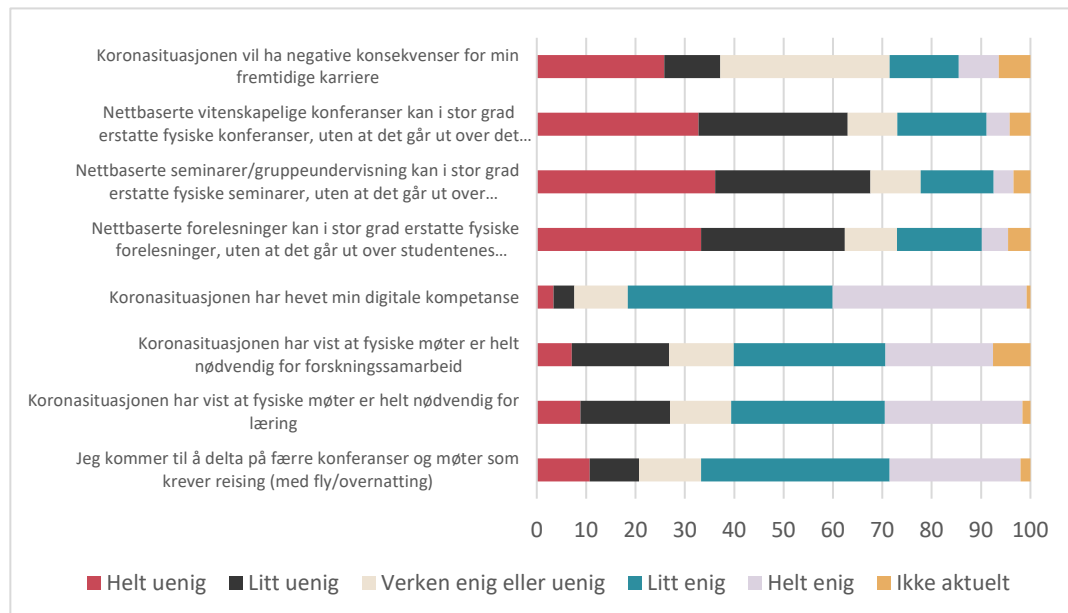
Figur 8.2 a-b: Faglig ansattes preferanser for egen undervisning etter koronapandemien. Totalt (a) og fordeling per fagområde (b). Fargene i figur b) gjenspeiler svaralternativene i figur a). N=3621

Nesten 3 av 4 vil ha hovedvekt på fysisk undervisning etter korona

Vi ser for det første at under én prosent av respondentene ønsker å ha «kun digital undervisning», mens fem prosent ønsker digital undervisning med innslag av fysiske undervisningsformer og 12 prosent «omtrent like mye» av de to formene. Et flertall ser for seg «innslag av digitale undervisningsformer, men med hovedvekt på fysiske undervisningsformer» (55%), mens den neste største gruppen foretrekker «kun fysiske undervisningsformer» (18%). Det siste er et særlig vanlig svar for ansatte innenfor humaniora og mindre vanlig i medisin og helse. Ti prosent svarte «vet ikke», noe som ikke er overraskende, ettersom respondentene stod i en uforutsigbar situasjon da de svarte på spørsmålet (desember 2020). Yngre respondenter er litt mer positive til digital undervisning enn eldre, men først og fremst er de yngre respondentene overrepresentert i «vet ikke»-gruppen. Fysisk undervisning blir vektlagt noe sterkere i vitenskapelige høgskoler, og ansatte i statlige høgskoler svarer noe oftere «omtrent like mye».

Stor tro på verdien av fysiske møter

Det aller siste settet med spørsmål til de ansatte dreide seg om framtidsperspektiver og generelle erfaringer med koronasituasjonen. Her spurte vi både om positive og negative aspekter.

Figur 8.3: Faglig ansattes erfaringer fra koronasituasjonen og stilling til påstander om framtiden. N=3673

Det utsagnet aller flest er enig i, er at koronasituasjonen har hevet den digitale kompetansen. Over 80 prosent er helt eller delvis enig i dette. Ut over det gir svarene inntrykk av en ganske begrenset tro på digitale arbeidsformer i framtiden. Vi

ser blant annet at 60 prosent er litt eller helt enig i at koronasituasjonen har vist at fysiske møter er helt nødvendige for læring, og 57 prosent mener at slike møter er helt nødvendige for forskningssamarbeid.

Vi ser også at rundt to tredeler er litt eller helt uenige i at digitale løsninger kan erstatte fysiske forelesninger, fysiske seminarer og fysiske konferanser uten konsekvenser for det faglige utbyttet. På alle disse alternativene ser vi også at andelen «helt uenig» er mye større enn «helt enig».

Etablerte forskere mest innstilt på redusert reising

Videre sier 66 prosent at de vil delta på færre konferanser og møter som krever reising (med fly/overnatting). De eldre forskerne svarer dette mer enn de yngre, hvilket kan ha sammenheng med på hvilket stadium i karrieren de befinner seg. Fra intervjuene har vi fått inntrykk av at etablerte forskere har hatt lettere for å pleie sine internasjonale nettverk digitalt, mens de synes synd på forskere i «etableringsfasen» som ikke har fått anledning til å reise og bygge nettverk. En erfaren forsker vi intervjuet sa:

Jeg har hatt god kontakt med mine partnere utenlands via Skype og Zoom osv, men jeg synes mest synd på stipendiatene våre. Vi hadde et opplegg klart for at de kunne reise på konferanser og knytte nettverk, men alt dette måtte legges på is.

De stillingsgruppene som i størst grad er opptatt av fysiske møter knyttet til forskningssamarbeid og vitenskapelige konferanser, er de som sannsynligvis også er mest engasjert i forskning (doktorgradskandidater, postdoktorer og personer i førstestilling og forskerstillinger). Ansatte i stillinger med tydelig undervisningsplikt (professorer, første-/amanuenser, lektorer osv.) svarer likedan at fysiske undervisnings- og seminarformer er nødvendige for læringsutbyttet. Med andre ord tyder dataene på at respondenter som bruker mye tid på forskning og undervisning, i større grad mener at fysiske møteplasser er helt nødvendig for de samme aktivitetene.

Nesten halvparten av postdoktorene bekymret for videre karriere

Svarene viser for øvrig at 24 prosent er litt eller helt enige i at koronasituasjonen vil ha negative konsekvenser for deres fremtidige karriere. Dette er naturlig nok en vesentlig større bekymring i aldersgruppen 20–40 enn i de eldre aldersgruppene. Det er i hovedsak postdoktorer, doktorgradskandidater og personer i forskerstilling som er bekymret for at koronasituasjonen vil gå ut over karrieremulighetene (men også noen få i alle de andre stillingsgruppene).

Postdoktorene synes særlig bekymret for den framtidige karrieren. I denne stillingsgruppen er totalt 43 prosent enig i (hvorav 21 prosent helt enig) at koronapandemien vil få negative konsekvenser for karrieren. Dette bildet stemmer

ganske godt overens med NIFUs nylige kartlegging av postdoktorstillingen, hvor nøyaktig samme spørsmål inngikk. Her var 47 prosent av postdoktorene helt eller delvis enig i at pandemien vil få negative karrierekonsekvenser. I samme undersøkelse sa også 57 prosent av postdoktorene at pandemien har hindret dem i å utføre forskning (Gunnæs et al, 2021).

Sannsynligvis skyldes bekymringen at en postdoktorstilling i stor grad er en kvalifiseringsstilling som krever høy produktivitet i form av forskningsinnsats og publisering. Og som tallene om tidsbruk viste, har mange postdoktorer vært nødt til å bruke mindre tid på forskning på grunn av uegnede arbeidsforhold, ansvar for barn eller andre faktorer. Dette gjelder også stipendiatene, men de har som oftest et mer tydelig definert sluttprodukt enn postdoktorene, og nesten halvparten av stipendiatene har fått forlengelse. Postdoktor er derimot en midlertidig stilling som ofte ikke kan forlenges uten at det leder til særskilt stillingsvern/fast stilling, noe institusjonene vanligvis vil unngå. I tillegg er en stor andel av postdoktorene utenlandske forskere og ofte med mindre sosialt nettverk utenom det faglige miljøet. Disse kan ha hatt det spesielt vanskelig under koronapandemien. Som en oppfølging av koronasituasjonen kan det være verdt å rette et særlig søkelys mot postdoktorenes situasjon.

8.3 Framtidsperspektiver fra ledelse og administrasjon

I tillegg til spørsmål om nye løsninger spurte vi også intervjuinformantene om hva de tror og ønsker å videreføre av endringer når koronapandemien er over. Et generelt inntrykk er at dette ikke har vært grundig diskutert i organisasjonene ennå. De fleste informantene svarer derfor ut fra egen erfaring og oppfatning. Gjennom intervjuene er det særlig mindre reising og større innslag av digital kommunikasjon og undervisning som framheves. Så å si alle peker på disse to endringene som de viktigste elementene vi vil ta med oss videre. Men dette ble også konkretisert og nyansert av informantene:

- *Digital undervisning:* Informantenes synspunkter gjenspeiler i stor grad det som framkommer av spørreundersøkelsen, nemlig at fysisk/stedlig undervisning kommer til å bli hovedformen også framover, men med vesentlig større innslag av digitale formater. Noen er ganske ekspansive og snakker om en grunnleggende endring, mens andre mener at dette vil utvikle seg mer steg for steg. De fleste ser uansett for seg mer fleksible utdanninger i fremtiden, med mer bruk av studentaktive og varierte læringsformer og med innslag av digitale verktøy der det passer. En felles oppfatning er at UH-sektoren nå har et unikt utgangspunkt ved at så mange har blitt vant til digitale kommunikasjonsformer og vet hva som er mulighetene og begrensningene.

- *Digitale møter og hjemmekontor:* Mange informanter har gjort seg klare oppfatninger av hva som fungerer og ikke fungerer når det gjelder digitale møter. De aller fleste heller mot at digitale møter er best egnet for korte oppdateringer, informasjon og konkrete avgjørelser, men mindre egnet for utviklingsoppgaver og kreativt arbeid. Det synes også å være en klar oppfatning at mangel på fysiske møter over tid går ut over arbeidsmiljøet, eller som en informant sa det: «De digitale møtene er effektive, men er tomme for alt». Hjemmekontor var allerede ganske utbredt før koronapandemien (se kapittel 2), men da som et unntak og ikke som hovedregel. De fleste tror på mer bruk av hjemmekontor også etter pandemien, både for faglig og administrativt ansatte. Men konkrete retningslinjer og ordninger er fortsatt under diskusjon.
- *Mindre reising:* Nesten samtlige informanter trakk fram redusert reisevirksomhet som en framtidig effekt av koronasituasjonen. «Vi ønsker å bruke mye mindre tid på Gardermoen», sa en informant. Det er særlig reiser i forbindelse med korte møter som man ser for seg å erstatte med digital kommunikasjon. Mange mener at det kommer til å bli en helt annen kultur for å skille mellom nødvendige og unødvendige reiser, både av hensyn til tid, penger og ikke minst miljøet. Generelt virker det som at de administrative reisene er lettere å ofre enn de faglig motiverte reisene. Men også fra faglig hold ble det vist til at en del konferansedeltakelse og deltakelse i ulike faglige ressursgrupper (scientific advisory boards) oftere kan skje digitalt. Det kom også fram at det vil bli nødvendig å revurdere dagens ambisjoner om internasjonal mobilitet blant studenter og forskere, og isteden diskutere løsninger for «virtuell mobilitet» som supplement og erstatning for fysisk mobilitet.
- *Digitale arrangementer:* I tillegg til redusert egen reising peker mange på at UH-institusjonene bør ta ansvar for å redusere andres reising ved å gjøre flere arrangementer heldigitale. Her har koronasituasjonen ført til at langt flere enn før har fått erfaring med slike arrangementer, både når det gjelder det tekniske og innholdsmessige. Det er tydelig at dette er noe som vil fortsette. Men det understrekes av flere at man mister mye ved å kun samle deltakerne digitalt. Flere har eksperimentert med digitale pausegrupper for å ivareta den uformelle småpraten som går tapt, men det er likevel en bred oppfatning at det ikke er mulig å gjenskape hele verdien av å møtes fysisk.
- *Digitale disputaser:* Selv om digitale disputaser først og fremst var en nødløsning, har mange informanter trukket fram dette som en vellykket løsning. For eksempel har det vært lettere å få internasjonale komiteemedlemmer til å delta

via video. Det blir også sagt at digitale disputaser har nådd ut til flere tilhørere. Mange mener at dette vil bli videreført, men det er ulike oppfatninger om hvorvidt det vil bli gjort heldigitalt, eller gjennom ulike hybride løsninger.

8.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi analysert de ulike respondentenes oppfatninger om tiden etter at koronapandemien er over. Både studenter og faglig ansatte ser ut til å ta med seg verdifulle erfaringer med digital undervisning. Nesten halvparten av studentene har blitt mer positive til nettbasert undervisning, og et stort flertall av de ansatte opplever at de har hevet sin digitale kompetanse. Men de aller fleste heller mot fysisk undervisning og fysiske møter som hovedform når dette ikke lenger begrenses av smittevernregler.

Blant de faglig ansatte er det en god del som ser for seg mindre reising. Dette er også en endring som de administrativt ansatte har tro på. I tillegg framkommer det at hjemmekontor og digitale doktordisputaser er endringer som kan bli videreført.

Videre ser vi at det særlig er de yngre forskerne, og spesielt postdoktorene, som er bekymret for at koronasituasjonen kan få negative konsekvenser for deres framtidige karriere.

9 Konklusjoner og implikasjoner

Hensikten med denne rapporten har vært å undersøke hvordan koronapandemien har påvirket UH-sektoren i Norge og hvilke erfaringer man har gjort seg. Avslutningsvis oppsummerer vi noen aspekter som går igjen i flere deler av rapporten, og peker på noen spørsmål og veivalg som vi tror blir sentrale i diskusjonen om UH-sektoren etter pandemien.

9.1 Samlede betraktninger

En omskiftelig situasjon som rammer ulikt

Å gi et heldekkende bilde av UH-sektorens håndtering av koronasituasjonen er vanskelig, av minst tre årsaker. For det første er situasjonen langt fra over. Når denne rapporten utgis (medio mars 2021), står samfunnet og sektoren fortsatt midt i en pandemi, og smittetrykket er høyere enn gang tidligere i pandemien. Flere utfordringer og løsninger vil derfor ikke kunne fanges opp av denne undersøkelsen. Det vil også ta tid før vi ser alle senvirkningene av pandemien. Dessuten viser vår undersøkelse at koronasituasjonen har slått svært forskjellig ut for ulike grupper. Det er store forskjeller mellom individer, fagmiljøer og til dels mellom kjønn og institusjoner. Spesielt er det tre dimensjoner som har vist seg å være utslagsgivende i denne undersøkelsen:

- Fag som er avhengige av praksis, utstyr, feltarbeid og utøvende ferdigheter, har hatt særlige utfordringer. Det gjenspeiler seg både blant studentene og de faglig ansatte. Fra intervjuene kommer det fram at mye aktivitet som krever stedlig aktivitet og fysisk kontakt, er utsatt. Her er det trolig et betydelig etterslep som må håndteres.
- Hjemmesituasjonen og tilgang på egnet arbeidsplass går igjen som en utslagsgivende faktor i mange sammenhenger. De som har hatt et egnet arbeidssted og egnede omgivelser hjemme, har klart situasjonen mye bedre enn de som har hatt omsorgsoppgaver og uegnet arbeidsplass. Disse forskjellene må tas med i betraktningen når man skal diskutere videreføring av hjemmekontor og

nettbaserte studier. Kvinner ser ut til å ha hatt større utfordringer med merarbeid rundt undervisning. De er også mer kritiske til arbeidsmiljøet og institusjonens oppfølging. Men uegnet arbeidsplass og ansvar for barn framtrer som en sterkere faktor enn kjønn i seg selv.

- Alder og stadium i studier og karriere er en tredje faktor som har gått igjen som viktig i mange av våre analyser. Jevnt over ser vi at masterstudenter og etablerte forskere i en senere karrierefase svarer mer positivt på en rekke spørsmål knyttet til koronasituasjonen. Studenter og forskere i etableringsfasen og som i mindre grad har etablerte nettverk, har derimot slitt betydelig mer. Dette bør også vies oppmerksomhet i oppfølgingen etter pandemien.

Omstilling, ikke nedstengning

Det vi også kan konstatere, er at sektoren har klart å opprettholde mye av kjerneaktiviteten gjennom det siste året. Undervisningen ble raskt lagt om til nettbaserte formater, og vi kan dokumentere at det er lagt ned et betydelig arbeid blant de ansatte for å opprettholde undervisningstilbudet, både gjennom nettbasert undervisning og gjennom «koronatilpasset» undervisning på campus. Følgelig ser vi at det er få studenter som har fått avlyst all undervisning, og eksamen og disputaser er i stor grad avholdt. Tilgjengelige tall for aktiviteten i 2020 er bemerkelsesverdig positive: Det er avlagt flere studiepoeng enn noen gang, både totalt og per student. Strykprosenten er historisk lav, og det er ny rekord i antall avlagte doktorgrader. Disse tallene gir neppe et dekkende bilde av koronaåret 2020, men styrker oppfatningen om at sektoren ikke har vært nedstengt, men omstilt.

Dugnadens bakside

Omstillingen har ikke kommet uten kostnader. Vår undersøkelse viser for det første at faglig ansatte har jobbet mye mer enn før med å planlegge, forberede og gjennomføre undervisning. Blant de mange informantene som har gitt kommentarer gjennom åpne svar, beretter flere om 12–14 timers arbeidsdager, avlyste ferier og nedprioritering av familieliv. Mange bruker ordet «dugnad» i anførselstegn, og understreker med det at de har en litt annen opplevelse av den fellesinnsatsen som ofte har blitt trukket fram som en positiv side ved koronasituasjonen. For det andre ser vi at mange faglige aktiviteter utenom undervisning er redusert eller satt på vent. Det gjelder særlig forskningen og det internasjonale samarbeidet. For det tredje har koronasituasjonen hatt store sosiale kostnader, og disse har som nevnt vært særlig store for unge forskere og studenter tidlig i studieløpet. Og sist, men ikke minst gir denne undersøkelsen klare indikasjoner på at pandemien har hatt en betydelig negativ innvirkning på kvaliteten på både undervisning og vurdering,

og trolig at studentene i denne perioden har fått en svakere faglig utvikling enn de ville hatt under normale omstendigheter.

Alt skyldes ikke korona

Selv om koronasituasjonen har satt sitt preg på det aller meste av aktiviteten i sektoren, var en god del av utfordringene til stede også før koronapandemien. Mentale helseproblemer blant studentene har vært en bekymring over tid. At faglig ansatte jobber vesentlig ut over normalarbeidstid, har også vært kjent lenge før koronapandemien. På den mer positive siden er det også verdt å minne om at digital undervisning og digital møte- og konferansevirksomhet var i økende bruk også før 12. mars 2020. Koronapandemien kan derfor ikke ses som eneste årsak til alt som er avdekket i denne undersøkelsen. På noen områder har koronapandemien snarere hatt en forsterkende effekt, både i positiv og negativ forstand.

Strategisk tenkning satt på pause

Et hovedinntrykk fra våre intervjuer er at UH-institusjonene har lyktes og jobbet godt med å håndtere en meget krevende situasjon. Spesielt har de mange endringene satt universitetene og høyskolene på en prøve som organisasjoner. I det store og hele ser dette ut til å ha vært håndtert på en god måte. Men i intervjuene går det klart fram at situasjonen i stor grad er håndtert som en kjede av strakstiltak, hvor både administrasjon og fagmiljøer har ventet med større grep i påvente av at normalsituasjonen er like rundt hjørnet. Fra fagmiljøene får vi signaler om at det særlig er de nye prosjektene og ideene som har lidd i den perioden hvor kontakten primært har foregått digitalt. Også når det gjelder de ansattes digitale kompetanseheving, ser vi at mye av læringen bærer preg av nødvendig tilpasning til en uventet situasjon (emergency remote teaching). «Koronauniversitetet» handler derfor mer om summen av strakstiltak enn om en grunnleggende og gjennomtenkt omstilling. Hvis koronasituasjonen skal bidra til varige positive effekter, er det nødvendig at myndighetene og sektoren finner rom for å tenke langsiktig på bakgrunn av de erfaringene man har gjort seg under pandemien.

9.2 Implikasjoner og veivalg

Framover vil det også være nødvendig å drøfte noen konkrete veivalg og dilemmaer som denne rapporten har avdekket.

Balansen mellom digitalt og fysisk

Et stort flertall av studenter og ansatte har i løpet av det siste året fått konkret erfaring med digitale undervisnings- og arbeidsformer. Dessuten vil høyere

utdanning i framtiden få studenter som i mye større grad enn før er vant til digital undervisning fra skolen. Det er derfor et godt grunnlag for å videreføre mange av de digitale arbeids- og undervisningsformene. Men vår undersøkelse viser at situasjonen i høyeste grad også har vært en øyeåpner for betydningen av fysiske møter. Det er de færreste som ønsker seg en radikal digital omstilling. Utfordringen blir derfor å finne den riktige balansen mellom det digitale og det fysiske. I denne balansegangen er det flere forhold som bør tas med i betraktningen:

- Ett viktig spørsmål blir om balansegangen mellom digitalt og fysisk skal «overlates til den enkelte» eller om dette skal styres med samlede grep. Denne undersøkelsen har vist at de fleste faglig ansatte manglet erfaring med nettbasert undervisning, og at mange stod alene i den raske omleggingen som kom med pandemien. Det viser at det trengs sterkere drivkrefter enn strategidokumenter hvis overordnede ambisjoner om digitalisering skal vise seg i praksis. Koronapandemien har i høyeste grad vært en slik drivkraft, men den vil forsvinne, forhåpentligvis ganske snart.
- Et annet spørsmål er i hvilken grad undervisningsopplegg og annet faglig materiale skal legges åpent ut og bli tilgjengelig for alle. Dette er fullt teknisk mulig, men forutsetter at man løser spørsmål rundt personvern, opphavsrett og etiske problemstillinger. Dessuten har denne undersøkelsen vist at den fysiske dimensjonen er vesentlig for læring, og at det dermed kan ha begrenset verdi å kun ha tilgang til den digitale delen av et hovedsakelig fysisk undervisningsopplegg.
- Et tredje punkt er at man bør være varsom med å vurdere innslaget av digitale undervisningsformer kun på bakgrunn av den raske og uplanlagte omleggingen som vi har sett under pandemien. Planlagt digital undervisning skiller seg ofte vesentlig fra den hurtigdigitaliseringen som har preget særlig den første fasen av pandemien.

Fra smittevern til bærekraft

Redusert reisevirksomhet er en av de mest konkrete endringene i UH-sektoren under koronapandemien. Sektoren har spart mye tid og penger på avlyste reiser. Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene framkommer det at mange ser for seg mindre reising også når smittetiltakene oppheves. Flere intervjuinformanter nevner både tidsaspektet og miljøhensyn som viktige begrunnelser for dette. Noen nevner også behovet for mer innslag av «virtuell mobilitet». Samtidig ser vi at reiserestriksjoner er den faktoren som mest gjennomgående har hindret forskning i perioden. Dertil kommer de sterke signalene i undersøkelsen om at fysiske møter er essensielt for å utvikle ideer og skape nettverk. Det er med andre ord krefter som trekker i retning av både mer og mindre reising. Spørsmålet blir igjen om

reduisert reisevirksomhet vil skje av seg selv, eller om det kreves tiltak eller føringer som tvinger fram en endring på mer varig basis.

Konsekvenser for struktur, arbeidsdeling og organisering

Diskusjonene om struktur og arbeidsdeling i UH-sektoren har naturlig nok fått mindre oppmerksomhet under koronapandemien. Men erfaringene fra det siste drøye året er relevante også for den diskusjonen. Pandemien har digitalisert sektoren over natten. Flere av de fusjonerte lærestedene hadde allerede lang erfaring med digital undervisning og digital kommunikasjon over store geografiske avstander. Denne erfaringen er det viktig å bygge på når sektoren skal utvikle seg videre etter pandemien. Et sentralt spørsmål vil være på hvilken måte små institusjoner og spredte campusløsninger kan videreutvikles ved hjelp av digitale kommunikasjons- og undervisningsformer.

9.3 Behov for mer kunnskap

Avslutningsvis vil vi understreke at det trengs mer kunnskap om koronasituasjonens betydning for UH-sektoren enn det som har vært mulig å få fram i denne rapporten. For det første er det rom for å gjøre dypere analyser, både av dette datamaterialet og ved å sammenlikne funn med tilsvarende undersøkelser i andre deler av utdanningssystemet og i andre land. For det andre er flere problemstillinger mindre berørt i denne analysen. Det gjelder blant annet situasjonen til internasjonale studenter, arbeidsmiljøet internt ved institusjonene og spørsmål knyttet til rettigheter og personvern ved tilgjengeliggjøring av digital undervisning. For det tredje vil det være viktig å forstå langtidsvirkningene av pandemien, for eksempel hvordan det går med de gruppene av studenter og ansatte som har vært spesielt utsatt og hvordan koronasituasjonen vil påvirke den faglige kvaliteten i norsk utdanning og forskning.

10 Data og metode

Denne rapporten bygger både på spørreundersøkelser, intervjuer, dokumentanalyser og dialog med sentrale aktører i og rundt sektoren. I dette kapitlet går vi nærmere inn på de metodiske veivalgene som er gjort, og beskriver metoder og kilder. Spørreskjema og intervjuguide følger som vedlegg 1 og 2.

10.1 Metodiske veivalg

- For å redusere respondentbelastningen og sikre en god svarprosent ble det besluttet å inkludere spørreundersøkelsen til studentene i NOKUTs årlige studiebarometer. Batteriet med koronarelaterte spørsmål inngikk dermed som spesialtema i barometeret for 2020. Det innebar også at antall spørsmål måtte begrenses og tilpasses den øvrige faste delen av barometeret.
- Spørreundersøkelsen til de faglig ansatte ble utviklet av NIFU, testet på en intern referansegruppe og drøftet med oppdragsgiver. Spørsmålene til faglig ansatte ble utviklet etter at spørsmålene i Studiebarometeret var avklart, slik at det ble mulig å sikre at en del spørsmål ble formulert likt til både studenter og faglig ansatte.
- I samråd med oppdragsgiver ble det besluttet å droppe en egen tredje spørreundersøkelse til de administrativt ansatte. Dette fordi denne gruppen er svært heterogen og fordi det ikke finnes noe etablert sentralt register med e-postadresser for denne gruppen (slik man har for faglig ansatte). Til gjengjeld ble intervjuene hovedsakelig gjort med ansatte i administrasjon og ledelse.
- Begge spørreundersøkelsene ble i hovedsak utformet med spørsmål rettet mot situasjonen fra 12. mars og vårsemesteret. Dette var primært fordi vi i startfasen antok at situasjonen ville normalisere seg utover høsten, og at den største omstillingen var et tilbakelagt stadium. Dessuten var situasjonen mer likeartet for institusjonene i vårsemesteret, mens høsten så ut til å bli preget av lokale variasjoner. Det viste seg imidlertid at situasjonen vedvarte og til og med eskalerte utover høsten og vinteren. For å fange opp mest mulig av dette, ble intervjuene gjennomført i januar/februar 2020. De ga dermed et mer oppdatert bilde av hele situasjonen.

10.2 Nærmere om studentundersøkelsen

Undersøkelsen til studentene er gjennomført som en separat del med nyutviklede spørsmål som ble en del av den nasjonale studentundersøkelsen, Studiebarometeret, som gjennomføres av NOKUT. NIFU utviklet grunnlaget for spørsmålsbatteriene som omhandlet koronasituasjonen, og NOKUT deltok i den videre utviklingen av spørsmålene. Spørsmålene ble også tatt med i NOKUTs ordinære testing og validering av spørsmål i barometeret. NOKUT stod også for den praktiske gjennomføringen av undersøkelsen, det vil si utsendelse og innsamling av data. En nærmere dokumentasjon av hele Studentundersøkelsen er samlet i en egen rapport utgitt av NOKUT¹⁷

Tidsavgrensning

Hoveddelen av spørsmålene var som nevnt konsentrert om situasjonen i vårsemesteret 2020. Grunnen til dette er at da var campus stengt for studenter ved alle landets læresteder, slik at de hadde tilnærmet lik arbeidssituasjon. På grunn av ulik smittesituasjon i ulike deler av landet og mellom større byer og mindre steder var bildet mye mer variert ved semesterstart høsten 2020. For at det skulle være mulig å sammenligne på tvers av læresteder og fag, ble derfor mange av spørsmålene avgrenset til å omfatte situasjonen våren 2020. Variasjonen mellom lærestedene i hvordan høstsemesteret ble håndtert, kunne ha resultert i fortolkningsutfordringer i dataene, da det ikke finnes samlede oversikter over hvilke læresteder som var stengt, når og i hvilken grad ulike læresteder valgte undervisning på campus eller kun online-undervisning, og praktiske konsekvenser av dette. Det er imidlertid noen spørsmål i skjemaet som også peker frem mot høsten 2020, slik at det er noe data på situasjonen slik den er nå.

Utvalget i Studiebarometeret

Studiebarometeret gjennomføres hver høst av NOKUT, og spørreskjema går til alle studenter som er i sitt andre studieår, enten på lavere eller høyere gradsnivå. Rent praktisk innebærer dette at data samles inn for bachelorstudenter og studenter på 2-årige masterprogrammer i deres andre studieår, mens studenter på lange profesjonsutdanninger er med i undersøkelsen i sitt andre og femte studieår. Bachelorstudentene er den klart største enkeltgruppen, de utgjør 59 prosent av materialet, mens resten er relativt jevnt fordelt på mastergrad og profesjon.

Det var også disse gruppene som ble spurt høsten 2020, totalt ble surveyundersøkelsen sendt ut til i underkant av 69 500 studenter. Det var 30 289 studenter

¹⁷ https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2021/hoyere-utdanning/studiebarometeret-2020_dokumentasjonsrapport_2-2021.pdf

som åpnet undersøkelsen og begynte å svare, og dette gir en svarprosent på 43,5 prosent (NOKUT 2021). Men siden spørsmålene om studentenes situasjon relatert til korona og nedstengningen våren 2020 var plassert sist i skjemaet, var det dermed kun rundt 23 000 studenter som besvarte disse spørsmålene.

I dataene finnes det fullstendig informasjon om respondentenes lærested, utdanningstype og fagområde, og dermed kan vi se på skjevheter knyttet til disse variablene. Det er noen mindre skjevheter i dataene med hensyn til opprinnelig svarandel ved at det er litt større andel studenter fra BI og noen av de større lærestedene (blant annet UiO og UiS) som har latt være å besvare koronaspørsmålene. Avvikene er imidlertid ikke så store at det er nødvendig å vekte materialet for å gi et fullgodt bilde.

Om respondentgruppens situasjon

Siden utvalget for Studiebarometeret er studenter i sitt andre og femte studieår, var det mange av disse studentene som var i sitt første studieår da nedstengningen våren 2020 skjedde. Svarene vi analyserer vil dermed i stor grad illustrere erfaringene til studenter som har hatt en vanlig oppstart på studiet sitt, men som halvveis i andre semester erfarte at campus ble stengt og all undervisning ble digital. Studenter som begynte i høyere utdanning eller på et nytt program i høyere utdanning høsten 2020, er altså ikke med i utvalget. For å undersøke denne gruppens erfaringer må ytterligere undersøkelser gjennomføres.

Bakgrunnsvariabler

Studentdataene analyseres i stor grad etter de samme bakgrunnsvariablene: kjønn, alder og foreldres utdanningsnivå som indikator på individet og type utdanning, fagområde og lærested som indikator på utdanningssettingen studenten befinner seg i. Vi bruker ikke informasjon om opptakskarakter, da data mangler for mer enn en tredel av materialet (36%) og det på noen fag mangler informasjon om karakter for over halvparten av studentene på faget (kunst: mangler info på 57%) eller tilnærmet halvparten av studentene (sykepleie, sosialt arbeid og teknologiske fag: mangler info på 46-47%). Tabellene 10.1–10.3 viser frekvensen for de ulike bakgrunnsvariablene, og hvordan de ulike gruppene er definert. For foreldres utdanningsnivå er det den av foreldrene med høyest utdanningsnivå som definerer familiens nivå.

Tabell 10.1. Bakgrunnsvariabler og utdanningstype, studenter.

		Antall	Prosent
Kjønn	Kvinne	14 485	64,7
	Mann	7 887	35,3
	Total	22 372	100,0
Alder	Inntil 22 år	8 122	39,5
	23-29 år	9 125	44,4
	30 år eller eldre	3 306	16,1
	Total	20 553	100,0
Foreldres utdanningsnivå	Ukjent utdanning	1 205	5,3
	Grunnskole	685	3,0
	Videregående	3 814	16,7
	Kort høyere utd (- 4år)	7 878	34,5
	Lang høyere utd (4,5år +)	9 245	40,5
	Total	22 827	100,0
Utdanningstype	Bachelor	13 814	58,8
	Master	5 082	21,6
	Profesjon (lang)	4 592	19,6
	Total	23 488	100,0

Når det gjelder faginndeling, følger den både en grov inndeling som tilsvarer den for vitenskapelig ansatte og en mer finfordelt (tabell 10.2).

Tabell 10.2: Studenter fordelt etter fagområde, finfordelt på ulike fagtyper.

Fint inndelt fagfelt	Antall	Prosent
Kunst/ark	958	4,1
Humaniora	1 347	5,7
Barnehagelærer	966	4,1
Lærer	1 778	7,6
Annen ped. utd.	956	4,1
Jus	678	2,9
Samfunnsfag	2 396	10,2
Økadm	2 696	11,5
Lang med-utd	616	2,6
Sykepleie	1 762	7,5
Sosialt arbeid	629	2,7
Helse/sosial/idrett øvr	2 680	11,4
Naturvit	1 405	6,0
Siving	1 520	6,5
Ingeniør	1 242	5,3
Tekno øvr	1 211	5,2
Samferdsel/sikkerhet	648	2,8
Total	23 488	100,0

Tabell 10.3 viser fordelingen per lærested. Mindre læresteder er gruppert i lærestedsoversikten. En variant av denne brukes i sammenligningene av svar fra studenter og vitenskapelig ansatte (se tabell 10.4).

Tabell 10.3: Studenter fordelt på læresteder

Lærested	Antall	Prosent
NTNU	4 243	18,1
NMBU	603	2,6
UiB	1 392	5,9
UiO	1 962	8,4
UiS	824	3,5
UiA	1 309	5,6
UiT	1 606	6,8
USN	1 449	6,2
Nord	670	2,9
OsloMet	1 721	7,3
Vitenskapelige høyskoler	769	3,3
Vestlandet	1 587	6,8
Innlandet	787	3,4
Volda	315	1,3
Østfold	553	2,4
Politi/kriminalomsorg	334	1,4
VID	543	2,3
Høyskolen Kristiania	917	3,9
Handelshøyskolen BI	776	3,3
Private kristne	442	1,9
Private andre	672	2,9
Total	23 474	100,0

I analysene av tidsbruk er det satt noen begrensninger på svarene. Alle som har svart mer enn 40 timer på organisert undervisning eller arbeid ved siden av studiene, er satt til missing, det vil si holdt utenfor analysene. For organisert undervisning utgjør dette 1,5 prosent av materialet, mens det utgjør 1,1 prosent av materialet for arbeidstid. Det samme er gjort for dem som opplyser at de har mer enn 50 timer egenstudier per uke, og dette medfører at 1,5 prosent av materialet blir holdt utenfor analysene på den variabelen. For å måle total bruk på studier legges tid til organisert undervisning og egenstudier sammen, og det er da kun de som har svart at de enten har minst 1 time undervisning eller 1 time egenstudier per uke, som er med i beregningen. Med disse begrensningene har vi data for 20 637 studenter tidsbruk til studier. Vi har videre også konstruert en variabel for total tidsbruk per uke, som omfatter både tid til organisert undervisning, egenstudier og arbeid ved siden av studiene. Denne variabelen er avgrenset slik at de som

oppgir mer enn 98 timer per uke på de tre aktivitetene, er holdt utenfor analysene (kun 0,2 prosent av materialet som blir satt til missing). Det er usannsynlig at studenter bruker mindre enn 10 timer per dag på andre aktiviteter enn å studere eller å jobbe.

Tilpasning til undersøkelsen blant faglig ansatte

For å kunne sammenligne de spørsmålene som var likt eller tilnærmet likt stilt til studenter og faglig ansatte, ble det i noen tilfeller gjort noen avgrensninger i data-materialet for studentene. Mindre læresteder er gruppert. Politihøgskolen og små, private læresteder som ikke var en del av ansattsurveyen, er i de aktuelle tilfellene også tatt ut av studentdataene for å gjøre de to datasettene sammenlignbare. Fordelingen på læresteder og grove fagområder som brukes der vi sammenligner data fra studentsurveyen og ansattsurveyen, er vist i tabell 10.4 og 10.5.

Tabell 10.4: Studenter og vitenskapelig ansatte, fordeling på læresteder

Institusjon	Studenter		Ansatte	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
NTNU	4 243	18,6	760	18,8
NMBU	603	2,6	169	4,2
UiB	1 392	6,1	358	8,9
UiO	1 962	8,6	534	13,2
UiS	824	3,6	150	3,7
UiA	1 309	5,8	164	4,1
UiT	1 606	7,1	360	8,9
USN	1 449	6,4	224	5,6
Nord	670	2,9	138	3,4
OsloMet	1 721	7,6	331	8,2
Vitenskapelige høyskole	769	3,4	149	3,7
Statlige høyskole	3 256	14,3	473	11,7
Private læresteder	2 957	13,0	225	5,6
Total	22 761	100,0	4035	100,0

Tabell 10.5: Studenter og vitenskapelig ansatte, grov faginnndeling

	Studenter		Ansatte	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Humaniora og kunsthøgskole	1 937	8,5	671	16,7
Samfunnsvit, inkl ped/jus	9 312	40,9	1 266	31,4
Mat-nat/landbruk	1 559	6,8	716	15,7
Teknologi	3 973	17,5	377	9,4
Medisin og helsefag	5 666	24,9	803	19,9
Annet	314	1,4	195	4,8
Total	22 761	100,0	4 028	100,0

10.3 Spørreundersøkelsen til faglig ansatte

Data og utvalg

Utvalget ble trukket med utgangspunkt i forskerpersonalregisteret, oppdatert per 01.10.2019, som var siste tilgjengelige årgang da utvalget ble trukket. Totalt var det registrert 24 972 personer i vitenskapelige og faglige stillinger ved universiteter og høyskoler som er inkludert i FoU-statistikken. Av disse var 5997 personer i stipendiatstilling.

Vitenskapelig og faglig personale

For å finne grunnutvalget for trekking av vitenskapelig og faglig personale som var aktuelle for undersøkelsen, ble følgende grupper tatt ut av utvalget:

- vit.ass. og ansatte i spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene (659 personer)
- ansatte ved bibliotekene og museene (234 personer)
- personale ved spesielle institusjoner som av ulike grunner skiller seg fra de øvrige; Politihøgskolen, Forsvarets høyskole, UNIS og KRUS (229 personer)
- personale med lavere enn 50 % stilling – ønsker å fange opp de med hovedstilling ved institusjonen (541 personer)

Vi satt da igjen med en grunnpopulasjon på 17 458 personer. Deretter kjørte vi en randomiseringsfunksjon som velger ut 7000 respondenter.

Stipendiater

Grunnutvalget av stipendiater var på 5997 personer. Også her tok vi ut enkelte grupper:

- Stipendiater ved Politihøgskolen, Forsvarets høyskole, UNIS og KRUS (25 personer)
- Stipendiater med lavere enn 50 % stilling (35 personer)
- Det var et poeng å fange opp stipendiater som fremdeles var i stillingen. Vi sjekket hvor mange av stipendiatene som også var stipendiater i 2016 – totalt 1480 personer – og tok disse ut av grunnutvalget.

Vi satt igjen med et grunnutvalg på 4456 personer. Deretter kjørte vi en randomiseringsfunksjon som valgte ut 1000 respondenter. Til sammen utgjorde de faglig ansatte og stipendiatene et utvalg på 8000 personer.

Generering og kontroll av e-poster

Etter at utvalget var trukket, ble e-poster basert på fornavn, etternavn og institusjonens akronym auto-generert. Deretter ble e-postlisten kontrollert manuelt, da institusjonene har ulik praksis når det gjelder hvordan de «oversetter æ, ø og å, navn med bindestrek, samt i hvilken grad mellomnavn er inkludert i e-post-adressene. Opplysningene om suffiks i e-post-adressen er hentet fra lærestedenes nettsider, det samme er opplysninger om hvordan de genererer navn i e-post-adressene, slik at lærestedenes nettsider kan oppgis som kilde for innhenting av e-post-adresser. Etter kontroll av e-postene var det til sammen 111 personer vi ikke kunne finne e-postadressen til. Disse ble dermed tatt ut av utvalget. Surveyen ble dermed sendt ut til et utvalg på 7889 personer.

Gjennomføring av surveyen til faglig ansatte

Surveyen ble sendt ut sammen med en e-post som inneholdt informasjon om prosjektet, om selve spørreundersøkelsen, om behandling av data, anonymisering og rettigheter. Både informasjonen og selve spørreskjemaet var tilgjengelig på både norsk og engelsk.

Til sammen gjennomførte 3673 hele surveyen, noe som utgjør 46,56 %. I tillegg gjennomførte 362 deler av surveyen, de utgjør 4,59 %. Det var 3516 personer, 44,57 % som ikke svarte på undersøkelsen. Underveis fikk 280 respondenter statusen «frfalt», da de av ulike grunner ikke kunne svare. Dette kunne skyldes at de hadde sluttet i jobben, at de hadde vært i permisjon i perioden, at de var blitt pensjonister eller at de av andre grunner ikke ønsket å svare.

Første runde ble sendt ut til alle respondenter 27. november. Det ble sendt ut en distribusjons-epost med informasjon om blant annet hvorfor de ble invitert til å delta i surveyen, samt hvordan dataene skulle behandles. Første påminnelse-epost ble sendt ut til dem som ikke hadde svart den 9. desember, andre påminnelse ble sendt 17. desember, og tredje påminnelse ble sendt 4. januar. Påminnelsesmailen inneholdt også en lenke til den opprinnelige invitasjonen som ble sendt ut. Den 4. januar sendte vi også ut en påminnelse til dem som hadde startet på spørreskjemaet, men ikke gjennomført. Vi stengte undersøkelsen for besvarelser den 8. januar.

Frafallsanalyse

Tabellene under viser hvor mange i det opprinnelige utvalget som svarte. Brutto-utvalget består av alle som fikk tilsendt undersøkelsen. Nettoutvalget består av respondentene som helt eller delvis besvarte spørreskjemaet. Vi ser at utvalget er representativt på de fleste områder. Kvinner er noe overrepresentert og postdoktorer og personer i forskerstillinger noe underrepresentert.

Tabell 10.6: Forhold mellom grunnlag, bruttoutvalg og nettoutvalg, etter kjønn

Kjønn	Fordeling grunnlag	Fordeling bruttoutvalg	Fordeling nettoutvalg
Kvinner	49,1 %	48,7 %	53,0 %
Menn	50,9 %	51,3 %	45,0 %
Ikke oppgitt			2,0 %
N	21 869	7 889	4 035

Tabell 10.7: Forhold mellom grunnlag, bruttoutvalg og nettoutvalg, etter stillings-type

Stilling	Fordeling grunnlag	Fordeling bruttoutvalg	Fordeling nettoutvalg
Professor	18,9 %	20,9 %	22,0 %
Dosent	0,9 %	1,0 %	1,4 %
Leder	2,3 %	2,6 %	3,7 %
Førsteamanuensis	20,4 %	22,5 %	23,5 %
Amanuensis	0,1 %	0,2 %	0,4 %
Førstelektor	4,6 %	5,1 %	6,2 %
Øvrig fast vitsk.pers.	16,5 %	18,0 %	17,0 %
Postdoktor	7,4 %	8,0 %	5,8 %
Forsker	7,3 %	7,8 %	5,7 %
Stipendiat	20,2 %	12,4 %	13,5 %
Høgskolelærer	1,3 %	1,5 %	0,8 %
N	21 869	7 889	4 035

Tabell 10.8: Forhold mellom grunnlag, bruttoutvalg og nettoutvalg, etter fagområde

Fagområde	Fordeling grunnlag	Fordeling bruttoutvalg	Fordeling nettoutvalg
Humaniora	13,9 %	14,3 %	16,7 %
Samfunnsvitenskap	36,2 %	37,5 %	31,4 %
Matematikk og naturvitenskap	15,6 %	14,8 %	15,7 %
Teknologi	13,1 %	12,3 %	9,4 %
Medisin og helsefag	19,9 %	19,8 %	19,9 %
Landbruks, fiskeri, vet. medisin	1,3 %	1,3 %	2,0 %
Annet			4,8 %
N	21 869	7 889	4 035

Tabell 10.9: Forhold mellom besvarte og ikke-besvarte spørreskjema per institusjon

Institusjon	Ikke svart	Svart
	Prosent	Prosent
UiB	50,3	49,7
UiO	51,1	48,9
UiT	49,2	50,8
NMBU	41,5	58,5
Norges Handelshøyskole	48,1	51,9
AHO	62,8	37,2
MF vitenskapelig høyskole	63,6	36,4
Norges idrettshøgskole	37,5	62,5
Norges musikkhøgskole	50,9	49,1
NLA Høgskolen	47,4	52,6
BI	54,4	45,6
UiS	51,5	48,5
UiA	47,4	52,6
Høgskolen i Volda	51,6	48,4
Høgskolen i Molde	58,5	41,5
Samisk Høgskole	60,0	40,0
Nord Universitet	54,3	45,7
Høgskolen i Østfold	46,7	53,3
NTNU	49,4	50,6
Kunsthøgskolen i Oslo	52,8	47,2
DMMH	34,2	65,8
OsloMet	35,6	64,4
USN	46,9	53,1
Lovisenberg diakonale høyskole	31,8	68,2
Høgskolen Kristiania	58,9	41,1
Vid	45,7	54,3
Høgskulen på Veslandet	43,8	56,2
Høgskolen i Innlandet	51,7	48,3
Total	48,5	51,5
N	3,796	4,035

10.4 Intervjuopplegget

For å supplere informasjonen fra spørreundersøkelsene samt for å få de administrativt ansattes perspektiver på situasjonen, har vi gjennomført intervjuer ved tre caseinstitusjoner: Arkitektur- og designhøgskolen (AHO), Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Sørøst-Norge (USN). Disse institusjonene ble valgt for å fange opp bredden av institusjoner i UH-sektoren i Norge. AHO er en mindre institusjon med utpreget praksisorienterte fag, USN har en utpreget flercampusstruktur og UiB har en mer geografisk konsentrert campusstruktur og er et utpreget breddeuniversitet. Vi intervjuet informanter på ulike nivå i alle institusjonene: ledelses-, fakultets- og instituttnivå, med unntak av AHO der man ikke har fakultetsnivået. I tillegg til dette har vi intervjuet noen faglig ansatte og studenter, men flertallet av informantene er administrativt ansatte. Tabell 10.x gir en oversikt over antallet informanter ved hver institusjon og antallet intervjuer gjennomført ved hver institusjon.

Tabell 10.10: Oversikt over antall informanter og intervjuer per institusjon.

Institusjon	Antall informanter	Antall intervjuer
AHO	9	7
USN	15	10
UiB	12	12
Sum	36	29

Vi gjennomførte også noen av intervjuene med administrativt ansatte som gruppeintervjuer fordi de hadde arbeidsoppgaver innenfor samme nivå eller område i institusjonen. Disse intervjuene hadde derfor noe lengre varighet enn de andre intervjuene som hadde en varighet på 30-40 minutter. Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer med utgangspunkt i en intervjuguide med følgende overordnede tema:

- (1) generelle utfordringer og gevinster
- (2) kommunikasjon og samarbeid internt og eksternt
- (3) beslutningsprosesser og tiltak
- (4) digital kompetanse
- (5) fremtidsutsikter.

Som følge av at de ulike gruppene av informanter var tilknyttet ulike nivåer og arbeidsområder på hver enkelt institusjon tilpasset vi også spørsmålene noe avhengig av dette. Dette gjelder også intervjuene med faglige ansatte og studenter.

De fleste intervjuene ble gjennomført i perioden januar/februar. Det er derfor en forskjell i tidspunkt for utsendelse av spørreundersøkelser og gjennomføring av intervjuer. Dette var også gjort med hensikt på å fange opp mer av de senere fasene av situasjonen. I intervjuene åpnet vi derfor opp for perspektiver og erfaringer både fra våren og høsten 2020 og på nyåret 2021.

10.5 Møter og dialog gjennom prosjektperioden

Prosjektet har hatt rapportering dialog og underveis, både med oppdragsgiver og andre aktører. Kort oppsummert har prosjektet hatt følgende møter gjennom perioden:

- 6 avtalte møter med oppdragsgiver (Kunnskapsdepartementet), i tillegg til løpende dialog underveis: Møtene har handlet om bl.a. status i prosjektet og drøfting av spørreskjema, foreløpige funn og struktur for rapport.
- 1 møte med ekstern referansegruppe, bestående av Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høyskolerådet, Forskerforbundet, Akademiet for yngre forskere, Norsk studentorganisasjon og NOKUT. Møtet ble avholdt 25. januar 2021 og ble brukt til å presentere foreløpige funn og få innspill til analysen.
- Prosjektleder og flere medlemmer av prosjektgruppen har i løpet av perioden deltatt på og presentert prosjektet på flere seminarer om tematikken, herunder
 - NOKUTs frokostmøte 25. august
 - Koronagenerasjonen, UiO-webinar, 24. september
 - Nasjonal konferanse for digitalisering i høyere utdanning, UiB, 4. november
 - Digital transformasjon i Norden, webinar i regi av Centre for Digital Transformation, CeDiT, 24. januar 2021
 - Lansering av Studiebarometeret 2020, NOKUT, 11. februar 2020

All kommunikasjon og møtevirksomhet har foregått digitalt, og prosjektet har dermed selv vært berørt av den digitale omstillingen som rapporten beskriver.

Referanser

- Barada, V., Doolan, K., Burić, I., Krolo, K., and Tonković, Ž. (2020) Student life during the Covid-19 pandemic: Europe-wide insights, September 2020, University of Zadar. Kroatien.
- De Gruyter (2020) Locked down, Burned out. Publishing in a Pandemic: the impact of Covid on Academic Authors. December 2020. De Gruyter. Berlin.
- De Gruyter insight team (2020) Author pulse survey coronavirus crisis. Market research findings, May 2020. De Gruyter. Berlin.
- DIKU (2019) Digital tilstand 2018. Perspektiver på digitalisering for læring i høyere utdanning. Rapportserie Nr. 6. 2019
- EUA (2020a), Briefing. European Higher Education in the Covid-19 crisis, European University Association, September 2020, Brussels
- Folkehelseinstituttet (2018) Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT) 2018.
- Fossland T., Tømte C.E. (2020) Technology as Quality Work? Educational Leaders and Teachers' Use of Digital Technology. In: Elken M., Maassen P., Nerland M., Prøitz T., Stensaker B., Vabø A. (eds) Quality Work in Higher Education. Higher Education Dynamics, vol 54. Springer
- Gaebel, M., Zhang, T., Stoeber, H., Morrisroe, A. (2021) Digitally enhanced learning and teaching in European higher education institutions. Survey report. European University Association asbl.
- García-Morales VJ, Garrido-Moreno A and Martín-Rojas R (2021) The Transformation of Higher Education After the COVID Disruption, Emerging Challenges in an Online Learning Scenario. Front. Psychol. 12:616059.
- Gatti, T., Helm, F., Huskobra, G., et al., (2020), Practices at Coimbra group universities in response to the Covid-19. A collective reflection on the present and future of higher education in Europe. May 2020. Coimbra group, Brussels. <https://www.coimbra-group.eu/cg-publications/>
- Gornitzka, Å. (1999). Governmental policies and organisational change in higher education. Higher Education, 38(1), 5–31.
- Gunnes, H. (2018) Tidsbruksundersøkelse for universiteter og høyskoler: En kartlegging av tidsbruk blant vitenskapelig og faglig tilsatte i 2016. NIFU-Arbeidsnotat 2018.

- Gunnes, H., Madsen, A.Å., Ulvestad, M.S., Wendt, K.K., Langfeldt, L.,
(2020) Kartlegging av postdoktorstillingen: Mål, praksis og erfaringer. NIFU-Rapport 2020.
- Hodges, C; Moore S; Trust, T. and Bond, A. (2020) The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning, EDUCAUSE Review, 2020
- Hovdhaugen, E. (2004). Tidsbruk og ambisjon: Resultater fra stud. mag.-undersøkelsene 2001, 2002 og 2003. NIFU skriftserie 16/2004, Oslo: NIFU.
https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2021/hoyere-utdanning/studiebarometeret-2020_hovedtendenser_1-2021.pdf
- Knapstad, M., Sivertsen, B., Knudsen, A., Smith, O., Aarø, L., Lønning, K., & Skogen, J. (2019). Trends in self-reported psychological distress among college and university students from 2010 to 2018. *Psychological Medicine*, 1-9.
doi:10.1017/S0033291719003350
- Kunnskapsdepartementet (2017) Digitaliseringsstrategi for universitets- og høyskolesektoren 2017-2021.
- Kunnskapsdepartementet (2020a) Informasjon i forbindelse med koronavirus og Covid-19-pandemien. Brev til UH-institusjonene, 13. mars 2020. Ref 20/888-17.
- Lärarförbundet Universitet & Högskola (2020), Enkätundersökning gällande arbetssituationen för personal vid universitet och högskola med anledning av Corona pandemin. <https://www.lararforbundet.se/avdelningar/universitet-och-hogskola/artiklar/en-redan-anstrangd-lararkaar-pressas-an-haardare-under-corona>
- Lorenz, E., Lundvall B-Å, Kraemer-Mbula, E and Rasmussen P., (2016) Work Organisation, Forms of Employee Learning and National Systems of Education and Training, *European Journal of Education, Research Development and Policy*, Wiley Online Library, 2016.
- Marinoni, G., van't Land, H. og Jensen, T. (2020), The impact of Covid-19 on higher education around the world. IAU Global Survey Report. International Association of Universities, Paris.
- Medietilsynet (2019) Kritisk medieforståelse i den norske befolkningen. En undersøkelse fra Medietilsynet.
- Nergaard, K., Andersen R-K., Alsos, K. og Oldervoll J. (2018) Fleksibel arbeidstid. En analyse av ordninger i norsk arbeidsliv. Fafo-rapport 2018:15
- NOKUT (2021). Studiebarometeret 2020 – hovedtendenser.
- Nouri, J., Bergdahl, N. (2020) Enkät til studenter vid Stockholms universitet.
- OECD (2020) Digital Economy Outlook. OECD Publishing, Paris, 2020
- Olsen, J. O. (2007). The institutional dynamics of the European university. In J. P. Olsen & P. Maassen (Eds.), *University dynamics and European integration* (pp. 25–54). Dordrecht: Springer.

- Otnes, B., Thorsen, L.R. & Vaage, O.F (2011). Levekår blant studenter 2010. SSB rapport 36/2011. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- SSB (2020b) Tabell 12925: Gjennomføring for studenter som er nye på 3-årige bachelorutdanninger, etter studium og kjønn
- SSB (2020c) Tabell 13063: Gjennomføring for studenter som er nye på 5-årige masterutdanninger, etter studium og kjønn
- SSB (2020d) Tabell 09166: Gjennomføring for studenter som er nye på legeutdanning, etter kjønn
- SSB, 2020(a) Ansatte med avtale om hjemmekontor <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/209-000-ansatte-med-avtale-om-hjemmekontor>).
- Steffensen, K., Ekren, R. & Nygård, G. (2015) Studenters økonomi og studiesituasjon. Norske resultater fra Eurostudent V i et europeisk perspektiv. SSB rapport 2015/50. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Støren, L.A., Nesje, K., (2018) Kandidatundersøkelsen 2017: Nyutdannede masteres møte med arbeidslivet og vurdering av relevans, studiekvalitet og læringsutbytte. NIFU-rapport. 2018.
- Super, S. (2020) COVID-19 International Student Well-being Study (C19 ISWS) Data from Wageningen University & Research. Wageningen. file:///C:/Users/py42/Downloads/WURreport-EUstudentwell-beingsurvey_Final.pdf
- Van Deursen, A. et al. (2017), "The compoundness and sequentiality of digital inequality", International Journal of Communication, Vol. 11, pp. 452-473, <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/5739/1911>.
Open URL
- Wiers-Jenssen, J., & Hovdhaugen, E. (2019). Studieinnsats på lavere grad – hva kan Studiebarometeret fortelle oss? Uniped, 42(03), 274-289.

Vedlegg 1: Oversikt over andre undersøkelser

Tabell V1. Oversikt over undersøkelser til studenter

Institusjon	Kilde
UiO	Studentundersøkelse: https://khrono.no/klar-melding-fra-studentene-vi-vil-tilbake-pa-campus/528726 https://www.uniforum.uio.no/nyheter/2020/12/studentane-klarte-seg-bra-gjennom-koronakrisa.html Studentundersøkelse juridisk fakultet (UiO/CELL): https://innsida.ntnu.no/c/wiki/get_page_attachment?pid=22780&nodeId=24647&title=Studentunders%C3%B8kelser+Covid-19&fileName=UiO.jusstudenters-eval-digital-undervisning-29-mars-2020.pdf
UiB	Studentundersøkelse blant studenter ved institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap: https://www.universitetsavisa.no/koronavirus/2020/05/13/Sju-av-ti-studenter-gjor-en-darligere-innsats-under-korona-21808772.ece Studentenes opplevelse av studiesituasjonen etter nedstengningen av UiB grunnet COVID-19 – SLATE Research Report 2020-1: https://hdl.handle.net/1956/24100 Studiestartundersøkelsen: https://www.forskerforum.no/7-av-10-ferske-uib-studenter-fikk-nye-venner-i-fadder-uker/
UiA	Studentundersøkelse vår: https://www.uia.no/nyheter/slik-opplevde-uia-studentene-koronaarens-undervisning Oppfølgingsundersøkelse høst: https://www.uia.no/nyheter/fysisk-undervisning-dekker-studentenes-behov-best
UiS	Studentundersøkelse vår: https://www.uis.no/nb/foretrekker-campusundervisning-og-undervisning-i-opptak Oppfølgingsundersøkelse høst.
UiT	Studentundersøkelse.
Nord universitet (NORD)	Studentundersøkelse vår: https://www.barnehage.no/artikler/studentene-har-savnet-fellesskapet-og-det-ser-ut-til-a-ha-gatt-utover-motivasjon-og-konsentrasjon/495183 Studiestartundersøkelsen 2020: https://www.nord.no/no/aktuelt/nyheter/Sider/Nord-studentene-Vi-er-svart-fornoyd-med-studiestarten.aspx
NTNU	Studentundersøkelse om erfaring med digital undervisning: https://www.ntnu.edu/documents/1271705576/0/Student+report+-+Online+Teaching+and+Learning.pdf/89cdf905-f3b0-9025-831f-7771b63eb856?t=1587458785636 Undersøkelse gjennomført av SIT blant studenter i Trondheim, Ålesund og Gjøvik: Undersøkelse vår: https://www.sit.no/nyhet/koronaepidemien-har-gjort-studentlivet-mer-krevende Undersøkelse høst:

	https://www.sit.no/sites/default/files/Sit%20-%20Covid-19-unders%C3%B8kelse%20-%20Fullstendig%20rapport.pdf
NTNU/OsloMet	Resultater fra det norske utvalget i «The COVID-19 Multi-Country Student Well-being Study»: https://khrono.no/koronautbruddet-for-te-til-okt-stress-for-studentene-og-lite-student-aktiv-laering/510043
OsloMet	Sisteårsstudenten: Studentundersøkelse ved fakultet for teknologi, kunst og design.
Høgskolen i Østfold (HiØ)	Studentundersøkelse om studenters erfaringer med heldigital undervisning: https://www.hiof.no/om/aktuelt/aktuelle-saker/2020/studenters_erfaringer.html
Høgskolen Kristiania (HK)	Undersøkelse om digital undervisning: https://www.kristiania.no/om-kristiania/pedtek/2020/opptatt-av-studentenes-psy-kiske-helse/undersokelse-vedrorende-digital-undervisning/
Høgskulen i Volda (HVO)	Undersøkelse til alle studenter ved Høgskulen i Volda.
Høgskulen på Vestlandet (HVL)	Studentundersøkelser gjennomført av fakultetene: http://opengov.cloudapp.net/Meetings/hvl-uninett/Meetings/Details/486424?agendaltemId=205720 Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap Fakultet for helse- og sosialfag Fakultet for ingeniør- og naturvitenskap Rekrutteringsundersøkinga 2020.
Høgskolen i Molde (HIM)	Studentundersøkelse. Studiestartundersøkelsen 2020.
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO)	Semesterevaluering.
Høgskolen i Innlandet (INN)	Studiestartundersøkelsen høst 2020.

Mange av institusjonene er en del av UiB sin BRY.DEG2020 undersøkelse. Undersøkelsen ser på hvordan koronapandemien påvirker mestring og mental helse. Dette gjelder følgende institusjoner: UiO, NMBU, USN, Høgskulen på Vestlandet, Høgskulen i Volda, VID- vitenskapelig høgskole, Høgskolen i Østfold, NHH- Norges Handelshøyskole, Høgskolen i Molde, BI- Handelshøyskolen, Høgskolen i Innlandet, Norges idrettshøgskole, Norges musikkhøgskole og NLA Høgskolen.

Tabell V2. Oversikt over undersøkelser til ansatte

Institusjon	Kilde
UiO	Undersøkelse til utdanningsledere https://www.sv.uio.no/iss/om/organisasjon/programradene/sosiologi/mo-ter/2020/03-06-2020/digital-undervisning-ved-uio-12.3-2.4.pdf
OsloMet	(c) PULS undersøkelsen vår: https://opengov.360online.com/Meetings/OSLOMET/Meetings/Details/900136?agendaltemId=214164 PULS 2 undersøkelsen høst: https://opengov.360online.com/Meetings/OSLOMET/Meetings/Details/1044291?agendaltemId=216994
Høgskolen Kristiania (HK)	Undersøkelse blant underviserne: https://www.kristiania.no/om-kristiania/pedtek/2020/opptatt-av-studentenes-psy-kiske-helse/undersokelse-vedrorende-digital-undervisning/
UiT	(b) Undersøkelse blant underviserne.
Forskerforbundet	Forskerforbundets undersøkelse av arbeidssituasjonen i UH-sektoren under koronapandemien https://www.forskerforbundet.no/Documents/skriftserien/2021-1_Arbeidssituasjon_korona.pdf
Stipendiatororganisasjonene i Norge	COVID-19 related project delays and contract extension applications: Results from a nationwide survey among PhDs and postdocs in Norway. https://stipendiat.no/wp-content/uploads/2020/12/COVID-19-report-December-FINAL.pdf

Vedlegg 2: Spørreskjema til studenter

Spørreskjemaet om koronasituasjonen til studentene utgjorde et spesialtema i NOKUTs årlige studiebarometer. Skjemaet omfatter også en rekke faste spørsmål som ikke er vist her. Hele spørreskjemaet er tilgjengelig på NOKUTs hjemmesider <https://www.studiebarometeret.no/no>

På de neste sidene følger kun de spørsmålene som spesifikt handlet om koronasituasjonen, og som ligger til grunn for denne rapporten.

Koronapandemien: innledende spørsmål

Da campus stengte, hadde du ansvar for barn hjemme som en følge av stengt barnehage/skole?

- ☐ Ja
☐ Nei

Da campus stengte, hadde du tilgang på egnet sted for å jobbe med studier?

- ☐ Ja, tilgang på god arbeidsplass
☐ Ja, tilgang på arbeidsplass, men ikke godt egnet (pga. plassmangel, støy, dårlig ergonomi, e.l.)
☐ Nei

Hvor stor andel av undervisningen din foregikk nettbasert før 12. mars 2020?

- ☐ Ingenting
☐ Under halvparten
☐ Over halvparten, men ikke alt
☐ Alt

Har noen av følgende forhold hindret deg fra å delta på nettbasert undervisning?

	I liten/ingen grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke / ikke relevant
Digital infrastruktur (tilgang på egen datamaskin, dårlig nettforbindelse, etc.)	☐	☐	☐	☐
Egen digital kompetanse	☐	☐	☐	☐
Ansvar for barn/hjemmeskole	☐	☐	☐	☐
Hindringer relatert til plassmangel hjemme (ikke god nok arbeidsplass)	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐

Koronapandemien: undervisningstilbudet

Fikk du like stort undervisningstilbud etter 12. mars og resten av vårsemesteret som opprinnelig var satt opp?

Her tenker vi på hvor mye undervisning du fikk, uavhengig av om det var nettbasert eller ikke.

- ☐ Jeg fikk tilsvarende mengde undervisning
- ☐ Omfanget av undervisningen ble noe redusert
- ☐ Omfanget av undervisningen ble betydelig redusert

Opplevde du at noen av følgende aktiviteter ble avlyst på grunn av nedstengingen etter 12. mars og resten av vårsemesteret?

Dersom aktiviteten ble gjennomført digital, tilpasset eller kortet ned, regner vi den ikke som avlyst.

	Nei	Ja, en gang	Ja, flere ganger	Ja, alt	Ikke aktuelt / ikke planlagt våren 2020	
Forelesning og seminar	☐	☐	☐	☐		☐
Laboratorieøvelser	☐	☐	☐	☐		☐
Praksis	☐	☐	☐	☐		☐
Feltarbeid/datainnsamling	☐	☐	☐	☐		☐
Utenlandsopphold	☐	☐	☐	☐		☐

Hvor enig er du i de følgende påstandene om egen deltagelse i undervisningen etter 12. mars og resten av vårsemesteret.

	Helt uenig (1)	2	3	4	Helt enig (5)	Vet ikke / ikke relevant
Jeg deltok mer aktivt i undervisningen da den foregikk på nett	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg syntes undervisningen på nett var mindre motiverende	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Veiledning over nett fungerte godt som et alternativ til vanlig veiledning for meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ville ha lært mer hvis jeg kunne ha vært fysisk til stede på lærestedet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig er du i de følgende påstandene om egen deltagelse i undervisningen etter 12. mars og resten av vårsemesteret.

	Helt uenig (1)	2	3	4	Helt enig (5)	Vet ikke / ikke relevant
Når undervisningen var tilgjengelig i opptak, var det større sjanse for at jeg fikk den med meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Når undervisningen var tilgjengelig i opptak så jeg på den flere ganger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg foretrakk live-streamet undervisning fordi det ga anledning til å stille spørsmål	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det var lettere å la være å delta på nettbasert undervisning enn fysisk undervisning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Selv om undervisningen var live-streamet var det lite anledning til å stille spørsmål	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Koronapandemien: eksamen

Ble eksamensformen endret (f.eks. hjemmeeksamen i stedet for skoleeksamen) våren 2020?

- ☐ Ja
☐ Nei

Hvor enig er du i de følgende påstandene om eksamen/vurdering våren 2020?

	Helt uenig (1)	2	3	4	Helt enig (5)	Vet ikke / ikke relevant
Hjemmeeksamen passet godt for det studieprogrammet jeg tok	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nettbasert hjemmeeksamen hadde mer utfordrende oppgaver enn en vanlig skoleeksamen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Når eksamensformen måtte endres, synes jeg det var rimelig at det ble gitt bestått/ikke bestått i stedet for bokstavkarakter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Koronapandemien: påstander om psykososiale forhold

Hvor enig er du i de følgende påstandene om psykososiale forhold etter 12. mars og resten av vårsemesteret 2020?

	Helt uenig (1)	2	3	4	Helt enig (5)	Vet ikke / ikke relevant
Jeg følte meg mer ensom	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg opplevde det som vanskeligere å strukturere studiehverdagen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg opplevde det som tidsbesparende å slippe å reise til lærestedet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg savnet det sosiale studiemiljøet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Min studiemotivasjon ble lavere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg opplevde mindre prestasjonspress	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg fikk mer ro over livet mitt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg fikk økonomiske problemer, på grunn av permittering / mindre deltidsjobbing	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg var bekymret for at jeg selv eller venner og familie skulle bli smittet og syke	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Koronapandemien: spørsmål om tidsbruk

Hvordan påvirket situasjonen etter 12. mars hvor mye tid du brukte på følgende aktiviteter:

	Mindre tid	Like mye tid	Mer tid
Undervisning	☐	☐	☐
Egenstudier	☐	☐	☐
Betalt arbeid	☐	☐	☐

Koronapandemien: spørsmål om høstsemesteret

Hvor stor andel av undervisningen din høsten 2020 foregår nettbasert?

- ☐ Ingenting
- ☐ Under halvparten
- ☐ Over halvparten, men ikke alt
- ☐ Alt

Koronapandemien: avsluttende spørsmål

Hvor enig er du i de følgende påstandene?

	Helt uenig (1)	2	3	4	Helt enig (5)	Vet ikke / ikke relevant
Koronasituasjonen har gjort meg mer positiv til nettbasert undervisning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koronasituasjonen har vist at fysiske møter er helt nødvendig for læring	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koronasituasjonen har gjort meg mer bekymret for framtiden (for studieprogresjon eller karriere)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nettbaserte forelesninger kan i stor grad erstatte fysiske forelesninger, uten at det går ut over læringsutbyttet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nettbaserte seminarer/gruppeundervisning kan i stor grad erstatte fysiske seminarer, uten at det går ut over læringsutbyttet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Informasjon om deg

Institusjonen du går på har, blant annet, gitt oss informasjon om studieprogrammet ditt og studieår. Vi ber deg om å oppgi litt mer bakgrunnsinformasjon. Denne informasjonen skal kun brukes til forskning.

Kryss av for dine foreldre / foresattes høyeste fullførte utdanning:

	Utdanning på grunnskolenivå (barne- og ungdomsskole)	Utdanning fra videregående opplæring	Høyere utdanning, til og med 4 år (inkludert fagskole)	Høyere utdanning, 4,5 år eller mer	Vet ikke	Ønsker ikke å svare
Mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kjønn

- ☐ Mann
☐ Kvinne
☐ Annen kjønnsidentitet
☐ Ønsker ikke å svare

Kommentarer

Har du noen ønsker eller ideer som kan forbedre studieprogrammet?
Eventuelle kommentarer du oppgir vil bli sendt - anonymt - til institusjonen din og kan bidra til utvikling av studieprogrammet ditt.

Her kan du gi tilbakemelding til NOKUT på hvordan du synes spørreskjemaet fungerer.

Samtykke til kobling av opplysninger

For å redusere antall spørsmål i skjemaet har vi fått en del bakgrunnsinformasjon om deg (blant annet kjønn, alder, opptaksgrunnlag, eksamensresultater og statsborgerskap) fra utdanningsinstitusjonen din. For forskningsformål ønsker vi å koble denne informasjonen med svarene i spørreskjemaet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og vil ikke publiseres på en måte som kan identifisere enkeltpersoner. Prosjektet er meldt til NSD - Norsk senter for forskningsdata AS

Jeg samtykker i at opplysningene i skjema kan kobles med mine bakgrunnsdata

☐ Ja

☐ Nei

Fremtidig kontakt

NOKUT arbeider kontinuerlig for å forbedre spørreskjemaet. I tillegg ønsker vi å få større innsikt i hvorfor studentene svarer slik de gjør.

Dersom du er villig til å svare på noen oppfølgende spørsmål senere, vennligst oppgi e-postadressen din under.

Du vil maksimalt bli kontaktet av oss for to undersøkelser i løpet av 2021 og vi vil slette din e-postadresse i løpet av 2021. Dersom du samtykker til dette, ved å oppgi din e-postadresse under, innebærer det at vi i denne perioden kan koble din e-postadresse med data fra spørreskjemaet og med indirekte identifiserende opplysninger om deg. Dette er opplysninger om alder, kjønn, opptaksgrunnlag, eksamensresultater og statsborgerskap.

Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og vil ikke publiseres på en måte som kan identifisere enkeltpersoner. Prosjektet er meldt til NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

E-postadresse

Takk for at du svarte på årets undersøkelse. Resultatene blir publisert på www.studiebarometeret.no i starten av februar.

Med vennlig hilsen,
NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning)

Vedlegg 3: Spørreskjema til faglig ansatte

Nasjonal spørreundersøkelse om hvordan du opplevde korona- nedstengingen i UH-sektoren

Koronapandemien har fått stor betydning for alle høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Fra 12. mars og store deler av vårsemesteret ble campus stengt og institusjonene gikk over til nettbasert undervisning og hjemmekontor. Liknende tiltak har gjeninntrefft utover høsten. På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet undersøker NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) håndteringen og konsekvensene av situasjonen. De fleste spørsmålene i denne undersøkelsen handler om vårsemesteret, men noen tar også for seg dagens situasjon og perspektiver framover. Ved å svare på undersøkelsen gir du samtykke til deltakelse.

Bakgrunnsopplysninger

Hva var din hovedstilling våren 2020?

- (1) ☐ Professor
- (2) ☐ Dosent
- (3) ☐ Førsteamanuensis
- (4) ☐ Førstelektor
- (5) ☐ Amanuensis
- (6) ☐ Instituttleder/viseinstituttleder
- (7) ☐ Dekan/prodekan/visedekan
- (8) ☐ Universitetslektor
- (9) ☐ Høgskolelektor
- (10) ☐ Høgskolelærer
- (11) ☐ Forskningssjef
- (12) ☐ Forsker
- (13) ☐ Postdoktor
- (14) ☐ Stipendiat
- (15) ☐ Annet

Hvis annet, vennligst spesifiser

Er du

- (1) ☐ Mann
- (2) ☐ Kvinne
- (3) ☐ Ønsker ikke å svare

Hvilket år er du født? _____

Fagområde og fagfelt

Hvilket fagområde underviste og/eller forsket du hovedsakelig innenfor våren 2020?

- (1) ☐ Humaniora og kunsthøgskolefag
- (2) ☐ Samfunnsvitenskap, inkludert pedagogiske og juridiske fag
- (3) ☐ Matematikk og naturvitenskap
- (4) ☐ Teknologi
- (5) ☐ Medisin og helsefag
- (6) ☐ Landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin
- (7) ☐ Annet

Hvis annet, vennligst spesifiser

Vennligst angi fagfelt innen humaniora og kunsthøgskolefag

- (1) ☐ Språkvitenskapelige fag
- (2) ☐ Litteraturvitenskapelige fag
- (3) ☐ Kulturkunnskap
- (4) ☐ Historie
- (5) ☐ Arkeologi
- (6) ☐ Folkloristikk, etnologi
- (7) ☐ Musikkvitenskap
- (8) ☐ Kunsthistorie
- (9) ☐ Arkitektur og design
- (10) ☐ Teologi og religionsvitenskap
- (11) ☐ Filosofiske fag
- (12) ☐ Filmvitenskap
- (13) ☐ Teatervitenskap
- (14) ☐ Visuell kunst
- (15) ☐ Scenekunst og film
- (16) ☐ Utøvende og skapende musikk
- (17) ☐ Andre fag/flerfaglig, humaniora og kunsthøgskolefag

Vennligst angi fagfelt innenfor samfunnsvitenskap

- (1) ☐ Økonomi
- (2) ☐ Sosiologi
- (14) ☐ Rettsvitenskap og kriminologi
- (3) ☐ Urbanisme og fysisk planlegging
- (4) ☐ Statsvitenskap og organisasjonsteori
- (5) ☐ Sosialantropologi
- (6) ☐ Psykologi
- (8) ☐ Lærerutdanning og pedagogiske fag
- (9) ☐ Samfunnsgeografi
- (10) ☐ Demografi
- (11) ☐ Medievitenskap og journalistikk
- (12) ☐ Biblioteks- og informasjonsvitenskap
- (13) ☐ Samfunnsvitenskapelige idrettsfag
- (15) ☐ Sosialt arbeid
- (16) ☐ Kvinne- og kjønnsstudier
- (17) ☐ Andre fag/flerfaglig, samfunnsvitenskap

Vennligst angi fagfelt innenfor matematikk og naturvitenskap

- (1) ☐ Matematikk
- (3) ☐ Informatikk
- (4) ☐ Fysikk
- (5) ☐ Geofag
- (6) ☐ Kjemi
- (7) ☐ Biofag
- (8) ☐ Andre fag/flerfaglig, matematikk og naturvitenskap

Vennligst angi fagfelt innenfor medisin og helsefag

- (1) ☐ Basale medisinske/odontologiske fag
- (2) ☐ Klinisk medisinske fag
- (3) ☐ Sykepleierfag
- (4) ☐ Fysioterapi/ergoterapi
- (5) ☐ Idrettsmedisinske fag
- (6) ☐ Translasjonsforskning
- (7) ☐ Andre fag/flerfaglig, medisin og helsefag

Vennligst angi fagfelt innenfor teknologi

- (1) ☐ Berg- og petroleumsfag
- (4) ☐ Materialteknologi
- (5) ☐ Bygningsfag
- (6) ☐ Elektrotekniske fag
- (2) ☐ Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- (3) ☐ Kjemisk teknologi
- (7) ☐ Maskinfag
- (8) ☐ Marin teknologi
- (9) ☐ Bioteknologi
- (10) ☐ Næringsmiddelteknologi
- (11) ☐ Miljøteknologi
- (12) ☐ Medisinsk teknologi
- (13) ☐ Nanoteknologi
- (14) ☐ Industri- og produktdesign
- (15) ☐ Andre fag/flerfaglig, teknologi

Vennligst angi fagfelt innenfor landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin

- (1) ☐ Landbruksfag
- (2) ☐ Fiskerifag
- (3) ☐ Veterinærmedisin
- (4) ☐ Andre fag/flerfaglig, landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin

Hjemmesituasjon

Da campus stengte, hadde du tilgang på egnet sted for å arbeide?

- (1) ☐ Ja, tilgang til god arbeidsplass
- (2) ☐ Ja, tilgang til arbeidsplass, men ikke godt egnet (pga plassmangel, støy, dårlig ergonomi e.l.)
- (3) ☐ Nei

Da campus stengte, hadde du ansvar for barn hjemme som en følge av stengt barnehage/skole etter 12. mars?

- (1) ☐ Ja
(2) ☐ Nei

Hadde du ansvar for å organisere hjemmeskole for barn?

- (1) ☐ Ja, hadde aleneansvar for gjennomføring av hjemmeskole for barn
(2) ☐ Ja, delte ansvaret for gjennomføring av hjemmeskole for barn med partner
(3) ☐ Nei

Samlet tidsbruk

Hvordan påvirket nedstengningen etter 12.mars og tiltakene resten av vårsemesteret hvor mye tid du brukte på følgende aktiviteter?

	Mye mer tid	Noe mer tid	Like mye tid	Noe mindre tid	Mye mindre tid	Ikke aktuelt
Planlegging og forberedelse av undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Gjennomføring av undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Forskning	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Veiledning av bachelor/masteroppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Veiledning av doktorgradsstudenter	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Vitenskapelig formidling	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Allmennrettet formidling	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Søknadsarbeid	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Samarbeid med aktører i samfunns- og næringsliv	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Internasjonalt samarbeid	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Administrasjon	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐
Bistillinger og arbeid/verv utenom hovedstilling	(1) ☐	(2) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(5) ☐	(4) ☐

Organisatoriske forhold ved din institusjon

Hvor enig er du i følgende påstander om organisatoriske forhold ved institusjonen i perioden 12. mars og ut vårsemesteret?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Institusjonen ga tydelige forventninger om hvordan undervisningen og andre faglige	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
aktiviteter skulle legges om						
Jeg fikk tilstrekkelig frihet til å legge om undervisningen etter egne vurderinger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Institusjonen la til rette for erfaringsutveksling mellom kolleger om hvordan undervisningen skulle legges om	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg hadde til enhver tid oversikt over gjeldende korona-tiltak ved min institusjon	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Min institusjon praktiserte smitteverntiltakene fleksibelt og åpnet for nødvendige tilpasninger innenfor det gjeldende regelverket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Min nærmeste leder min var tilgjengelig når jeg trengte det	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved min institusjon hadde vi tilstrekkelig støtte for håndtering av forsinkelser/endringer i forskningsprosjekter som skyldtes nedstengingen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Ved min institusjon ble det gjort et godt arbeid med å ivareta arbeidsmiljøet under nedstengningen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Oppgaver våren 2020

Hadde du eller skulle du i perioden 12. mars og ut vårsemesteret hatt

	Ja	Nei
Undervisning	(1) ☐	(2) ☐
Forskning	(1) ☐	(2) ☐
Veiledning av bachelor- eller masterstudenter	(1) ☐	(2) ☐
Veiledning av doktorgradsstudenter	(1) ☐	(2) ☐
Ansvar for planlegging eller gjennomføring av eksamen	(1) ☐	(2) ☐

	Ja	Nei
Ledelse/koordinering av studieprogram	(1) ☐	(2) ☐
Ledelse/koordinering av forskningsgruppe	(1) ☐	(2) ☐
Ledelse av eksternt finansiert forskningsprosjekt/-senter	(1) ☐	(2) ☐

Omfang av din undervisning

Hvor stor andel av din regulære undervisningsvirksomhet foregikk nettbasert før 12. mars?

- (1) ☐ Ingenting
 (2) ☐ Under halvparten
 (3) ☐ Over halvparten
 (5) ☐ Alt

I hvilken grad opplevde du at følgende forhold hindret deg i å tilby nettbasert undervisning i samme omfang som opprinnelig planlagt? Svar for perioden 12. mars og resten av vårsemesteret

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke aktuelt
Manglende tilgang på digital infrastruktur (tilgang til utstyr, nettforbindelse, etc.)	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Manglende egen digital kompetanse	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Ansvar for barn/hjemmeskole	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Uhensiktsmessig kontor/arbeidsplass	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Manglende administrativ støtte fra lærestedet	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Manglende teknisk støtte fra lærestedet	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Manglende pedagogisk støtte fra lærestedet	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Usikkerhet eller problemer knyttet til personvern hensyn	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Usikkerhet eller problemer knyttet til opphavsrett	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hvis du opplevde noen andre hindringer, vennligst beskriv disse

Måtte du gjøre vesentlige endringer i undervisningen da den ble nettbasert?

- (2) ☐ Nei, undervisningen min var hovedsakelig nettbasert fra før
(4) ☐ Nei, jeg kunne stort sett tilpasse det opplegget jeg hadde til nettbasert undervisning
(5) ☐ Ja, jeg måtte gjøre vesentlige endringer i det opplegget jeg hadde

Gjennomføring og opplegg for undervisning

Hvor enig er du i de følgende påstandene om din egen undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret??

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Jeg klarte å lage gode opplegg for nettbasert undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg lyktes godt med å engasjere studentene i diskusjoner på nett	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg oppfordret studentene til å gi innspill til forbedringer av den nettbaserte undervisningen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg gjorde konkrete endringer i min egen nettbaserte undervisning som følge av studentenes innspill	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Hvor enig er du i de følgende påstandene om studentenes deltagelse i din undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Det var få studenter som tok ordet eller stilte spørsmål i de nettbaserte undervisningssituasjonene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tror at studentene fikk med seg mer av undervisningen når den var tilgjengelig i opptak	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tror at studentene mine ville ha lært mer om de hadde vært fysisk til stede på lærestedet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Live-streamet undervisning ga god anledning til å besvare spørsmål fra studentene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har du flere kommentarer om undervisning, kan du skrive dem her:

Eksamen

Måtte du endre eksamensform som en følge av nedstengingen av campus våren 2020?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nei

Hvor enig er du i de følgende påstandene om eksamen?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Overgang til hjemmeksamen medførte ekstra arbeid med å utforme nye typer oppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hjemmeksamen passet godt for det faget/studieprogrammet jeg underviste i dette vårsemesteret	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Nettbasert muntlig eksamen fungerte like godt som en fysisk muntlig eksamen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har du flere kommentarer om eksamen, kan du skrive dem her:

Veiledning

Hvor enig/uenig er du i følgende påstander om veiledning av bachelor/masterstudenter i perioden 12. mars og ut vårsemesteret?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Den muntlige veiledningen ble erstattet med skriftlig tilbakemelding	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Veiledning over nett fungerte godt som alternativ til vanlig veiledning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det var vanskelig å holde kontakt med studentene når man ikke kunne møtes på campus	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Hvor enig/uenig er du i følgende påstander om veiledning av doktorgradsstudenter i perioden 12. mars og ut vårsemesteret?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Den muntlige veiledningen ble erstattet med skriftlig tilbakemelding	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Veiledning over nett fungerte godt som alternativ til vanlig veiledning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det var vanskelig å holde kontakt med doktorgradsstudentene når man ikke kunne møtes på campus	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har du flere kommentarer om veiledning kan du skrive dem her:

Forskning

I hvilken grad er din forskningsvirksomhet vanligvis avhengig av følgende ressurser?

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke aktuelt
Tilgang på utstyr eller verktøy som jeg ikke har hjemme	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Reising innenlands	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Reising utenlands	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tilgang på laboratorier eller lignende fasiliteter	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Feltarbeid	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fysisk tilgang på bibliotek eller samlinger	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fysisk kontakt med informanter, pasienter eller andre grupper	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(5) ☐

I hvilken grad ble forskningen din hindret av følgende faktorer i perioden 12. mars og ut vårsemesteret?

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke relevant
Manglende tilgang på utstyr eller verktøy som jeg ikke har hjemme	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke relevant
Manglende tilgang på laboratorier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Mindre rom for å gjøre feltarbeid	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Manglende fysisk tilgang på bibliotek eller samlinger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Manglende fysisk kontakt med informanter, pasienter eller andre grupper	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Reiserestriksjoner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

Hvor enig/uenig er du i følgende påstander om forskningen din i perioden 12. mars og vårsemesteret?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen frambragte ideer og kunnskapsbehov som jeg har fulgt opp eller vil følge opp i min egen forskning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
På grunn av koronasituasjonen tok jeg i bruk andre metoder for empirisk arbeid	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen skapte økt behov og/eller interesse for allmennrettet formidling av min forskning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller utenfor min institusjon	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen hindret meg i å delta i samarbeidsprosjekter med aktører i samfunns- og næringsliv	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har du flere kommentarer om forskning kan du skrive dem her:

For doktorgradsstudenter

Hvor enig er du i følgende påstander om ditt doktorgradsløp i perioden 12. mars og ut vårsemesteret?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
Nettbasert veiledning fungerte godt for meg, som alternativ til vanlig veiledning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Jeg ble overlatt til meg selv under nedstengingen, og hadde lite kontakt med veileder	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Tror du at du på grunn av nedstengningen vårsemesteret 2020 vil komme til å bli forsinket i doktorgradsløpet ditt?

- (1) ☐ Nei
(2) ☐ Ja, mindre enn ett semester
(3) ☐ Ja, ett semester eller mer
(4) ☐ Vet ikke

Min institusjon har tilbudt meg forlengelse av doktorgradsperioden

- (1) ☐ Ja
(2) ☐ Nei

Digital kompetanse og undervisning

Hvor enig/uenig er du i følgende påstander om din egen digitale kompetanse?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Jeg hadde den digitale kompetansen jeg trengte for å håndtere undervisningsoppgavene mine i perioden 12. mars og ut vårsemesteret	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
På grunn av koronasituasjonen har jeg styrket mine ferdigheter i teknisk bruk av digitale undervisningsverktøy (f.eks. videoopptak, streaming og digitalt undervisningsrom)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
På grunn av koronasituasjonen har jeg styrket mine ferdigheter i pedagogisk bruk av digitale undervisningsverktøy	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Jeg har den digitale kompetansen jeg trenger for å håndtere undervisningsoppgavene mine i dag	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
---	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------------------

I hvilken grad har disse ressursene vært viktige for din evne til å håndtere de digitale utfordringene som oppstod etter 12. mars og ut vårsemesteret?

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Ikke aktuelt
Min egen tidligere erfaring med nettbasert undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Egen prøving og feiling, da utfordringene oppstod	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tips og hjelp fra kollegaer og partnere	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Hjelp og veiledning fra administrasjon og IT-støtte ved min egen institusjon	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Hjelp og veiledning fra institusjonens pedagogiske miljø (herunder læringscenter/ressurssenter)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Kurs og opplæring i regi av min egen institusjon	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Kurs og opplæring i regi av andre aktører	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tips og ideer fra nettverk i sosiale medier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Råd og innspill fra studenter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hvis andre ressurser har vært viktige, vennligst spesifiser

Høsten og perspektiver framover

Hvor stor andel av undervisningen din så langt høsten 2020 har foregått nettbasert?

- (1) ☐ Ingenting
- (2) ☐ Under halvparten
- (3) ☐ Over halvparten
- (4) ☐ Alt
- (5) ☐ Ikke aktuelt/har ikke undervisning dette semesteret

Når koronasituasjonen er over, ønsker jeg å gjennomføre undervisningen min...

- (1) ☐ kun med fysiske undervisningsformer
- (2) ☐ med innslag av digital undervisning, men hovedvekt på fysiske undervisningsformer
- (3) ☐ med omtrent like mye fysisk som digital undervisning
- (4) ☐ med hovedvekt på digital undervisning, men innslag av fysiske undervisningsformer
- (5) ☐ kun med digital undervisning
- (6) ☐ Vet ikke

Hvis du ser konsekvensene av koronasituasjonen i et lengre perspektiv, hvor enig/uenig er du i følgende påstander?

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Jeg kommer til å delta på færre konferanser og møter som krever reising (med fly/overnatting)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen har vist at fysiske møter er helt nødvendig for læring	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen har vist at fysiske møter er helt nødvendig for forskningssamarbeid	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen har hevet min digitale kompetanse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Nettbaserte forelesninger kan i stor grad erstatte fysiske forelesninger, uten at det går ut over studentenes læringsutbytte	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Nettbaserte seminarer/gruppeundervisning kan i stor grad erstatte fysiske seminarer, uten at det går ut over læringsutbyttet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Ikke aktuelt
Nettbaserte vitenskapelige konferanser kan i stor grad erstatte fysiske konferanser, uten at det går ut over det faglige utbyttet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Koronasituasjonen vil ha negative konsekvenser for min fremtidige karriere	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har du andre kommentarer om hvordan koronasituasjonen har påvirket arbeidssituasjonen din kan du skrive dem her

Takk for at du deltok i undersøkelsen!

Tabelloversikt

Tabell 1.1: Oversikt over nasjonale tiltak og endringer i koronasituasjonen, med særlig henblikk på UH-sektoren	18
Tabell 3.1: Andel studenter med jobb ved siden av studiene, og arbeidstid for alle.....	44
Tabell 4.1: Tid brukt på undervisning (organiserte studier), egenstudier og totalt i 2019 og 2020, etter type utdanning.....	47
Tabell 4.2: Tid brukt på undervisning (organiserte studier), egenstudier og totalt i 2019 og 2020, etter findelt fagområde.....	48
Tabell 5.1: Andel studenter som har opplevd avlysninger av ulike typer undervisningstilbud etter 12. mars.....	60
Tabell 5.2: Bruk av ulike typer undervisnings- og arbeidsformer etter 12. mars og resten av vårsemesteret.....	60
Tabell 10.1. Bakgrunnsvariabler og utdanningstype, studenter.....	113
Tabell 10.2: Studenter fordelt etter fagområde, finfordelt på ulike fagtyper.....	113
Tabell 10.3: Studenter fordelt på læresteder	114
Tabell 10.4: Studenter og vitenskapelig ansatte, fordeling på læresteder.....	115
Tabell 10.5: Studenter og vitenskapelig ansatte, grov faginndeling.....	115
Tabell 10.6: Forhold mellom grunnlag, bruttoutvalg og nettoutvalg, kjønn.....	118
Tabell 10.7: Forhold mellom grunnlag, bruttoutvalg og nettoutvalg, stilling.....	118
Tabell 10.8: Forhold mellom grunnlag, bruttoutvalg og nettoutvalg, fagomr.....	118
Tabell 10.9: Forhold mellom besvarte og ikke-besvarte spørreskjema per institusjon	119
Tabell 10.10: Oversikt over antall informanter og intervjuer per inst.....	120
Tabell V1. Oversikt over undersøkelser til studenter	125
Tabell V2. Oversikt over undersøkelser til ansatte.....	126

Figuroversikt

Figur 2.1: Andel av befolkningen med diversifisert og kompleks bruk av Internett i 2016.	26
Figur 2.2: Andel statlige virksomheter som i svært stor eller stor grad opplever følgende barrierer for utvikling av digitale tjenester. 2013-2020. UH og staten ellers.	27
Figur 2.3: Andel nettbasert undervisning før 12. mars og høsten 2020. Svar fra studenter og faglig ansatte.	29
Figur 3.1: Andel faglig ansatte og studenter med egnet/uegnet arbeidsplass og ansvar for barn våren 2020.	31
Figur 3.2: Hindringer som i stor eller noen grad har hindret studenter og faglig ansatte i å hhv. delta i og tilby nettbasert undervisning. Våren 2020.	33
Figur 3.3: Andel studenter som tror at de vil bli forsinket pga. nedstengingene våren 2020, etter type utdanning.	35
Figur 3.4: Andel som tror at de vil bli forsinket på grunn av nedstengningene 12. mars og ut vårsemesteret, etter foreldrenes utdanningsnivå.	36
Figur 3.5: Andel studenter som tror at de vil bli forsinket i studiene pga. koronasituasjonen våren 2020, etter tilgang på egnet arbeidsplass hjemme.	37
Figur 3.6: Psykososiale konsekvenser av nedstengingen, studentenes opplevelse av negative konsekvenser.	38
Figur 3.7: Psykososiale konsekvenser av nedstengingen, studentenes opplevelse av positive konsekvenser.	39
Figur 3.8 Negative psykososiale konsekvenser av nedstengingen, etter alder. Andel som sier at de er helt eller litt enig.	40
Figur 3.9: Negative psykososiale konsekvenser av nedstengningen, etter utdanningstype. Andel som sier at de er helt eller litt enig.	41
Figur 4.1: Endring i tid brukt på undervisning våren 2020.	50
Figur 4.2: Endringer i tidsbruk på egenstudier som følge av koronasituasjonen etter 12. mars 2020.	50

Figur 4.3: Endringer i tidsbruk på egenstudier som følge av koronasituasjonen og anslått tidsbruk på egenstudier hittil i studiet. Bachelorstudenter (BA) vs. Masterstudenter (MA) og profesjonsstudenter.....	51
Figur 4.4: Fordeling av arbeidstid etter aktiviteter for faglig ansatte i UH-sektoren i 2016.....	52
Figur 4.5: Endringer i faglig ansattes tidsbruk på ulike aktiviteter. Perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020.	53
Figur 5.1 a-c: Påstander om faglig ansattes arbeid/evner med nettbasert undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og studenter som er helt/litt enig.	63
Figur 5.2 a-e: Påstander om studentenes engasjement og utbytte av nettbasert undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og/eller studenter som er enig.	65
Figur 5.3 a-b: Påstander om de faglig ansattes digitale kompetanse knyttet til undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og studenter som er helt/litt enig.	67
Figur 5.4 a-b: Påstander om synkron/asynkron undervisning i perioden 12. mars og ut vårsemesteret. Andel faglig ansatte og studenter som er helt/litt enig.	69
Figur 5.5: «Veiledning over nett fungerte godt som alternativ til vanlig veiledning». Svar fra hhv. studenter (N=1226) og faglig ansatte (N=18501) for perioden 12. mars og ut vårsemesteret.	70
Figur 5.6: Studentenes holdninger til endringer i eksamen, blant dem som har opplevd endret eksamensform.....	72
Figur 5.7: Faglig ansattes holdninger til endringer i eksamen.....	73
Figur 6.1: Betydningen av ressurser som vanligvis brukes i forskning.	76
Figur 6.2: Betydningen av hindringer for forskning i perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020.	78
Figur 6.3: Påstander om forskning for perioden fra 12. mars og ut vårsemesteret 2020.....	79
Figur 7.1: Påstander om institusjonens oppfølging av koronasituasjonen i perioden 12. mars og ut vårsemesteret 2020.	85
Figur 7.2: Påstander om institusjonens oppfølging av koronasituasjonen i perioden 12. mars og ut vårsemesteret 2020.	91
Figur 7.3: Betydning av ressurser for å håndtere de digitale utfordringene som oppsto etter 12. mars og ut vårsemesteret. 2020.....	92
Figur 8.1: Studentenes holdning til nettbasert undervisning i framtiden.....	97

Figur 8.2 a-b: Faglig ansattes preferanser for egen undervisning etter koronapandemien. Totalt (a) og fordeling per fagområde (b). Fargene i figur b) gjenspeiler svaralternativene i figur a).	99
Figur 8.3: Faglig ansattes erfaringer fra koronasituasjonen og stilling til påstander om framtiden.....	100

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no